

Nr 5.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 21 mars 1952 dagtecknad proposition, nr 215, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering;

2) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen;

3) lag angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 531) om bidrag till änkor och änklingar med barn; samt

4) lag angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn.

Vidare har Kungl. Maj:t i propositionen nr 1, bilaga 7, föreslagit riksdagen

dels under punkt 90 att till *Bidrag till folkpensioner m. m.* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 741 000 000 kronor,

dels ock under punkt 91 att till *Indextillägg å folkpensioner* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 205 000 000 kronor.

De vid förstnämnda proposition fogade lagförslagen äro av följande lydelse:

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering.

Härigenom förordnas, att 4 § 4 mom. och 11 a § lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering skola upphöra att gälla samt att 3 § 3 mom., 4 § 1 och 2 mom., 5—16 §§, 18 § 1 mom., 33, 34 och 36 §§ ävensom 38 § 1 mom. och 39 § samma lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse:)

3 §.

3 mom. Har sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som i 2 mom. sägs varit oavbrutet bestående minst *ett år* och kan den, utan att anses varaktig, antagas bli bestående ytterligare avsevärd tid, skall därunder utgå folkpension i form av sjukbidrag.

4 §.

1 mom. Till envar som är berättigad till ålderspension utgår allmän ålderspension. Allmän ålderspension utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, för år räknat för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter folkpension eller till vars hustru i 8 § omförmålt hustrutillägg utgår, 800 kronor samt för annan pensionsberättigad 1 000 kronor.

2 mom. Till envar — — — — — om året.

Jämte grundpension utgår, där ej annat följer av vad nedan sägs,

(Föreslagen lydelse:)

3 §.

3 mom. Har sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som i 2 mom. sägs varit oavbrutet bestående minst *sex månader* och kan den, utan att anses varaktig, antagas bli bestående ytterligare avsevärd tid, skall därunder utgå folkpension i form av sjukbidrag.

4 §.

1 mom. Till envar som är berättigad till ålderspension utgår allmän ålderspension. Allmän ålderspension utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, för år räknat för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter folkpension eller till vars hustru i 5 § omförmålt hustrutillägg utgår, 800 kronor samt för annan pensionsberättigad 1 000 kronor.

Jämte grundpension utgår, där ej annat följer av vad nedan sägs,

¹ Senaste lydelse se beträffande 4 § 1 och 4 mom., 7—10, 11 a och 33 §§ ävensom 38 § 1 mom. SFS 1951: 157, beträffande 5, 16, 34 och 36 §§ SFS 1947: 221 och beträffande 14 § 1 mom. SFS 1947: 527.

(Gällande lydelse:)

tilläggs pension med 600 kronor om året till gift pensionsberättigad och 800 kronor om året till ogift pensionsberättigad.

8 §.

Till pensionsberättigads hustru, som själv ej åtnjuter folkpension, utgår hustrutillägg, därest hustrun fyllt sextio år och makarna varit gifta minst fem år. *Bortsett från indextillägg utgöres hustrutillägget av tilläggs pension och bostadstillägg, uppgående till samma belopp som hustrun skulle hava erhållit i form av sådana förmåner, därest hon varit berättigad till invalidpension.* Hustrutillägg utgår endast om det överstiger belopp, varmed mannens folkpension skall minskas, då hustrutillägg beviljas.

När särskilda skäl därtill föranleda må, *om mannen åtnjuter ålderspension*, hustrutillägg utgå, oaktat hustrun ej fyllt sextio år.

4 §.

4 mom. *Folkpension i form av allmän ålderspension, tilläggs pension eller änkepension förhöjes genom indextillägg under de förutsättningar och enligt de grunder, som angivas i 11 a §.*

11 a §.

1 mom. Enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Konungen, verkställer socialstyrelsen beräkning av förhållandet mellan de allmänna levnadskostnaderna under varje kvartals sista månad och lev-

(Föreslagen lydelse:)

tilläggs pension med 600 kronor om året till gift pensionsberättigad, *vars make åtnjuter folkpension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, samt 800 kronor till annan pensionsberättigad.*

5 §.

Till pensionsberättigads hustru, som själv ej åtnjuter folkpension, utgår hustrutillägg, därest hustrun fyllt sextio år och makarna varit gifta minst fem år. När särskilda skäl därtill föranleda, må hustrutillägg utgå, oaktat hustrun ej fyllt sextio år. *Hustrutillägg utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, 600 kronor om året.* Hustrutillägg utgår endast om det överstiger belopp, varmed mannens folkpension skall minskas, då hustrutillägg beviljas.

6 §.

1 mom. Allmän ålderspension, tilläggs pension, änkepension *och hustrutillägg förhöjas genom indextillägg under de förutsättningar och enligt de grunder, som angivas i denna paragraf.*

2 mom. Enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Konungen, verkställer socialstyrelsen beräkning av förhållandet mellan de allmänna levnadskostnaderna under varje kvartals sista månad och lev-

(Gällande lydelse:)

nadskostnaderna i juni 1946. På grundval härav fastställer Konungen senast den 22 i nästpåföljande kvartals första månad det procenttal (pensionspristalet), som utmärker angivna förhållande. Sålunda fastställt pensionspristal skall gälla från och med månaden närmast efter den, varunder det fastställts, till och med den månad, då nytt pensionspristal fastställles.

2 mom. För varje hel mångfald av fem, varmed pensionspristalet överstiger 100, utgör indextillägget för år räknat

30 kronor för änkepensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg,

40 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggspension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, samt

50 kronor för annan pensionsberättigad.

Där pensionspristalet, efter att hava stigit med hel mångfald av fem, åter nedgår, skall indextillägget utgå efter oförändrade grunder, så länge pensionspristalet överstiger närmast lägre hela mångfald av fem.

5 §.

Å vissa orter förhöjes folkpension med bostadstillägg på sätt nedan sägs. För detta ändamål indelas riket i fem bostadskostnadsgrupper på sådant sätt att grupp med högre nummer omfattar orter med större bostadskostnader, däri inberäknade kostnaderna för bränsle, än grupp med lägre nummer. Indelningen

(Föreslagen lydelse:)

nadskostnaderna i juni 1946. På grundval härav fastställer Konungen senast den 22 i nästpåföljande kvartals första månad det procenttal (pensionspristalet), som utmärker angivna förhållande. Sålunda fastställt pensionspristal skall gälla från och med månaden närmast efter den, varunder det fastställts, till och med den månad, då nytt pensionspristal fastställles.

3 mom. För varje hel mångfald av fem, varmed pensionspristalet överstiger 100, utgör indextillägget för år räknat

30 kronor för änkepensionsberättigad och för hustru, som uppbär hustrutillägg,

40 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller tilläggspension eller vars hustru uppbär hustrutillägg, samt

50 kronor för annan pensionsberättigad.

Där pensionspristalet, efter att hava stigit med hel mångfald av fem, åter nedgår, skall indextillägget utgå efter oförändrade grunder, så länge pensionspristalet överstiger närmast lägre hela mångfald av fem.

(Gällande lydelse:)

verkställas av socialstyrelsen enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar.

Bostadstillägg utgår, där ej annat följer av vad nedan stadgas, med följande belopp för år räknat, nämligen

a) till gift pensionsberättigad och till änkepensionsberättigad med 100 kronor i bostadskostnadsgrupp II, 200 kronor i grupp III, 300 kronor i grupp IV och 400 kronor i grupp V, samt

b) till annan pensionsberättigad med 150 kronor i bostadskostnadsgrupp II, 300 kronor i grupp III, 450 kronor i grupp IV och 600 kronor i grupp V.

Pensionsberättigad anses tillhöra den bostadskostnadsgrupp, inom vilken han är mantalsskriven; dock att för tillhörighet till någon av grupperna II—V fordras att den pensionsberättigade även de tre närmast föregående åren varit mantalsskriven å ort i den gruppen eller i grupp med högre nummer, såvida icke på grund av omständigheterna prövas skäligt i särskilt fall medgiva undantag härifrån. Vistas pensionsberättigad stadigvarande å ort tillhörande bostadskostnadsgrupp med lägre nummer än den, inom vilken han är mantalsskriven, må förordnas att pensionen skall beräknas efter bestämmelserna för den lägre bostadskostnadsgruppen.

6 §.

Där kommun så beslutat, skall till pensionsberättigad som är mantalsskriven inom kommunen utgå s ä r -

(Föreslagen lydelse:)

7 §.

Där kommun så beslutat, skall k o m m u n a l t b o s t a d s t i l l ä g g utgå till pensionsberättigad som är

(Gällande lydelse:)

skilt bostadstillägg i enlighet med grunder som kommunen har att bestämma. Sådant tillägg skall anses såsom folkpension.

7 §.

Tilläggspension, änkepension och bostadstillägg minskas med fem tiondelar av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga för gift pensionsberättigad 300 kronor och för annan pensionsberättigad 400 kronor. Minskning skall, där rätt till såväl tilläggs- eller änkepension som bostadstillägg föreligger, med bortseende från indextillägg ske proportionellt å tilläggs- eller änkepensionen och bostadstillägget. Indextillägg minskas först sedan tilläggs- eller änkepensionen i övrigt bortfallit.

(Föreslagen lydelse:)

mantalsskriven inom kommunen eller till där mantalsskriven hustru som uppbär hustrutillägg. Sådant tillägg skall anses såsom folkpension.

Kommunalt bostadstillägg utgår enligt de grunder kommunen bestämmer. Avvikelse från vad nedan i 8 och 13 §§ stadgas må dock icke äga rum och ej heller må för rätt till kommunalt bostadstillägg fordras viss tids bosättning inom kommunen eller uppställas annat därmed jämförligt villkor.

Om kommuns beslut rörande kommunalt bostadstillägg skall pensionsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

8 §.

Tilläggspension, änkepension, hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg minskas med en tredjedel av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga för gift pensionsberättigad 750 kronor och för annan pensionsberättigad 1 000 kronor samt med ytterligare en tredjedel i vad årsinkomsten må överstiga 1 050 kronor för gift pensionsberättigad och 1 400 kronor för annan pensionsberättigad.

Minskning skall, där rätt till såväl tilläggs- eller änkepension eller hustrutillägg som kommunalt bostadstillägg föreligger, med bortseende från indextillägg ske proportionellt å tilläggs- eller änkepensionen eller hustrutillägget och bostadstillägget. Indextillägg minskas först sedan tilläggs- eller änkepensionen eller hustrutillägget i övrigt bortfallit.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

9 §.

För gift pensionsberättigad, vars make ej åtnjuter folkpension, skola, om ej heller hustrutillägg utgår, tilläggspension och bostadstillägg höjas, tilläggspensionen med en tredjedel, därvid bortses från indextillägg, samt bostadstillägget med hälften, dock först sedan minskning skett enligt 7 §.

10 §.

Har gift pensionsberättigad, vars make ej åtnjuter folkpension, före sextio års ålder blivit helt oförmögen till arbete, må, där särskilda skäl därtill föranleda, utan hinder av vad i 7 § är stadgat tilläggspension och bostadstillägg tillerkännas honom med, bortsett från indextillägg, tillsammans högst 400 kronor om året. Sådan förmån må utgå även om folkpension sedermera tillerkännes den pensionsberättigades make, dock endast i den mån makarnas sammanlagda pensionsförmåner icke därigenom komma att överstiga beloppet av den tidigare utgående folkpensionen.

Vad nu sagts skall ej gälla den som uppbär blindtillägg enligt 11 §.

11 §.

Pensionsberättigad som lider av sådan blindhet som i 3 § 2 mom. sagts och som blivit blind före fyllda sextio år skall utöver honom eljest tillkommande folkpension erhålla blindtillägg med 700 kronor om året.

Blindtillägg må ej utgå till den som enligt gällande bestämmelser om blindundervisning är skolpliktig.

12 §.

Uppgår folkpension ej till helt antal kronor, skall den avrundas till närmaste hela krontal. Änkepension, som efter avrundning som nu sagts understiger 60 kronor, skall ej utgå.

9 §.

Har gift pensionsberättigad, vars make ej åtnjuter folkpension, före sextio års ålder blivit helt oförmögen till arbete, må, där särskilda skäl därtill föranleda, utan hinder av vad i 8 § är stadgat tilläggspension tillerkännas honom med, bortsett från indextillägg, högst 400 kronor om året. Sådan förmån må utgå även om folkpension sedermera tillerkännes den pensionsberättigades make, dock endast i den mån makarnas sammanlagda pensionsförmåner icke därigenom komma att överstiga beloppet av den tidigare utgående folkpensionen.

Vad nu sagts skall ej gälla den som uppbär blindtillägg enligt 10 §.

10 §.

11 §.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

13 §.

12 §.

Vid tillämpningen av denna lag må, där särskilda skäl föreligga, gift pensionsberättigad anses såsom ogift så ock ogift pensionsberättigad, vilken sedan avsevärd tid sammanlever med annan under äktenskapsliknande förhållanden, anses såsom gift med denne.

14 §.

13 §.

1 mom. Med årsinkomst avses i denna lag all den inkomst, för år räknad, som någon skäligen kan antagas komma att under den närmaste tiden åtnjuta. Såsom inkomst räknas icke annan folkpensionsförmån än blindtilllägg och ej heller allmänt barnbidrag eller understöd som någon på grund av skyldskap eller svågerlag må vara föranledd att utgiva.

2 mom. Där inkomst helt eller delvis utgöres av naturaförmåner, skall uppskattningen verkställas efter regler, som fastställas av Konungen.

Vid uppskattningen av förmögenhets avkastning skall denna höjas med 10 procent av det belopp, varmed förmögenheten må överstiga för gift pensionsberättigad 7 500 kronor och för annan pensionsberättigad 10 000 kronor.

3 mom. I fråga om äkta makar skall årsinkomsten för envar av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda årsinkomst och värdet av förmögenhet beräknas utgöra hälften av makarnas sammanlagda förmögenhet.

4 mom. Årsinkomst avrundas för envar pensionsberättigad till närmaste hela tiotal kronor.

15 §.

14 §.

1 mom. Befinnes arbetsförmågan hos den som åtnjuter invalidpension eller sjukbidrag icke längre vara så nedsatt som i 3 § 2 eller 3 mom. sagts, skall hans folkpension indragas.

Åtnjuter pensionsberättigad med bidrag av allmänna medel sjukvård eller yrkesutbildning för förebyggande eller hävande, helt eller delvis, av höggradig nedsättning av arbetsförmågan, må med hänsyn till föreliggande omständigheter förordnas, att folkpension under tiden icke skall utgå eller skall utgå med nedsatt belopp. Har han nära anhörig, vilken för sitt uppehälle är beroende av pensionen, må denne medgivas rätt att under samma tid uppbära pensionen eller del därav.

2 mom. Har för någon som åtnjuter tilläggspension, änkepension eller *bostadstillägg* årsinkomsten ökats till sådant belopp att rätt till sådan förmån ej längre tillkommer honom, indrages förmånen. Sker eljest mera avsevärd ändring i den inkomst, ef-

2 mom. Har för någon som åtnjuter tilläggspension, änkepension eller *hustrutillägg* årsinkomsten ökats till sådant belopp att rätt till sådan förmån ej längre tillkommer honom, indrages förmånen. Sker eljest mera avsevärd ändring i den inkomst, ef-

(Gällande lydelse:)

ter vilken förmånen blivit bestämd, må pensionen i enlighet därmed ökas eller minskas.

Mantalsskrives någon som åtnjuter bostadstillägg å ort i annan bostadskostnadsgrupp eller överföres den ort där han är mantalsskriven till annan sådan grupp, skall bostadstillägget jämkas eller bortfalla enligt reglerna för den senare gruppen, såvida icke på grund av omständigheterna prövas skäligt i särskilt fall medgiva undantag härifrån. Efter mantalsskrivning å ort i bostadskostnadsgrupp med högre nummer må dock höjning av pensionen ske endast efter ansökning och med tillämpning av vad i 5 § sista stycket stadgats.

Befinnes någon som åtnjuter folkpension icke längre vara svensk medborgare eller mantalsskriven i riket, skall pensionen indragas, såvida icke detta med hänsyn till omständigheterna prövas oskäligt.

(15 §.)

3 mom. Den som åtnjuter tilläggs- pension, änkepension, *bostadstillägg* eller *särskilt bostadstillägg* är pliktig att, om hans eller hans makes ekonomiska förhållanden väsentligt förbättrats, utan oskäligt dröjsmål meddela detta till pensionsstyrelsen eller pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt, där han senast blivit mantalsskriven. Enahanda skyldighet åligger honom, om han mantalsskrives å annan ort än

(Föreslagen lydelse:)

ter vilken förmånen blivit bestämd, må pensionen i enlighet därmed ökas eller minskas.

Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning, där för någon som åtnjuter kommunalt bostadstillägg förhållandena så ändrats att rätten till tillägget därav påverkas.

Befinnes någon som åtnjuter folkpension icke längre vara svensk medborgare eller mantalsskriven i riket, skall pensionen indragas, såvida icke detta med hänsyn till omständigheterna prövas oskäligt. *För den som ej längre är mantalsskriven i riket skall dock kommunalt bostadstillägg alltid indragas.*

15 §.

Den som åtnjuter tilläggs- pension, änkepension, *hustrutillägg* eller *kommunalt bostadstillägg* är pliktig att, om hans eller hans makes ekonomiska förhållanden väsentligt förbättrats, utan oskäligt dröjsmål meddela detta till pensionsstyrelsen eller pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt, där han senast blivit mantalsskriven. Enahanda skyldighet åligger honom, om han *åtnjuter kommunalt*

(Gällande lydelse:)

tillförne och denna ort räknas till lägre bostadskostnadsgrupp än hans förra mantalsskrivningsort, så ock om han ingår äktenskap eller om hans äktenskap upplöses genom makens död eller annorledes. Åtnjuter någon invalidpension eller sjukbidrag, vare han pliktig att, om hans arbetsförmåga väsentligt förbättrats, göra anmälan som nu sagts.

I detta mom. stadgad anmälnings-skyldighet åvilar beträffande ommyndig pensionsberättigad förmyndaren. Uppbäres pensionen av myndighet eller av annan person än den pensionsberättigade eller dennes förmyndare, är jämväl sådan myndighet eller person anmälnings-skyldig.

16 §.

För pensionsberättigad som beträffande sin eller sin makes inkomst eller egendom eller ekonomiska förhållanden i övrigt åberopat oriktig uppgift av beskaffenhet att kunna påverka rätten till pension, ehuru skäligen kunnat fordras av honom att uppgiften varit riktig, skall ansökning om tilläggs-pension, änkepension, *bostadstillägg* eller *särskilt bostadstillägg* avslås och redan beviljad sådan förmån indragas; dock att, där ej annat finnes påkallat, viss tid skall bestämmas under vilken rätten därtill skall vara förverkad. I samband med sådant beslut skall ock bestämmas huruvida rätten att erhålla förmånen efter den angivna tidens utgång skall vara beroende av ny ansökning.

Vad nu är sagt skall, där skäl därtill prövas föreligga, gälla jäm-

(Föreslagen lydelse:)

bostadstillägg och mantalsskrives å annan ort än tillförne, så ock om han ingår äktenskap eller om hans äktenskap upplöses genom makens död eller annorledes. Åtnjuter någon invalidpension eller sjukbidrag, vare han pliktig att, om hans arbetsförmåga väsentligt förbättrats, göra anmälan som nu sagts.

I första stycket stadgad anmälnings-skyldighet åvilar beträffande ommyndig pensionsberättigad förmyndaren. Uppbäres pensionen av myndighet eller av annan person än den pensionsberättigade eller dennes förmyndare, är jämväl sådan myndighet eller person anmälnings-skyldig.

16 §.

För pensionsberättigad som beträffande sin eller sin makes inkomst eller egendom eller ekonomiska förhållanden i övrigt åberopat oriktig uppgift av beskaffenhet att kunna påverka rätten till pension, ehuru skäligen kunnat fordras av honom att uppgiften varit riktig, skall ansökning om tilläggs-pension, änkepension, *hustrutillägg* eller *kommunalt bostadstillägg* avslås och redan beviljad sådan förmån indragas; dock att, där ej annat finnes påkallat, viss tid skall bestämmas under vilken rätten därtill skall vara förverkad. I samband med sådant beslut skall ock bestämmas huruvida rätten att erhålla förmånen efter den angivna tidens utgång skall vara beroende av ny ansökning.

Vad nu är sagt skall, där skäl därtill prövas föreligga, gälla jäm-

(Gällande lydelse:)

väl för pensionsberättigad, som utan vederlag eller mot uppenbarligen otillräckligt vederlag avhänt sig inkomst eller egendom i sådan myckenhet att avhändelsen avsevärt inverkar vid beräkning av tilläggs pension, änkepension, *bostadstillägg* eller *särskilt bostadstillägg*, ehuru han bort förutse att avhändelsen skulle föranleda behov av sådan pensionsförmån eller av högre sådan. I fall som nu sagts må ock, i stället för eller jämte påföljd, som i första stycket sägs, vid fastställandet av den pensionsberättigades årsinkomst så anses som om han fortfarande, helt eller delvis, vore i besittning av inkomst eller egendom som han avhänt sig.

Har någon försummat den honom enligt 15 § 3 mom. åvilande skyldigheten att meddela upplysning om förändrade förhållanden, må, där försummelsen inverkat på rätten till eller beloppet av folkpensionen och icke kan anses ursäktlig, ansökning om tilläggs pension, änkepension, *bostadstillägg* eller *särskilt bostadstillägg* avslås och redan beviljad sådan förmån indragas så som i första stycket stadgats.

Vägrar någon — — — — — denna påföljd.

18 §.

1 mom. Det pensionsbelopp, som efter bifall till ansökning om folkpension eller jämkning av sådan pension eller efter upphävande av förordnande om indragning eller minskning varom förmåles i 38 § tredje stycket först förfaller till betalning, skall, där den pensionsbe-

(Föreslagen lydelse:)

väl för pensionsberättigad, som utan vederlag eller mot uppenbarligen otillräckligt vederlag avhänt sig inkomst eller egendom i sådan myckenhet att avhändelsen avsevärt inverkar vid beräkning av tilläggs pension, änkepension, *hustrutillägg* eller *kommunalt bostadstillägg*, ehuru han bort förutse att avhändelsen skulle föranleda behov av sådan pensionsförmån eller av högre sådan. I fall som nu sagts må ock, i stället för eller jämte påföljd, som i första stycket sägs, vid fastställandet av den pensionsberättigades årsinkomst så anses som om han fortfarande, helt eller delvis, vore i besittning av inkomst eller egendom som han avhänt sig.

Har någon försummat den honom enligt 15 § åvilande skyldigheten att meddela upplysning om förändrade förhållanden, må, där försummelsen inverkat på rätten till eller beloppet av folkpensionen och icke kan anses ursäktlig, ansökning om tilläggs pension, änkepension, *hustrutillägg* eller *kommunalt bostadstillägg* avslås och redan beviljad sådan förmån indragas så som i första stycket stadgats.

18 §.

1 mom. Det pensionsbelopp, som efter bifall till ansökning om folkpension eller jämkning av sådan pension eller efter upphävande av förordnande om indragning eller minskning varom förmåles i 38 § 2 mom. första stycket först förfaller till betalning, skall, där den pen-

(Gällande lydelse:)

rättigade under den tid å vilken pensionsbeloppet belöper i väsentlig mån erhållit sin försörjning av allmänna medel, till den del pensionsbeloppet motsvarar vad den myndighet som tillhandahållit försörjningen visar sig hava för nämnda tid utgivit för den pensionsberättigades samt hans makes och minderåriga barns försörjning uppbäras av myndigheten. Föranleda eljest särskilda skäl till att pensionsbelopp som nu sagts bör helt eller till viss del uppbäras av annan än den pensionsberättigade, äger pensionsstyrelsen förordna därom.

33 §.

Ansökning om — — — — —

Ansökningen, som avfattas enligt fastställt formulär, skall innehålla nödiga upplysningar för utredande av sökandens pensionsrätt ävensom en av sökanden och, om han är gift, jämväl hans make på heder och samvete avgiven förklaring, att de lämnade upplysningarna äro med sanningen överensstämmande. För omyndig sökande skall förklaringen avgivas av förmyndaren. Är sökande, som är myndig, ur stånd att själv avgiva sådan förklaring, skall riktigheten av upplysningarna intygas av två trovärdiga, med sökandens förhållanden förtrogna personer. Vad sist sagts skall äga motsvarande tillämpning å make till sökanden.

Vid ansökningen — — — — —

Vad angående ansökning om pension stadgats gäller även angående

(Föreslagen lydelse:)

sionsberättigade under den tid å vilken pensionsbeloppet belöper i väsentlig mån erhållit sin försörjning av allmänna medel, till den del pensionsbeloppet motsvarar vad den myndighet som tillhandahållit försörjningen visar sig hava för nämnda tid utgivit för den pensionsberättigades samt hans makes och minderåriga barns försörjning uppbäras av myndigheten. Föranleda eljest särskilda skäl till att pensionsbelopp som nu sagts bör helt eller till viss del uppbäras av annan än den pensionsberättigade, äger pensionsstyrelsen förordna därom.

33 §.

— blivit mantalsskriven.

Ansökningen, som avfattas enligt fastställt formulär, skall innehålla nödiga upplysningar för utredande av sökandens pensionsrätt ävensom en av sökanden och, om han är gift *samt ansökningen ej avser enbart allmän ålderspension eller grundpension*, jämväl hans make på heder och samvete avgiven förklaring, att de lämnade upplysningarna äro med sanningen överensstämmande. För omyndig sökande skall förklaringen avgivas av förmyndaren. Är sökande, som är myndig, ur stånd att själv avgiva sådan förklaring, skall riktigheten av upplysningarna intygas av två trovärdiga, med sökandens förhållanden förtrogna personer. Vad sist sagts skall äga motsvarande tillämpning å make till sökanden.

— — pensionsstyrelsen meddelar.

Vad angående ansökning om pension stadgats gäller även angående

(Gällande lydelse:)

ansökning om ökning av pension, dock erfordras därvid läkarundersökning som i tredje stycket sägs allenast, där sådant av pensionsstyrelsen eller pensionsnämnden påfordras.

34 §.

Avser pensionsansökning allenast allmän ålderspension och föreligga ej skäl för tillämpning av 13 §, skall pensionsnämndens ordförande ofördröjligen insända ansökningen med tillhörande handlingar till pensionsstyrelsen. Föreligga skäl som nyss sagts skall pensionsnämnden besluta i ärendet.

Söker någon — — — — — ny ansökning.

Avser pensionsansökning *särskilt bostadstillägg*, skall pensionsnämnden även, *under iakttagande av de grunder för utgivande av sådant tillägg som fastställts av kommunen, besluta med vilket belopp och för vilken tid dylikt tillägg skall utgå.*

I fall — — — — — till pensionsstyrelsen.

Vad angående handläggning av ansökning om pension ovan stadgats gäller även angående handläggning av ansökning om ökning av pension. Minskning eller indragning av pension av orsak, som angivits i 5 § sista stycket, 15 § 1 mom. första stycket och 2 mom. första och tredje styckena samt 16 §, beslutas av pensionsnämnden i det pensionsdistrikt, där pensionstagaren senast blivit mantalsskriven. Innan pensionsnämnd fattar beslut i ärende rörande minskning eller indragning av pension, skall nämnden, om så ske kan, lämna pensionstagaren

(Föreslagen lydelse:)

ansökning om ökning av pension *eller om kommunalt bostadstillägg å ny mantalsskrivningsort*, dock erfordras därvid läkarundersökning som i tredje stycket sägs allenast, där sådant av pensionsstyrelsen eller pensionsnämnden påfordras.

34 §.

Avser pensionsansökning allenast allmän ålderspension och föreligga ej skäl för tillämpning av 12 §, skall pensionsnämndens ordförande ofördröjligen insända ansökningen med tillhörande handlingar till pensionsstyrelsen. Föreligga skäl som nyss sagts skall pensionsnämnden besluta i ärendet.

Avser pensionsansökning *kommunalt bostadstillägg*, skall pensionsnämnden även *angiva sättet för beräkningen av tilläggets storlek.*

Vad angående handläggning av ansökning om pension ovan stadgats gäller även angående handläggning av ansökning om ökning av pension *eller om kommunalt bostadstillägg å ny mantalsskrivningsort*. Minskning eller indragning av pension av orsak, som angivits i 14 § 1 mom. första stycket och 2 mom. samt 16 §, beslutas av pensionsnämnden i det pensionsdistrikt, där pensionstagaren senast blivit mantalsskriven. Innan pensionsnämnd fattar beslut i ärende rörande minskning eller indragning av pension, skall nämnden, om så

(Gällande lydelse:)

eller, om han är omyndig, hans förmyndare tillfälle att yttra sig.

36 §.

Finner pensionsstyrelsen — — — — — pensionens utbetalande.

Pensionsnämnds beslut — — — — — må utgå.

Om pensionsstyrelsen — — — — — därom utfärdar.

Där i — — — — — förnyad prövning.

Skall i anledning av inträffad förändring med avseende å pensionsberättigads ålder, civilstånd *eller tillhörighet till bostadskostnadsgrupp* eller som en följd av att hustrutillägg beviljas folkpension beräknas på annat sätt än före förändringen, må pensionsstyrelsen, *där ej annat följer av 15 § 2 mom. andra stycket*, utan ansökning eller föregående prövning av pensionsnämnd verkställa erforderlig jämkning av pensionen. Pensionsstyrelsen må ock, där med avseende å pensionsberättigad eller hans make fall föreligger som i 17 § eller 18 § 2 mom. sägs, utan föregående prövning av pensionsnämnd förordna om tillämpning av 13 § samt verkställa därav föranledd jämkning av pensionen.

Där pensionsstyrelsen — — — — — styrelsen bestämmer.

Vad angående — — — — — meddelat beslut.

38 §.

1 mom. Folkpension utgår, *i den mån ej beträffande särskilt bostadstillägg annat följer av beslut som meddelats jämligt 34 § tredje stycket*, från och med den månad, varunder rätt till pension inträtt, vilket, där ej rätten visas hava tidigare varit för handen, anses hava skett vid den tid, då pensionen sök-

(Föreslagen lydelse:)

ske kan, lämna pensionstagaren eller, om han är omyndig, hans förmyndare tillfälle att yttra sig.

36 §.

Skall i anledning av inträffad förändring med avseende å pensionsberättigads ålder *eller civilstånd* eller som en följd av att hustrutillägg beviljas folkpension beräknas på annat sätt än före förändringen *eller skall på grund av pensionsberättigads mantalsskrivning i annan kommun kommunalt bostadstillägg bortfalla*, må pensionsstyrelsen utan ansökning eller föregående prövning av pensionsnämnd verkställa erforderlig jämkning av pensionen. Pensionsstyrelsen må ock, där med avseende å pensionsberättigad eller hans make fall föreligger som i 17 § eller 18 § 2 mom. sägs, utan föregående prövning av pensionsnämnd förordna om tillämpning av 12 § samt verkställa därav föranledd jämkning av pensionen.

38 §.

1 mom. Folkpension utgår från och med den månad, varunder rätt till pension inträtt, vilket, där ej rätten visas hava tidigare varit för handen, anses hava skett vid den tid, då pensionen söktes, till och med den månad, varunder pensionstagaren avlidit eller pensionen eljest skall upphöra att utgå. Pension ut-

(Gällande lydelse:)

tes, till och med den månad, varunder pensionstagaren avlidit eller pensionen eljest skall upphöra att utgå. Pension utgår dock ej för längre tid tillbaka än tre månader före den månad, under vilken pensionen söktes, ändå att rätten visas hava tidigare förvärvat.

Lag samma — — — — — av pension.

Folkpension utbetalas — — — — — utbetalas kvartalsvis.

39 §.

Har någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att fullgöra honom jämlikt 15 § 3 mom. åvilande anmälningsskyldighet eller annorledes förorsakat att folkpension till honom eller hans make obehörigen utgått eller utgått med för högt belopp, eller har någon eljest obehörigen eller med för högt belopp uppburit folkpension och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad för mycket utbetalats, där ej pensionsstyrelsen i särskilt fall finner anledning att helt eller delvis eftergiva sådan återbetalningsskyldighet.

(Föreslagen lydelse:)

går dock ej för längre tid tillbaka än tre månader före den månad, under vilken pensionen söktes, ändå att rätten visas hava tidigare förvärvat.

39 §.

Har någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att fullgöra honom jämlikt 15 § åvilande anmälningsskyldighet eller annorledes förorsakat att folkpension till honom eller hans make obehörigen utgått eller utgått med för högt belopp, eller har någon eljest obehörigen eller med för högt belopp uppburit folkpension och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad för mycket utbetalats, där ej pensionsstyrelsen i särskilt fall finner anledning att helt eller delvis eftergiva sådan återbetalningsskyldighet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1954; dock skall 33 § andra stycket i dess nya lydelse lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1952.

Under tiden den 1 juli 1952—den 31 december 1953 skall pension, som utgår på grund av egen eller anhörigs arbetsanställning och som ej utgives i anledning av olycksfall i arbete eller däri ådragen yrkessjukdom, vid tillämpningen av 7 och 14 §§ i dessa lagrumms äldre lydelse icke räknas som inkomst till den del

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

den understiger 450 kronor om året för gift pensionsberättigad och 600 kronor om året för annan pensionsberättigad. I fråga om äkta makar skall pensionen för envar av dem beräknas till hälften av deras sammanlagda pension.

Den som vid utgången av år 1953 åtnjuter bostadstillägg enligt 5 § i dess nuvarande lydelse äger för tiden därefter erhålla folkpension med minst det belopp, varmed pensionen skulle hava utgått, därest hittillsvarande bestämmelser rörande dylikt tillägg alltjämt varit gällande. Det belopp, varmed folkpensionen i sådant fall överstiger vad eljest skulle hava utgått, skall anses såsom kommunalt bostadstillägg.

Det åligger pensionstagare att i den ordning pensionsstyrelsen bestämmer lämna erforderliga uppgifter för omräkning av folkpension enligt bestämmelserna i denna lag. Angående sådana uppgifter samt påföljd av oriktiga upplysningar däri skall i tillämpliga delar gälla vad om ansökning om folkpension stadgas. Underlåter pensionsberättigad att lämna uppgifter som nu sagts, må tilläggspension, änkepension, hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg tills vidare innehållas.

De ytterligare föreskrifter, som må vara erforderliga i samband med införandet av denna lag, meddelas av Konungen eller efter Konungens bemyndigande av pensionsstyrelsen; och må i dessa föreskrifter förordnas att ökning av pension med anledning av bestämmelserna i denna lag må kunna ske utan ansökning.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen.

Härigenom förordnas, att 1 och 3 §§ lagen den 30 juni 1947 om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

1 §.

Kommun skall för varje kalenderår bidraga till kostnaderna för pensioner enligt lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering med

d e l s viss andel, motsvarande tre tjugondels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaden för tilläggspensioner, änkepensioner och *bostadstillägg*, som under året utbetalats *till* inom kommunen mantalsskrivna pensionsberättigade, dock högst *hälften* av nämnda kostnad,

d e l s o c k *hela kostnaden för särskilda bostadstillägg, som under året utgått i enlighet med av kommunen fastställda grunder.*

Därest tilläggspensioner och änkepensioner förhöjts genom indextillägg, skall vad i första stycket stad-

(Föreslagen lydelse:)

1 §.

Kommun skall för varje kalenderår bidraga till kostnaderna för pensioner enligt lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering med

d e l s viss andel, motsvarande tre tjugondels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaden för tilläggspensioner, änkepensioner och *hustrutillägg*, som under året utbetalats *för* inom kommunen mantalsskrivna pensionsberättigade, dock högst *tre femtedelar* av nämnda kostnad,

d e l s o c k *viss andel, motsvarande en femtedels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaden för kommunala bostadstillägg, som under året utbetalats för pensionsberättigade, mantalsskrivna inom kommunen, dock högst tre femtedelar och lägst en fjärdedel av sagda kostnad.*

Därest tilläggspensioner, änkepensioner och *hustrutillägg* förhöjts genom indextillägg, skall vad i första

¹ Senaste lydelse av 1 § se SFS 1951:159.

(Gällande lydelse:)

gats om kommuns skyldighet att bidra till kostnaderna för dylika pensioner avse även indextillägg därå.

3 §.

Varje kommuns bidrag uträknas av pensionsstyrelsen. Därvid skall en tolfedel av pensionsberättigad årligen tillkommande tilläggs pension, änkepension, *bostadstillägg och särskilt bostadstillägg* anses belöpa på varje månad. Angående tid och sätt för gäldande av kommunbidrag förordnar Konungen.

(Föreslagen lydelse:)

stycket stadgats om kommuns skyldighet att bidra till kostnaderna för dylika pensioner avse även indextillägg därå.

3 §.

Varje kommuns bidrag uträknas av pensionsstyrelsen. Därvid skall en tolfedel av pensionsberättigad årligen tillkommande tilläggs pension, änkepension *och hustrutillägg, i förekommande fall jämte indextillägg, ävensom kommunalt bostadstillägg* anses belöpa på varje månad. Angående tid och sätt för gäldande av kommunbidrag förordnar Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1954. I fråga om kostnader, som avse förmåner för tid före nämnda dag, skola äldre bestämmelser gälla.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 531) om bidrag till änkor och änklingar med barn.

Härigenom förordnas, att lagen den 26 juli 1947 om bidrag till änkor och änklingar med barn¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

Har änka — — — — — nedan stadgas.

Rätt till — — — — — till bidrag.

Bidraget utgår med belopp motsvarande änkepension och bostadstillägg enligt lagen om folkpensionering. Har änkepension förhöjts genom indextillägg, skall motsvarande ökning ske av bidrag enligt denna lag. Kommun äger besluta att till bidragsberättigad som är mantalskriven inom kommunen därjämte skall utgå särskilt bostadstillägg i enlighet med grunder som kommunen har att bestämma. Beträffande bidraget skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i lagen om folkpensionering stadgas om änkepension, bostadstillägg och särskilt bostadstillägg. Vid tillämpning av 14 § 1 mom. skall såsom inkomst ej räknas bidrag enligt denna lag.

Bidraget utgår med belopp motsvarande änkepension enligt lagen om folkpensionering. Har änkepension förhöjts genom indextillägg, skall motsvarande ökning ske av bidrag enligt denna lag. Kommun äger besluta att till bidragsberättigad som är mantalsskriven inom kommunen därjämte skall utgå kommunalt bostadstillägg. Beträffande bidrag och bostadstillägg som avses i denna lag skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad i lagen om folkpensionering och lagen om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen stadgas om änkepension jämte indextillägg samt kommunalt bostadstillägg. Vid tillämpning av 13 § 1 mom. lagen om folkpensionering skall såsom inkomst ej räknas bidrag enligt denna lag.

Vårdnadshavare, som — — — — — med vårdnadshavaren.

Vid tillämpningen — — — — — mellan makarna.

¹ Senaste lydelse se SFS 1951:158.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1954; och skall härvid vad som är stadgat i andra och tredje styckena i övergångsbestämmelserna till lagen denna dag (nr) angående ändring i lagen om folkpensionering äga motsvarande tillämpning.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders m. fl. barn.

Härigenom förordnas, att 6 § 3 och 4 mom., 8 och 10 §§ samt 16 § 1 mom. lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders m. fl. barn skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

6 §.

3 mom. I fall som avses i 1 mom. första stycket 1 samt 3—5 minskas barnbidraget med 25 procent av moderns årsinkomst i vad den överstiger 1 800 kronor och med ytterligare 50 procent av inkomsten i vad den överstiger 3 200 kronor. Är modern gift och sammanlever hon med sin man, minskas barnbidraget med 25 procent av makarnas sammanlagda årsinkomst i vad den överstiger 2 200 kronor och med ytterligare 50 procent av inkomsten i vad den överstiger 4 600 kronor.

Motsvarande minskning — — — — — sammanlagda inkomst.
Finnas, då — — — — — varje barn.

Är den — — — — — sådant bidrag.

4 mom. Har barn inkomst, som ej härrör från dess eget arbete, skall barnbidraget minskas med nämnda inkomst, i vad den överstiger 100 kronor för år. Kan barnet antagas komma att uppbära underhållsbidrag från någon som enligt lag är

(Föreslagen lydelse:)

6 §.

3 mom. I fall som avses i 1 mom. första stycket 1 samt 3—5 minskas barnbidraget med 25 procent av moderns årsinkomst i vad den överstiger 2 400 kronor. Är modern gift och sammanlever hon med sin man, minskas barnbidraget med 25 procent av makarnas sammanlagda årsinkomst i vad den överstiger 3 000 kronor. Åtnjuter modern änkepension eller hustrutillägg enligt lagen om folkpensionering eller uppbär någon av makarna tilläggs pension enligt samma lag, skall dock minskning som förut sagts ske med blott 10 procent av årsinkomsten.

4 mom. Har barn inkomst, som ej härrör från dess eget arbete, skall barnbidraget minskas med nämnda inkomst, i vad den överstiger 200 kronor för år. Kan barnet antagas komma att uppbära underhållsbidrag från någon som enligt lag är

(Gällande lydelse:)

skyldig utgiva sådant bidrag eller är barnet berättigat till bidragsförskott enligt bidragsförskottslagen, skall dock underhållsbidraget eller bidragsförskottet i sin helhet avdragas å barnbidraget.

8 §.

Inkomst som jämlikt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket skall läggas till grund för beräkandet av barnbidrag uppskattas i enlighet med de grunder som angivas i 14 § 1 och 2 mom. lagen om folkpensionering. Såsom inkomst skall icke räknas bidrag, vartill änka må vara berättigad enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn.

Årsinkomst avrundas — — — — — tiotal kronor.

10 §.

Har i fall då särskilt barnbidrag utgått för barn, adoptivbarn eller styvbarn till någon, som uppburit invalidpension eller sjukbidrag enligt lagen om folkpensionering, folkpensionen indragits enligt 15 § 1 mom. första stycket nämnda lag eller den för sjukbidrags åtnjutande bestämda tiden gått till ända, må, där särskilda skäl föreligga, barnbidrag med efter hand nedsatt belopp utgå under ytterligare högst ett år. Ej må dock på grund av vad sålunda stadgats barnbidrag utgå för längre tid än till och med den månad varunder barnet fyller sexton år.

16 §.

1 mom. Angående handläggning — — — — — för barnet.
Bestämmelserna i 38 § första — — — — — första och andra styckena
fjärde, sjunde och åttonde styckena

(Föreslagen lydelse:)

skyldig utgiva sådant bidrag eller är barnet berättigat till bidragsförskott enligt bidragsförskottslagen, skall dock underhållsbidraget eller bidragsförskottet i sin helhet avdragas å barnbidraget.

8 §.

Inkomst som jämlikt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket skall läggas till grund för beräkandet av barnbidrag uppskattas i enlighet med de grunder som angivas i 13 § 1 och 2 mom. lagen om folkpensionering. Såsom inkomst skall icke räknas bidrag, vartill änka må vara berättigad enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn.

10 §.

Har i fall då särskilt barnbidrag utgått för barn, adoptivbarn eller styvbarn till någon, som uppburit invalidpension eller sjukbidrag enligt lagen om folkpensionering, folkpensionen indragits enligt 14 § 1 mom. första stycket nämnda lag eller den för sjukbidrags åtnjutande bestämda tiden gått till ända, må, där särskilda skäl föreligga, barnbidrag med efter hand nedsatt belopp utgå under ytterligare högst ett år. Ej må dock på grund av vad sålunda stadgats barnbidrag utgå för längre tid än till och med den månad varunder barnet fyller sexton år.

16 §.

Bestämmelserna i 38 § 1 mom. första och andra styckena, 2 mom.

(Gällande lydelse:)

samt 39 och 41 §§ lagen om folkpensionering skola äga motsvarande tillämpning beträffande barnbidrag.

(Föreslagen lydelse:)

första, andra och fjärde styckena samt 3 mom. ävensom 39 och 41 §§ lagen om folkpensionering skola äga motsvarande tillämpning beträffande barnbidrag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1954.

Pensionsstyrelsen har att, utan särskild ansökan därom, omräkna vid lagens ikraftträdande utgående barnbidrag i enlighet med bestämmelserna i denna lag.

I anledning av propositionen nr 215 ha inom riksdagen väckts elva motioner, nämligen

inom *första* kammaren

nr 489 av herr *Pålsson* och *Werner*,

nr 490 av herr *Öhman* och herr *Persson, Ola*, och

nr 491 av herr *Ahlberg* samt

inom *andra* kammaren

nr 617 av herr *Larsson* i *Julita*,

nr 618 av fru *Torbrink m. fl.*,

nr 619 av herr *Bengtsson* i *Varberg m. fl.*,

nr 651 av herr *Anderson* i *Sundsvall*,

nr 652 av herr *Netzén m. fl.*,

nr 653 av herr *Hagård*,

nr 654 av herr *Larsson* i *Luttra m. fl.* och

nr 655 av herr *Holmberg m. fl.*

Före propositionens avlämnande ha vid innevarande års riksdag väckts följande motioner angående folkpensioneringen, nämligen

inom *första* kammaren

nr 2 av herr *Bengtson* och

nr 111 av herr *Norling* och herr *Persson, Ola*, samt

inom *andra* kammaren

nr 3 av herr *Pettersson* i *Norregård m. fl.*,

nr 142 av herrar *Jonsson* i *Järvsand* och *Andersson* i *Alfredshem* och

nr 430 av herr *Ekdahl*.

Vad motionärerna hemställt återgives i det följande i samband med redogörelsen för de delar av Kungl. Maj:ts förslag, som motionärernas yrkanden i varje särskilt fall avse, eller eljest under särskilda rubriker.

Här må dock intagas det lagförslag avseende ett flertal olika frågor, som framlagts i likalydande motionerna I: 490 och II: 655. I sistnämnda motioner har under a) hemställts, »att riksdagen för sin del måtte antaga i proposition nr 215 framlagda förslag om ändringar i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, med följande ändringar av den i propositionen föreslagna lydelsen av 4 § mom. 1 och 2, 6 § mom. 1 och 3, 7 §, 8 §, 14 § mom. 2, 15 §, 16 §, 33 § och i övergångsbestämmelserna samt därutöver i nu gällande lydelse av § 4 i samma lag och att §§ 19—22 i nu gällande lydelse upphäves.

4 §.

1 mom. Till envar som är berättigad till ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag utgår pension, vilken, där ej annat följer av vad nedan sägs, utgör för år räknat för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter folkpension eller till vars hustru i 5 § omförmålt hustrutillägg utgår, 1 040 kronor samt för annan pensionsberättigad 1 300 kronor.

2 mom. Änkepension utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, 780 kronor om året.

6 §.

1 mom. Allmän ålderspension, invalidpension, sjukbidrag, änkepension och hustrutillägg förhöjas genom indextillägg under de förutsättningar och enligt de grunder, som angivas i denna paragraf.

3 mom. För varje — — — år räknat.

30 kronor — — — uppbär hustrutillägg.

40 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension eller invalidpension eller sjukbidrag eller vars hustru uppbär hustrutillägg, samt

50 kronor — — — annan pensionsberättigad.

Där pensionspristalet — — — av fem.

7 §.

Kommunalt bostadstillägg skall utgå till pensionsberättigad som är mantalsskriven inom kommunen eller till där mantalsskriven hustru som uppbär hustrutillägg. Sådant tillägg skall anses såsom folkpension.

Kommunalt bostadstillägg utgår enligt de grunder kommunen beslutar. Dock skall bostadstilläggen utgå med grundbelopp, som icke må understiga

a) till gift pensionsberättigad och till änkepensionsberättigad 100 kronor i bostadskostnadsgrupperna I och II, 200 kronor i grupp III, 300 kronor i grupp IV och 400 kronor i grupp V, samt

b) till annan pensionsberättigad 150 kronor i bostadskostnadsgrupperna I och II, 300 kronor i grupp III, 450 kronor i grupp IV och 600 kronor i grupp V.

Avvikelse från vad nedan i 8 och 13 §§ stadgas må icke heller äga rum, och ej heller må för rätt till kommunalt bostadstillägg fordras viss tids bostättning inom kommunen eller uppställas annat därmed jämförligt villkor.

Om kommuns — — — ofördröjligen underrättas.

Mom. 2. Indextillägg utgår på bostadstilläggen med procenttal som motsvarar det tal, med vilket i § 6 mom. 2 omnämnda pensionspristal överstiger siffran 100.

8 §.

Änkepension, hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg minskas med en tredjedel av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga för gift pensionsberättigad 750 kronor och för annan pensionsberättigad 1 000 kronor.

Minskningen skall, där rätt till såväl änkepension eller hustrutillägg som kommunalt bostadstillägg föreligger, med bortseende från indextillägg ske proportionellt å änkepensionen eller hustrutillägget och bostadstillägget. Indextillägg minskas först sedan änkepensionen eller hustrutillägget eller det kommunala bostadstillägget bortfallit.

14 §.

Mom. 2. Har för någon som åtnjuter änkepension eller hustrutillägg årsinkomsten ökats till sådant belopp att rätt till sådan förmån ej längre tillkommer honom, indrages förmånen. Sker eljest mera avsevärd ändring i den inkomst, efter vilken förmånen blivit bestämd, må pensionen i enlighet därmed ökas eller minskas.

Vad sålunda — — — därav påverkas.

Befinnes någon — — — alltid indragas.

15 §.

Den som åtnjuter änkepension, hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg är pliktig att, om hans eller hans makes ekonomiska förhållanden väsentligt förbättrats, utan oskäligt dröjsmål meddela detta till pensionsstyrelsen eller pensionsnämndens ordförande i det pensionsdistrikt, där han senast blivit mantalsskriven. Enahanda skyldighet åligger honom, om han åtnjuter kommunalt bostadstillägg och mantalsskrives å annan ort än tillförne, så ock om hans äktenskap upplöses genom makens död eller annorledes. Åtnjuter någon invalidpension eller sjukbidrag, vare han pliktig att, om hans arbetsförmåga väsentligt förbättrats, göra anmälan som nu sagts.

I detta — — — person anmälningskyldig.

16 §.

För pensionsberättigad, som beträffande sin eller sin makes inkomst eller egendom eller ekonomiska förhållanden i övrigt åberopat oriktig uppgift av beskaffenhet att kunna påverka rätten till pension, ehuru skäligen skulle kunnat fordras av honom, att uppgiften varit riktig, skall ansökning om änkepension, hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg avslås och redan beviljad sådan förmån indragas; dock att, där ej annat finnes påkallat, viss tid skall bestämmas, under vilken rätten därtill skall vara förverkad. I samband med sådant beslut skall ock bestämmas, huruvida rätten att erhålla förmånen efter den angivna tidens utgång skall vara beroende av ny ansökning.

Vad nu är sagt, skall, där skäl därtill prövas föreligga, gälla jämväl pensionsberättigad, som utan vederlag eller mot uppenbarligen otillräckligt vederlag avhänt sig inkomst eller egendom i sådan myckenhet att avhändelsen avsevärt inverkar vid beräkning av änkepension, hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg, ehuru han bort förutse, att avhändelsen skulle föranleda behov av sådan pensionsförmån eller av högre sådan. I fall som nu sagts må ock, i stället för eller jämte påföljd, som i första stycket sägs, vid fastställandet av den pensionsberättigades årsinkomst så anses som om han fortfarande, helt eller delvis, vore i besittning av inkomst eller egendom, som han avhänt sig.

Har någon försummat den honom enligt 15 § åvilande skyldigheten att meddela upplysning om förändrade förhållanden, må, där försummelsen inverkat på rätten till eller beloppet av folkpensionen och icke kan anses ursäktlig, ansökning om änkepension, hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg avslås och redan beviljad sådan förmån indragas så som i första stycket stadgas.

Vägrar någon — — — denna påföljd.

19—22 §§.

Utgår.

33 §.

Ansökning om — — — blivit mantalsskriven.

Ansökningen, som avfattas enligt fastställt formulär, skall innehålla nödiga upplysningar för utredande av sökandens pensionsrätt ävensom en av sökanden och, om han är gift samt ansökningen ej avser enbart allmän ålderspension, jämväl hans make på heder och samvete avgiven förklaring, att de lämnade upplysningarna äro med sanningen överensstämmande. För omyndig sökande skall förklaringen avgivas av förmyndaren. Är sökande, som är myndig, ur stånd att själv avgiva sådan förklaring, skall riktigheten av upplysningarna intygas av två trovärdiga, med sökandens förhållanden förtrogna personer. Vad sist sagts skall äga motsvarande tillämpning å make till sökanden.

Vid ansökningens — — — pensionsstyrelsen meddelar.

Vad angående — — — pensionsnämnden påfordras.

Övergångsbestämmelserna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1953, dock skola 3 § 3 mom., 5 § och 33 § andra stycket i dess nya lydelse lända till efterrättelse fr. o. m. den 1 juli 1952.

Under tiden — — — sammanlagda pensionen.

Den som — — — kommunalt bostadstillägg.

Det åligger — — — vidare innehållas.

De ytterligare — — — utan ansökning.»

Propositionen nr 215 och de i anledning av densamma väckta motionerna ävensom motionerna I: 111 och II: 142 ha hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet. Ovannämnda punkter i statsverkspropositionen samt motionerna I: 2, II: 3 och II: 430 ha hänvisats till behandling av statsutskottet. Efter överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet ha propositionen nr 215, nämnda punkter i statsverkspropositionen ävensom samtliga motioner hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott.

Till utskottet ha vidare överlämnats ett flertal till riksdagen inkomna framställningar från föreningar och enskilda personer angående höjning av folkpensionerna.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de genom propositionerna framlagda förslagen, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionerna och motionerna.

A. Huvudsakliga innehållet i proposition nr 215.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 juni 1950 tillkallades åtta sakkunniga med uppdrag att verkställa en översyn av folkpensioneringslagens regler om inkomstprövning m. m. De sakkunniga, vilka antagit benämningen 1950 års folkpensionsrevision, ha den 15 november 1951 slutfört sitt uppdrag genom att avlämna ett betänkande (SOU 1951: 45) om avdragsregler och bostadstillägg m. m. Folkpensionsrevisionens betänkande, som varit föremål för sedvanlig remissbehandling, ligger till grund för förevarande proposition. Därin behandlas även de spörsmål avseende folkpensioneringen, vilka aktualiserats *dels* genom 1950 års besparingsutredning, som den 13 november 1950 avlämnat en promemoria med förslag till ändrade grunder för kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen, *dels ock* genom ett av pensionsstyrelsen den 24 augusti 1951 avgivet förslag rörande minskning av den enligt folkpensioneringslagen gällande karenstiden för rätt till sjukbidrag.

I propositionen föreslås främst vissa ändringar i 1946 års lag om folkpensionering i syfte att bättre än f. n. bereda möjlighet för folkpensionärerna att utnyttja sin arbetskraft och att inneha sparkapital eller annan motsvarande tillgång samt för arbetsgivare att ordna pensioneringsfrågan för anställda utan att därigenom folkpensioneringens inkomstprövade förmåner beskäras alltför starkt. Sålunda förordas att lagens avdragsregler mildras så, att den avdragsfria inkomsten, som nu är 400 kronor för ogift och 600 kronor för äkta makar, höjes till 1 000 resp. 1 500 kronor per år. Avdragsfaktorn, d. v. s. den del av det överskjutande årsinkomstbeloppet varmed de inkomstprövade pensionsförmånerna skola minskas, föreslås bli $33\frac{1}{3}$ procent för inkomst mellan 1 000 och 1 400 kronor för ogift och inkomst mellan 1 500 och 2 100 kronor för äkta makar samt $66\frac{2}{3}$ procent för inkomst därutöver.

Nämnda regler föreslås bli gemensamma för alla inkomstprövade förmåner och således avse även de kommunala bostadstillägg, som enligt förslaget skola ersätta de nuvarande statliga och särskilda bostadstilläggen. Bestämmanderätten angående införandet av kommunala bostadstillägg och, med visst undantag, angående grunderna i övrigt för beräkningen av sådana tillägg föreslås tillkomma vederbörande kommun. En följd av förslaget i denna del är att folkpensioneringslagens bostadskostnadsgruppering försvinner.

Förslaget innebär vidare en del andra jämkningar i folkpensioneringslagen. Bl. a. föreslås att karenstiden för rätt till sjukbidrag nedsättes från ett år till sex månader.

Maximigränsen för kommunernas skyldighet att bidra till kostnaderna för tilläggs pensioner, änkepensioner och hustrutillägg föreslås höjd från 50 till 60 procent. Till kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen före-

slås kommunerna skola bidra med $\frac{4}{20}$ procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, dock med högst 60 och lägst 25 procent av totalkostnaden för bostadstilläggen inom kommunen.

Även avdragsreglerna i 1947 års lag om särskilda barnbidrag föreslås mildrade.

Kostnaderna för reformens genomförande uppskattas, såvitt angår ändrade regler för inkomstprövning och bostadstillägg inom folkpensioneringen, till ett årligt belopp av omkring 25 milj. kronor, varav ungefär 15 milj. kronor skulle falla på staten och 10 milj. kronor på kommunerna.

De nya reglerna föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1954. För övergångstiden den 1 juli 1952—den 31 december 1953 föreslås viss privilegiering i inkomstprövningshänseende av pension på grund av arbetsansättning.

B. Reglerna om inkomstprövning och bostadstillägg.

I. Allmänna synpunkter.

Folkpensionsrevisionen.

Folkpensionsrevisionen erinrar i sitt betänkande om att i olika sammanhang åtskillig kritik riktats mot de nuvarande avdragsreglerna inom folkpensioneringen, vilka i många fall leda till en stark reduktion av inkomstprövade pensionsförmåner, då pensionstagaren ökar sin egeninkomst. Enligt kritiken skulle avdragsreglerna ha en hämmande effekt på arbetarpensioneringen samt en oförmånlig inverkan på arbetsvilligheten hos folkpensionärerna. Därjämte skulle reglerna motverka viljan till sparsamhet för ålderdomen.

I fråga om behovet av en reform på detta område framhåller folkpensionsrevisionen, som anser den framkomna kritiken ha fog för sig, att det förefölle revisionen som om frågan rörande möjligheten för arbetsgivarna att pensionera sina anställda, utan att folkpensioneringens bestämmelser verkade hämmande, skulle äga störst aktualitet i nuvarande läge.

Beträffande avdragsreglernas inverkan på arbetsviljan framhåller revisionen bl. a., att detta vore en synpunkt, som hade särskild aktualitet i ett arbetsmarknadsläge, som präglades av stor brist på arbetskraft. För invalidernas del förelåge speciella problem, då arbetsförmågan började återkomma, såsom rådslan att, innan arbetsförmågan bestående återvunnits, söka sig ut i arbete med risk för betydande sänkning eller förlust av pensionen.

Möjligheten att spara för ålderdomsförsörjningen utan hinder av avdragsreglerna anser revisionen framför allt vara betydelsefull för sådana befolkningsgrupper som icke kunde räkna på pension från arbetsgivare. Detta sparande bedrevs ofta så att sparmedlen ej kunde omvandlas i en

livränta eller pension. Sålunda investerades sparmedlen ofta i ett eget hem eller i en annan mindre fastighet eller i en rörelse. Ur samhällsekonomisk synpunkt vore det enligt revisionens mening givetvis av stor betydelse, att sparandet icke hämmades genom de sociala välfärdsåtgärderna.

Remissyttranden.

Behovet av mildare avdragsregler vitsordas i yttrandena undantagslöst. Genomgående understrykes, att de nuvarande reglerna utgöra ett hinder för arbetarpensioneringens utveckling. I många yttranden betonas vikten av att avdragsreglerna utformas så att folkpensionärerna ej avhållas från arbete, framför allt icke i tider av arbetskraftsbrist och en snabb förskjutning inom befolkningen mot högre åldrar. Den nuvarande inkomstprövningens hämmande effekt på det enskilda sparandet samt på smärre inkomsttagares lust att försäkringsvägen komplettera sina folkpensioner påpekas även.

Departementschefen.

»Jag biträder den uppfattningen att en reform på detta område är av behovet påkallad. F. n. förhåller det sig otvivelaktigt så, att en pensions-tagare, som skaffar sig ökade inkomster vid sidan av pensionen, kan få sina sammanlagda pensionsförmåner minskade i så hög grad, att hela eller större delen av inkomstökningen bortfaller. För att taga endast ett exempel så framgår av folkpensionsrevisionens betänkande, att en ogift invalidpensionär i Stockholm, vars bostads- och bränslekostnader fastställts till 800 kronor om året, får behålla endast en fjärdedel av merinkomst mellan 600 och 800 kronor, ej något av inkomst mellan 800 och 1 600 kronor och blott en tiondel av inkomst mellan 1 600 och 1 800 kronor. Den främsta orsaken till dylika och liknande resultat är, såsom revisionen även framhåller, att verkningarna av den i lagen föreskrivna inkomstprövningen avsevärt skärpts genom de avdragsregler som kommunerna ansett sig böra föreskriva i fråga om rätt till de särskilda bostadstilläggen.

Innan jag går vidare in på revisionens förslag, vill jag erinra om att revisionens uppdrag varit begränsat till frågan om folkpensioneringens avdragsregler och vissa angivna detaljspörsmål rörande folkpensioneringen, till vilka jag återkommer i ett senare avsnitt. I en del remissyttranden ha emellertid yrkats höjningar av de olika pensionsförmånernas grundbelopp, och särskilda yrkanden ha framkommit bl. a. rörande förmånerna till blinda och andra svårt invalidiserade. Till sistnämnda yrkanden är jag icke beredd att taga ställning i detta ärende. Ifrågavarande spörsmål torde få ytterligare övervägas, och det är min avsikt att låta föranstalta om en särskild utredning i detta hänseende. Sedan automatisk kompensation för höjda levnadskostnader kommit till stånd genom de år 1951 beslutade in-

dextilläggen å folkpensionerna, anser jag mig vidare ej i detta sammanhang böra ingå på frågan om en förhöjning av själva grundbeloppen av de indexreglerade folkpensionsförmånerna.»

Utskottet.

Redan vid tillkomsten av 1946 års lag om folkpensionering hävdades, att det vore ett synnerligen viktigt samhällsintresse att ålderspensioneringen utformades så, att åldringarnas villighet att i görlig mån utnyttja sin kvarstående arbetsförmåga icke motverkades. En kraftig reduktion av pensionsförmånerna med hänsyn till egna inkomster medförde vidare, att det för den enskilde tedde sig mindre angeläget att genom eget sparande själv bidra till sin åldersförsörjning. Vidare underströks, att villigheten hos arbetsgivare att ordna enskild pensionering av anställda måste i väsentlig grad påverkas av regler, som medförde att den anställde därigenom ginge miste om en betydande del av den folkpension, vartill han eljest skulle vara berättigad.

De nuvarande avdragsreglernas verkningar ha närmare belysts i olika sammanhang, och förhållandena ha befunnits otillfredsställande. Utskottet vill här endast erinra om andra lagutskottets utlåtande nr 40 vid 1950 års riksdag. Däri uttalas bl. a., att avdragsreglerna fått sådana ofördelaktiga verkningar, som man knappast kunnat förutse vid lagens antagande. En starkt bidragande orsak därtill syntes utskottet vara, att särskilda bostadstillägg införts i betydligt större utsträckning än vad man från början räknat med. Särskilda bostadstillägg hade sålunda införts i kommuner med sammanlagt inemot 4 miljoner invånare. Dessa tillägg utgå enligt grunder, som beslutas av vederbörande kommuner, och äro oftast förenade med avdragsregler, som väsentligt skärpa verkningarna av de i lagen stadgade reglerna om avdrag. Andra lagutskottet fann i sitt nämnda utlåtande, att avdragsreglerna borde göras till föremål för översyn. Utskottet ifrågasatte jämväl om icke — med hänsyn till sambandet mellan inkomstprövningen och bostadstilläggen — vid en översyn av avdragsreglerna jämväl frågan om bostadstilläggen och bostadskostnadsgrupperingen borde upptagas till omprövning.

Den nu verkställda utredningen har ytterligare bekräftat, att en uppmykning av ifrågavarande regler i folkpensioneringslagen är påkallad. De tyngst vägande skälen för denna reform äro, såsom ovan framhållits, önskemålen att främja arbetarpensioneringen, att öka arbetsvilligheten hos folkpensionärerna samt att mildra reglernas hämmande inverkan på viljan att spara för ålderdomen.

Enligt utskottets uppfattning föreligga mycket starka skäl för den föreslagna uppmykningen av avdragsreglerna, och utskottet tillstyrker därför, att en reform i detta hänseende genomföres snarast möjligt.

2. Avskaffande av inkomstprövningen.

Folkpensionsrevisionen.

Då revisionen diskuterar olika metoder för att tillgodose det föreliggande reformbehovet, överväger revisionen först möjligheten att helt slopa inkomstprövningen. För ålderspensioneringens del skulle en dylik reform, som här bleve av övervägande betydelse i fråga om de statliga bostadstilläggen, medföra att pensionens storlek bleve oberoende av den egna inkomsten men däremot beroende av den bostadskostnadsgrupp, i vilken den pensionsberättigade bodde. Åtgärden skulle bli betydelselös i bostadskostnadsgrupp I och av störst betydelse i bostadskostnadsgrupp V. Detta skulle enligt revisionens mening skärpa de olägenheter, som vore förenade med bostadskostnadsgrupperingen. Kostnaderna för åtgärden skulle vidare i det stora hela icke komma de mest behövande befolkningslagren till del utan snarare tvärtom. Merkostnaden skulle enbart för ålderspensionärernas del uppgå till 60 milj. kronor om året.

En invalidpensionering, som vore oberoende av inkomstprövning, skulle enligt revisionens mening vara synnerligen svårhanterlig, då det gällde att pröva rätten till invalidpension (sjukbidrag), såvida man ej kunde finna någon annan metod än inkomstprövningen för att anpassa pensionens storlek efter försörjningsförmågans nedsättning.

Kostnaderna för en slopad inkomstprövning i fråga om invalidpensioner och sjukbidrag beräknar revisionen, under förutsättning att antalet pensionstagare icke ökade, till 28 milj. kronor per år vid nuvarande indexläge. Merkostnaden med hänsyn till en väntad ökning av pensionstagarnas antal uppskattar revisionen till 8 à 15 milj. kronor om året. För hustrutilläggens del skulle enligt revisionens beräkningar merkostnaden bli 20 à 24 milj. kronor om året. En slopad inkomstprövning för änkepensionerna skulle belöpa sig på omkring 13 milj. kronor om året.

Den totala årliga merkostnaden vid en slopad inkomstprövning skulle alltså, konstaterar revisionen, uppgå till omkring 133 milj. kronor.

Även om en icke obetydlig del av dessa merkostnader komme att återbäras till stat och kommun i form av en ökning av såväl direkta som indirekta skatter, anser revisionen, att med hänsyn till kostnadernas storlek och till verkningarna i övrigt av inkomstprövningens slopande en sådan åtgärd ej nu bör ifrågakomma.

Remissyttranden.

Revisionens förslag att ej avskaffa inkomstprövningen har vunnit anslutning i det stora flertalet remissyttranden, därvid dock på sina håll framhålls, att förslaget innebure ett steg mot det slutliga målet, nämligen inkomstprövningens slopande. Bland dem, som uttala sig i denna riktning, märkes *socialstyrelsen*.

I några remissyttranden intager man en än mera positiv inställning till inkomstprövningens slopande. *Tjänstemännens centralorganisation* (TCO) hemställer sålunda, att möjligheterna av en slopad inkomstprövning ytterligare övervägas.

Även *Svenska personal-pensionskassan*, *Sveriges kommunalanställdas pensionskassa*, *Livförsäkringsanstalten Folket* och *Kooperationens pensionsanstalter*, vilka avgivit ett gemensamt yttrande, uttala sig för att inkomstprövningen slopas. Enligt den mening, som framkommer i detta yttrande, vore revisionens argumentering mot en sådan åtgärd icke övertygande. Det hemställdes om ytterligare utredning rörande inkomstprövningen för folkpensionerna med dess fullständiga avskaffande som mål, åtminstone i fråga om ålderspensionerna, samt om en utredning rörande en avsevärd höjning av invalidpensionens icke inkomstprövade del och invalidpensionens gradering efter en i huvudsak medicinsk bedömning av invaliditetsgraden.

Departementschefen.

Departementschefen delar revisionens uppfattning att det, i varje fall i dagens läge, ej syntes vara en framkomlig väg att helt avskaffa inkomstprövningen. Departementschefen säger sig därvidlag endast behöva peka på den avsevärda kostnadsökning för statsverket, som en sådan reform skulle föra med sig. Spörsmålet vore för övrigt intimt förknippat med frågan om en allmän pensionsförsäkring, varom i år igångsatts en ny utredning.

Motioner.

I likalydande *motionerna I: 490 och II: 655* hemställas, att bestämmelserna om invalidpension och sjukbidrag skola ändras så att de, som uppbära dessa pensionsförmåner, befrias från inkomstprövning i samma utsträckning, som ålderspensionärerna äro befriade från sådan prövning.

I likalydande *motionerna I: 491 och II: 653* uttalas, att inkomstprövningen för bostadstilläggen principiellt borde slopas, men att de skäl, som departementschefen anfört ur statsfinansiell synpunkt för dess bibehållande, i dagens läge finge godtagas.

Utskottet.

Att helt avskaffa all inkomstprövning inom folkpensioneringen må framstå som ett slutligt mål men kan i nuvarande statsfinansiella läge icke komma i fråga med hänsyn till de avsevärda kostnader, som en sådan reform skulle medföra. Såsom framgår av det ovan anförda skulle årliga merkostnaderna vid en slopad inkomstprövning uppgå till omkring 133 miljoner kronor. Att slopa inkomstprövningen i fråga om invalidpensioner

och sjukbidrag skulle enligt revisionens beräkningar medföra en kostnad av 28 miljoner kronor per år vid dåvarande indexläge. Sedan revisionen gjorde sina beräkningar har indexläget ytterligare förskjutits uppåt. Utöver sistnämnda belopp komme ytterligare 8 à 15 miljoner kronor med hänsyn till väntad ökning av antalet pensionstagare. Redan av kostnads-skäl kan utskottet därför icke tillstyrka det i motionerna I: 490 och II: 655 framförda yrkandet om att nu slopa inkomstprövningen såvitt angår invalidpensioner och sjukbidrag. Enligt utskottets mening bör man nu i stället för att avskaffa inkomstprövningen beträda vägen med en uppmjukning av avdragsreglerna.

Mot att slopa inkomstprövningen beträffande invalidpensioner och sjukbidrag har revisionen åberopat jämväl de svårigheter detta skulle medföra, då det gällde att anpassa pensionernas storlek efter försörjningsförmågans nedsättning. I vad mån möjligheter finnas att komma till rätta med dessa svårigheter kan icke bedömas utan ytterligare utredning.

3. Privilegiering av vissa inkomstslag. Blindtillägget.

Folkpensionsrevisionen.

Vid prövningen av frågan om en privilegiering av vissa inkomster vid inkomstprövningen erinrar revisionen om att enligt 1935 års folkpensioneringslag pension och understöd, som utginge på grund av gåva, testamente eller försäkring, vilken icke vore i lag föreskriven, eller också, utan samband med olycksfall i arbete, på grund av egen eller anhörigs förutvarande arbetsanställning, ur inkomstberäkningssynpunkt varit privilegierade intill vissa belopp, nämligen 300, 350 resp. 400 kronor i de tre då förefintliga ortsgrupperna.

Revisionen har funnit att de faktiska förhållandena icke motivera att man nu intager en annan ståndpunkt än vid antagandet av gällande folkpensioneringslag beträffande frågan om pensions- och arbetsinkomstens inbördes förhållande i privilegieringshänseende. I vart fall gällde detta så länge utvägen att generellt mildra avdragsreglerna kunde beträdas.

Revisionen erinrar om att vissa anmärkningar framställdes mot att en pensionsinkomst vid inkomstberäkningen behandlades annorlunda än förmögensinkomst, i det att en pension — som ju vore att jämställa med ett hopsparat kapital — medräknades till hela årsbeloppet under det att endast avkastningen av en förmögenhet (jämte ev. skärpning) upptoges såsom inkomst. Revisionen har därför undersökt en metod att jämställa dessa inkomstslag, innebärande att såsom inkomst av pension endast skulle räknas normal avkastning av ett kapital, som motsvarade nuvärdet av pensionen. Som en sådan regel emellertid skulle utfalla olika för pensionsinkomst i olika fall samt leda till den enligt revisionens mening icke rättvisa effekten,

att pensionsinkomst alltid behandlades gynnsammare än arbetsinkomst, har revisionen ej velat förordna en särskild regel för beräkning av pensionsinkomst.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och då en privilegieringsbestämmelse i större eller mindre mån skulle komplicera lagtillämpningen, anser revisionen anledning icke föreligga att genom privilegieringsbestämmelser gynna vissa inkomstslag vid inkomstberäkningen inom folkpensioneringen.

Remissyttrandet.

Revisionens ståndpunkt att ej medgiva någon inkomstprivilegiering har biträts i remissyttrandena. *Kommunalfullmäktige i Sollentuna* uttala sig dock för någon form av privilegiering av förmögenhetsinkomst i fall, då kapitalet vore bundet på sådant sätt, att vederbörande icke åtnjöte eller genom uppsägning inom rimlig tid kunde komma att åtnjuta någon förmån av detsamma, eller om förmögenheten vore placerad i fastighet, som beboddes endast av pensionstagaren och hans familj, och *drättselkammaren i Växjö* finner önskvärt, att viss privilegiering kunde äga rum av sjukpenning från erkänd sjukkasse, enär den frivilliga sjukförsäkringen borde erhålla så stort samhälleligt stöd som möjligt.

Departementschefen.

»Likaså är jag ense med revisionen om att någon bestående inkomstprivilegiering ej bör införas inom folkpensioneringen. Detta är också den allmänna uppfattningen i remissyttrandena. I ett par av yttrandena har dock önskats privilegiering av vissa speciella förmåner, nämligen blindtilllägg samt sjukpenning från erkänd sjukkasse. Såsom jag redan framhållit är det min mening att låta utreda olika spörsmål avseende folkpensionsförmånerna till blindas; i samband med nämnda utredning torde få prövas huruvida blindtillägget, såsom föreslagits, ej skall räknas såsom inkomst enligt folkpensioneringslagen. Vad åter angår sjukpenningen torde det nu förhålla sig så, att vid inkomstprövningen denna i sin helhet vanligen räknas såsom inkomst och att hänsyn således icke toges till de merutgifter, som ofta uppkomma med anledning av ett sjukdomsfall. Det synes dock rimligt att vid inkomstprövningen sådan hänsyn toges. Att därutöver bortse från sjukpenningen torde ej böra ske.

Det har också föreslagits att någon form av privilegiering borde införas för inkomst från förmögenhet, som vore placerad i en av endast pensionstagaren och hans familj bebodd fastighet eller som bestode av bundet kapital. Svårigheterna att finna en väl avvägd avgränsning härvidlag torde emellertid vara alltför stora för att denna väg skulle kunna beträdas. Genom de av mig i fortsättningen förordade nya avdragsreglerna minskas för övrigt i avsevärd mån behovet av särskilda regler i detta hänseende.»

Motionen II: 652.

I motionen hemställes, »att riksdagen måtte besluta att blindtillägget höjes från nuvarande 700 kronor till 1 000 kronor och att blindtillägget icke räknas som inkomst enligt folkpensioneringslagen samt

att ändring i a) 10 § och b) 13 § 1 mom. företages enligt följande

a) erhålla blindtillägg med 1 000 kronor om året.

b) Såsom inkomst räknas icke folkpensionsförmån och ej heller allmänt barnbidrag eller understöd som någon på grund av skyldskap eller svågerlag må vara föranledd att utgiva.»

Utskottet.

Frågan om privilegiering av vissa inkomstslag var föremål för ingående uppmärksamhet i samband med antagandet av den nya lagen om folkpensionering. Enär den allmänna ålderspensionen då gjordes helt oberoende av den egna inkomsten ansåg man, att det huvudsakliga motivet för privilegiering — nämligen att stimulera arbetsgivarna att sörja för sina anställdas pensionering — bortföll. Därest man nu genom att mildra avdragsreglerna kan skapa större intresse hos arbetsgivarna för att pensionera sina anställda, anser utskottet, att man bör undvika konstruktionen med privilegiering av vissa inkomstslag. Vid utformningen av privilegieringsbestämmelser uppkomma vidare besvärliga gränsdragningsproblem i fråga om vilka inkomstslag som böra privilegieras, exempelvis om egen arbetsinkomst bör jämnställas med inkomst i form av pension, o. s. v. Utskottet ansluter sig därför till den uppfattningen, att någon bestående inkomstprivilegiering ej bör införas inom folkpensioneringen.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling upptagit jämväl frågan om blindtillägget. Pensionsberättigad, som lider av blindhet och som blivit blind före fyllda 60 år, erhåller utöver honom eljest tillkommande folkpension blindtillägg med 700 kronor om året. Såsom blind anses den som saknar synförmåga eller vars synförmåga sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt, att han saknar ledsyn. Blindtillägget har icke undergått någon höjning sedan tillkomsten av 1946 års lag om folkpensionering, och å detta tillägg utgår icke något indextillägg. Vidare räknas blindtillägget som inkomst vid inkomstprövningen enligt folkpensioneringslagen.

Då förslag tidigare väckts om att förbättra blindtillägget har framhållits, att detta tillägg icke framkommit som ett resultat av särskilda överväganden rörande de blindas inkomstbehov, utan att det fixerats på grundval av en jämförelse med de förmåner, som vid utgången av år 1947 från pensionsstyrelsen utbetalades till blinda personer.

Frågan om förbättrade förmåner åt blinda äger uppenbarligen mycket nära samband med spørsmålet om bidrag av statsmedel åt andra svårt invaliderade personer. Enligt vad som framgår av propositionen har departementschefen för avsikt att föranstalta om utredning rörande förmå-

nerna såväl till blinda som andra svårt invalidiserade, därvid även frågan om blindtillägget skall räknas som inkomst eller ej kommer att göras till föremål för prövning. Med hänsyn till denna utredning har utskottet icke ansett sig nu böra föreslå ändring av bestämmelserna om blindtillägget, utan torde resultatet av den förebådade utredningen först böra avvaktas. Utskottet förväntar dock att förslag i denna fråga snarast möjligt föreläggas riksdagen. Med hänvisning till vad nu anförts kan utskottet således icke tillstyrka yrkandet i förevarande motion.

4. Bostadstilläggens konstruktion.

Folkpensionsrevisionen.

Revisionen har undersökt om icke lösningen av avdragsproblemet kunde erhållas genom att sammanslå de nuvarande båda bostadstilläggen till ett nytt kommunalt bostadstillägg.

Den största fördelen med ett sammanslaget bostadstillägg anser folkpensionsrevisionen vara att enhetliga avdragsregler — vilka givetvis även borde gälla tilläggs- och änkepensioner — kunde föreskrivas. En annan betydande fördel vore att fastställandet av en bostadskostnadsgruppering för pensionerna samt de administrativa och andra olägenheter som voro förenade med en sådan undvekes. Man vunne också att den smidiga anpassning efter de föreliggande behoven, som i vissa avseenden utmärkte de särskilda bostadstilläggen om de vore lämpligt utformade, kunde överflyttas på det sammanslagna tillägget.

Rörande frågan hur ett sammanslaget bostadstillägg bör konstrueras framhåller revisionen, att en reglering i lag av en så viktig fråga som det sammanslagna bostadstilläggets maximistorlek knappast vore möjlig, samt tillägger, att det näppeligen vore lämpligt att förvägra kommunerna bestämmanderätt om bostadstilläggens storlek, om man gäve dem befogenhet att bestämma om tillägg över huvud taget skulle utgå.

Farhågorna för att kommunerna ej skulle bevilja erforderliga tillägg, avvisas av revisionen, som i detta hänseende anför, att revisionen för sin del vore av den uppfattningen, att risken härför vore så obetydlig, att man icke behövde räkna med den, under förutsättning att vid utformningen av finansieringsbestämmelserna tillsåges att alla kommuner hade ekonomiska möjligheter att införa bostadstillägg.

Rörande det motsatta förhållandet eller risken för att kommunerna i stället skulle bevilja onödigt höga bostadstillägg framhåller revisionen.

Att kommunerna skulle bli alltför generösa vid fastställandet av grunderna för bostadstilläggen, då dessa delvis finansieras av statsmedel, synes knappast troligt. De mera välsituerade kommunerna får själva, enligt de kommunbidragsgrunder som revisionen föreslår, betala en stor del av tilläggen. För de övriga kommunerna kommer redan den kostnadsandel, som föreslås falla å kommunen, att utgöra ett starkt återhållande moment under förutsättning att andelen inte blir för liten. Inom kommunerna lär

också finnas en naturlig motvilja mot att utge understöd, som delvis finansieras med kommunala medel, till personer vilka inte behöver hjälp. Om kommunen bestämmer alltför höga maximibelopp för tilläggen kommer emellertid de avdragsregler, som föreslås av revisionen, att medföra höga inkomstgränser och sålunda att de inkomstprövade förmånerna utgår även till relativt välsituerade personer. Även detta kommer sålunda att utgöra ett återhållande moment.

Angående frågan i vad mån de nya bostadstilläggen böra vara anknutna till de faktiska hyres- och bränslekostnaderna uttalas.

Revisionen har övervägt huruvida i lagen skall anges de förutsättningar, under vilka bostadstillägg kan utgå, exempelvis på sådant sätt att tillägget får utgivas endast för att täcka bostads- och bränslekostnader. En sådan gränsdragning är emellertid alltför snäv och skulle leda till försämringar å åtskilliga orter i förhållande till vad nu gäller. De återhållande moment som föreligger för rundhänthet från kommunernas sida enligt vad ovan sagts är enligt revisionen så starka att frihet bör kunna lämnas kommunerna att utan hinder av detaljbestämmelser i lagen utforma förutsättningarna för bostadstilläggens utgivande efter de speciella behov som råder i de olika kommunerna. Revisionen utgår emellertid ifrån att bostadstilläggen i regel kommer att såsom hittills anknytas till de bostads- och bränslekostnader, som den enskilde pensionären kan antas ha under den närmaste framtiden. Vid en sådan anknytning till bostads- och bränslekostnaderna kan det måhända i vissa kommuner vara lämpligt att utgå ifrån ett visst minimibelopp beträffande dem som har egen bostad.

Även om kommunerna sålunda skall ha frihet att väsentligen reglera förutsättningarna för bostadstilläggen måste dock gälla att bostadstilläggen endast får avse tillgodoseende av mera stadigvarande behov. Mera tillfälliga behov får tillgodoses på annan väg. Även ur den enskildes synpunkt bör en pension vara något mera stadigvarande, en fast utgångspunkt vid dennes planläggning av sin försörjning. Också administrativa skäl gör det nödvändigt att återhållsamhet iakttages i fråga om bestämmelser, som kan leda till täta jämkningar av pensionsbeloppen.

I fråga om avdragsreglerna finner revisionen, att dessa måste bestämmas i folkpensioneringslagen, då eljest huvudsyftet med den aktuella reformen kunde förfelas. För undvikande av alltför komplicerad lagstiftning och lagtillämpning borde samma bestämmelser gälla för alla de inkomstprövade folkpensionsförmånerna. En kommun skulle alltså ej ha rätt att fastställa avdragsregler, som avveke från lagens regler, eller vid sidan av dessa uppställda särskilda bestämmelser rörande inverkan av visst inkomstslag eller förmögenhetsinnehav.

Revisionen föreslår, att det sammanslagna tillägget betecknas *k o m m u n a l t b o s t a d s t i l l ä g g*. Ehuru det till sin utformning skulle utgöra ett mellanting mellan det statliga och det särskilda bostadstillägget, vore dock det kommunala inflytandet avgörande på den viktigaste punkten, nämligen huruvida tillägg skulle utgå inom kommunen och hur de grunder skulle vara beskaffade, som avgjorde storleken av det oreducerade tillägget i varje särskilt fall.

Utformningen av de kommunala grunderna bleve — framhåller revisionen vidare — uppenbarligen av stor betydelse för hur systemet med kommunala bostadstillägg skulle fungera i praktiken. Självklart vore en viss enhetlighet i utformningen av grunderna önskvärd. Revisionen hyste den förhoppningen, att de olika kommunalförbunden i detta avseende skulle bistå sina medlemmar med råd och upplysningar. Hjälp med den tekniska utformningen av grunderna borde också kunna erhållas hos pensionsstyrelsen, som måhända kunde tänkas lämna vissa allmänna vägledande anvisningar.

Remissyttranden.

I omkring halva antalet remissyttranden har revisionens förslag till ändrade avdragsregler och bostadstillägg helt tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Till denna grupp höra de yttranden som avgivits av *riksräkenskapsverket, länsstyrelserna i Jönköpings, Kalmar, Hallands, Skaraborgs, Västmanlands, Gävleborgs och Jämtlands län, änkepensioneringskommittén, Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska lantarbetsgivareföreningen, Handels arbetsgivareorganisation, Svenska socialvårdsförbundet och Socialförsäkringsbolagens förening* ävensom 92 kommuner, av dem 23 städer.

I dessa yttranden åberopar man såsom skäl för sitt ståndpunktstagande i stort sett de motiv, som återfinnas i revisionens betänkande.

I övriga yttranden har i ett eller annat avseende kritik riktats mot förslaget i dessa delar. *Pensionsstyrelsen* (majoriteten), *länsstyrelserna i Södermanlands och Västernorrlands län, Tjänstemännens centralorganisation, Riksförbundet Landsbygdens folk, Svenska landskommunernas förbund, Svenska försäkringsbolags riksförbund* och *Sveriges folkpensionärers riksförbund* samt 8 kommuner anse, att förslaget ej bör läggas till grund för lagstiftning och att frågan bör göras till föremål för ytterligare utredning. I andra hithörande yttranden yrkas, att förslaget ändras eller kompletteras, främst såvitt angår bostadstilläggens konstruktion samt finansieringsfrågan.

Pensionsstyrelsens majoritet (4 ledamöter) erinrar om att man vid den senaste reformen av folkpensioneringen ville undvika en individuell behovsprövning av förmånerna och därför, i den mån dessa ej gjordes obligatoriska, begränsade sig till en i lagen reglerad inkomstprövning. På grund härav hade de inkomstprövade generella pensionsförmånerna icke ansetts kunna göras tillräckligt stora för att täcka behovet för pensionärer med särskilt höga bostads- eller andra levnadskostnader. Därför hade öppnats möjlighet för kommunerna att i form av särskilda bostadstillägg föra in under folkpensioneringen en väsentlig del av de behovsprövade understödsformer, som folkpensionärerna eljest skulle varit hänvisade till. Dessa särskilda bostadstillägg förutsattes skola utgå efter en begränsad individuell behovsprövning av ett slag, som ej vidlåde folk-

pensioneringen i övrigt, nämligen prövning med hänsyn till den enskilde pensionärens kostnad för bostad och bränsle. Med nuvarande ordning uppbure av ca 260 000 folkpensionärer med allmänt bostadstillägg endast något mer än 63 000 även särskilt bostadstillägg. Av sistnämnda antal kunde blott omkring 52 000 beräknas vara underkastade den särskilda prövning, som följde av att rätten till tillägget gjorts beroende av vederbörandes bostads- och bränslekostnader, medan över 200 000 pensionärer med allmänt bostadstillägg icke vore underkastade sådan prövning. Eftersom revisionen förutsatt, att de kommunala bostadstilläggen skulle anknytas till nämnda kostnader i det enskilda fallet samt att kommunalt bostadstillägg skulle införas i samtliga kommuner tillhörande bostadskostnadsgrupperna II—V, innebure förslaget i praktiken, att i princip minst 200 000 folkpensionärer underkastades utvidgad uppgiftsskyldighet vid ansökningstillfällena och ändrade förhållanden samt en mera ingående och mera skälighetsbetonad prövning av i första hand pensionsnämnderna. De av revisionen lämnade uppgifterna rörande de kommunala grunderna för särskilda bostadstillägg utvisade, att tilläggen ofta förenats med långt gående individuell prövning, exempelvis i frågor rörande bostadens storlek och standard, möjligheterna till billigare bostad, sammanboendeförhållanden m. m. Att utsträcka denna tendens till ökad behovsprövning till nya pensionärskategorier ingåve enligt pensionsstyrelsens mening starka betänkligheter, särskilt som de senare decenniernas strävanden inom folkpensioneringen främst gått ut på att i möjlig mån inskränka behovsprövningen. I varje fall syntes ej skäl föreligga att utsträcka anpassningen efter behoven i det enskilda fallet till större del av pensionen än till det extra tillägg, som vore avsett för pensionärer med ett större minimibehov av penningmedel än andra för att kunna uppehålla en skälig levnadsstandard.

Under erinran att ett genomförande av revisionens förslag medförde bostadskostnadsgrupperingens slopande anför pensionsstyrelsen vidare bl. a.

Anmärkningen att bostadskostnadsgrupperingen i vissa fall medför ojämna resultat kan ej bestridas, då det torde ligga i sakens natur att detta ej kan undvikas. Att ojämnheter skulle förekomma i större omfattning har dock knappast påvisats. I varje fall måste ojämnheter av en helt annan storleksordning uppkomma, om man övergår till ett system, som helt bygger på kommunala och av sammanhållande direktiv alldeles obundna skälighetsavgöranden. Man kan nämligen ej komma ifrån att en del kommuner äro mera och en del mindre generösa i fråga om sådana ändamål som det förevarande, och att en utjämning i detta avseende näppeligen kan åstadkommas genom statsbidrag.

För övrigt synes kunna ifrågasättas lämpligheten av att — som revisionens förslag innebär — på förhand binda staten vid avsevärda statsbidragsutgifter, vilka icke kunna överblickas och som utan garanti mot missbruk bli beroende av de enskilda kommunernas beslut om kommunala folkpensionstillägg och om dessa tilläggs belopp.

Pensionsstyrelsen uttalar vidare, att de av revisionen åberopade skälen för att tillfredsställande avdragsregler icke kunde åstadkommas under annan förutsättning än att de allmänna bostadstilläggen avskaffades icke syntes vara hållbara. Styrelsen fortsätter.

Utan att här kunna närmare gå in på den av revisionen blott antydningssvis behandlade frågan om samordning av nuvarande avdragsregler vill pensionsstyrelsen ifrågasätta, huruvida icke en tillfredsställande lösning av problemet kunde åstadkommas på ett ganska enkelt sätt med tillämpning av följande principer. Den avdragsfria inkomsten för de statliga förmånerna — inberäknat allmänt bostadstillägg — höjes avsevärt mer än vad revisionen föreslagit, exempelvis till 2 000 kronor om året (här avses för att förenkla resonemanget endast ensamstående pensionärer). För de särskilda bostadstilläggen föreskrives en viss lägsta avdragsfri inkomst av exempelvis den storlek revisionen föreslagit, 1 000 kronor om året. Inom det inkomstområde som härigenom uppkommer, alltså mellan inkomstgränserna 1 000 och 2 000 kronor, lämnas kommunerna tämligen fria händer att reglera sina särskilda bostadstillägg, dock att avdragsfaktorn för egen inkomst ej får överstiga ett visst i lagen angivet procenttal.

På detta sätt kommer — liksom enligt revisionens förslag — folkpensionens maximibelopp alltid att utgå till pensionärer som ej ha högre årsinkomst än 1 000 kronor. I kommuner som infört särskilt bostadstillägg reduceras detta efter en viss skala, i den mån inkomsten överstiger 1 000 kronor eller det högre belopp som kommunen kan ha bestämt. Först när inkomsten överskrider 2 000 kronor, börja övriga inkomstprövade pensionsförmåner att reduceras efter i lagen föreskrivna regler. Det särskilda bostadstillägget bör då ha bortfallit, vilket torde framstå som något helt naturligt, enär skäl knappast kunna föreligga att till en person med en inkomst av 2 000 kronor förutom oavkortade statliga pensionsförmåner utgiva en särskild, av kommunen bekostad förmån som ersättning för den merkostnad han har på grund av att han bebor en särskilt dyr lägenhet. Skulle i något fall kommunen önska utgiva så högt särskilt bostadstillägg, att detsamma även med en relativt hög avdragsfaktor icke helt bortreducerats vid en årsinkomst av 2 000 kronor, bör emellertid en möjlighet lämnas öppen för kommunen att låta reduceringen fortsätta något över 2 000-kronorsgränsen. Såsom villkor härför bör givetvis gälla, att de båda då jämsides verkande avdragsfaktorerna tillsammans icke överstiga ett visst i lagen angivet procenttal.

Styrelsen förordar en samordning av avdragsreglerna utan rubbning i princip av det nuvarande systemet med allmänna och särskilda bostadstillägg. I samband med övervägandet av detta förslag borde enligt styrelsens mening företagas en översyn av bostadskostnadsgrupperingen samt av de båda bostadstilläggens konstruktion, belopp och finansiering.

Det må i detta sammanhang anmärkas, att en *minoritet inom pensionsstyrelsen* (generaldirektören och 2 ledamöter) anse att en utredning av den karaktär, som majoriteten i styrelsen åsyftat, innehölle ytterligt omfattande och svårlösta problem och måste bli synnerligen tidsödande. En förbättring av folkpensionärernas ställning syntes enligt minoritetens mening inom

rimlig tid betydligt lättare kunna vinnas på den väg revisionen anvisat. En förutsättning härför vore dock, att vissa garantier i form av en statlig kontroll skapades för att uppenbart otillfredsställande föreskrifter i de kommunala grunderna för de nya bostadstilläggen ej bleve bestående.

I övriga kritiska yttranden framhålles bl. a., att det enligt en av de grundläggande principerna för folkpensioneringen ankomme på staten att garantera pensionärernas rimliga försörjning, men att förslaget innebure ett väsentligt avsteg från denna princip. Vidare uttalas, att bostadstilläggsfrågan borde i allt väsentligt regleras genom lagstiftningen.

I ett flertal remissyttranden betonas särskilt, att ett system i överensstämmelse med det av revisionen föreslagna kommer att kännetecknas av brist på likformighet och rättvisa. Farhågorna härför avse å ena sidan att förmånerna ej bli tillräckligt stora samt å andra sidan att bostadstillägg införas i större omfattning än som påkallas av förhållandena.

Andra remissinstanser anse betydande risk föreligga, att förslaget skall leda till mycket stora och sakligt ej motiverade olikheter mellan olika kommuner med avseende å bostadstilläggens storlek. Revisionens förhoppningar, att så ej skulle bliva fallet, syntes alltför löst grundade.

Av de förslag, som framkommit i detta hänseende må följande nämnas.

Länsstyrelsen i Gotlands län föreslår, att den önskvärda enhetligheten skapades genom uttryckliga författningsbestämmelser eller genom direktiv, som pensionsstyrelsen ägde utfärda, och *länsstyrelsen i Kristianstads län* förordar likaledes vissa regler för åstadkommande av jämlikhet mellan kommunerna. *Länsstyrelsen i Stockholms län* ifrågasätter, om icke kommunerna helt allmänt borde åläggas skyldighet att utgiva kommunala bostadstillägg, i samband varmed Kungl. Maj:t borde ges befogenhet att till ledning för kommunerna fastställa vissa huvudgrunder för bostadstilläggen. En dylik skyldighet för kommunerna förordas även av bl. a. *Sveriges folkpensionärens riksorganisation* och *De lungsjukas riksförbund*.

Pensionsstyrelsen anför.

Revisionen synes ha ägnat alltför liten uppmärksamhet åt att uppdraga riktlinjer för hur de kommunala föreskrifterna om bostadstillägg böra utformas i olika avseenden. Det hade varit önskvärt, att statliga synpunkter och kommunala önskemål hade diskuterats och samordnats samt föranlett auktoritativa uttalanden från revisionens sida. Måhända hade man också, om frågan ägnats större uppmärksamhet, funnit lämpligt att lagfästa flera detaljer än som skett eller att föreskriva obligatorisk granskning av de kommunala grunderna såväl i formellt som i någon omfattning även i sakligt hänseende.

I folkpensioneringslagen fastställda gränser för bostadstilläggets storlek påyrkas i ett antal yttranden. Sälunda föreslår *statskontoret* att med hänsyn till statens andel i kostnaderna tilläggens maximistorlek bestämdes

i lagen, och även *länsstyrelsen i Värmlands län* ifrågasätter om man ej borde lagfästa regler som förhindrade bostadstillägg i för stor omfattning. *TCO* framför tanken om fastställandet av en övre gräns, ovan vilken tillägget skulle helt bekostas av kommunen.

Försäkringsinspektionen uttalar sig för ett angivande i lagen av vad i bostadstillägg minst skall utgivas till pensionär med inkomst under den avdragsfria.

De vanföras riksorganisation förordar fastställda maximi- och minimigränser för bostadstilläggen.

Även *Svenska personal-pensionskassan*, *Sveriges kommunalanställdas pensionskassa*, *Livförsäkringsanstalten Folket* och *Kooperationens pensionsanstalter* anse det önskvärt, att de kommunala bostadstilläggens lägsta och eventuellt även högsta belopp fastställdes i folkpensioneringslagen.

Departementschefen.

Beträffande det av pensionsstyrelsens majoritet framlagda förslaget anför departementschefen följande:

»Rörande detta förslag vill jag framhålla, att den avdragsfria inkomsten för de statliga inkomstprövade förmånerna skulle behöva sättas mycket högt, därest utrymme skulle beredas kommunen i bostadskostnadsgrupp V att utgiva särskilda bostadstillägg av nuvarande storlek. Med en avdragsfaktor å 50 procent kunde kommunen utgiva ett särskilt bostadstillägg å högst 500 kronor, om detta skulle helt reduceras i inkomstintervallet 1 000—2 000 kronor. Inom ifrågavarande bostadskostnadsgrupp utgå emellertid f. n. särskilda bostadstillägg med högre belopp i ett stort antal fall till ogifta ålderspensionstagare. Den avdragsfria inkomsten för statliga förmåner borde därför ej för ogift pensionstagare sättas lägre än pensionsstyrelsen tänkt sig. För två äkta makar skulle nämnda avdragsfria inkomst behöva sättas till lägst 3 000 kronor. En konsekvens härav bleve, att man i exempelvis bostadskostnadsgrupp II skulle till makar med 2 080 kronor i ålderspension jämte indextillägg samt 3 000 kronor i egen inkomst, d. v. s. med 5 080 kronor sammanlagt till sin försörjning, utgiva ytterligare 200 kronor i statligt bostadstillägg. Först vid en högre inkomst skulle detta bostadstillägg börja reduceras.

En avdragsfri inkomst för statliga förmåner, vilken är avpassad för den högsta ortsgruppen, blir uppenbarligen alltför hög i andra ortsgupper. Där skulle nämligen spännvidden bli alltför stor mellan dem, som enbart äro hänvisade att leva på folkpensionen, och dem som ha relativt stora egna inkomster vid sidan av folkpensionen men likväl ej få pensionen reducerad. Att fastställa det avdragsfria beloppet olika högt för olika ortsgupper synes mig ej vara någon framkomlig väg att lösa förevarande svårigheter. Över huvud förefaller det vara svårt att med ledning av pensionsstyrelsens förslag nå fram till en godtagbar lösning av ifrågavarande problem.»

Efter att ha berört folkpensionsrevisionens förslag och den däremot framförda kritiken fortsätter departementschefen:

»Enligt min mening tala starka skäl för riktigheten av det av folkpensionsrevisionen gjorda antagandet, att kommunerna komma att förvalta den dem i detta hänseende anförtrödda uppgiften med vederbörlig omsorg och så, att de nya bostadstilläggen bli skäligen avvägda. Redan det förtroende för kommunerna, som genomförandet av ett förslag av det innehåll revisionen förordat innebär, bör verka som en sporre för kommunerna att söka åstadkomma en rimlig och rättvis avvägning av bostadstilläggen. Riskerna för att kommuner skulle bli alltför restriktiva vid bestämmandet av grunderna för bostadstilläggen synas mig icke betydande, under förutsättning att frågan om kostnadernas fördelning mellan stat och kommun löses riktigt. Till frågan härom återkommer jag närmare i fortsättningen. Om dessutom tillses att vid övergången till det nya systemet de nuvarande folkpensionärerna tillförsäkras rätt till bostadstillägg motsvarande minst vad nu utgår i statlig dylik förmån, vinnes garanti för att dessa pensionärer bli bibehållna vid sina nuvarande förmåner. En övergångsbestämmelse av angiven innebörd torde även komma att påverka tilläggens storlek för nytillkommande folkpensionärer.

Riskerna för en alltför stor kommunal generositet bör enligt min uppfattning ej heller överdrivas. Därest finansieringsfrågan löses i anslutning till vad revisionen förordat, skulle kommunerna själva få svara för en väsentlig del — för de mera bärkraftiga kommunerna upp till 60 procent — av kostnaderna, ett förhållande som torde verka återhållande. Ytterligare må pekas på den inom kommunerna säkerligen förefintliga obenägenheten att utgiva bidrag av delvis kommunala medel till personer, som ej vore i behov av hjälp, ävensom på den omständigheten, att en genom alltför höga bostadstillägg uppdriven folkpensionsnivå säkerligen skulle medföra press uppåt på nivån inom fattigvårdens område, där kommunen har att stå hela kostnaden.

På grund av vad nu anförts och då jag funnit, att olägenheter av olika slag äro förbundna både med sådana spärregler, som föreslagits i vissa remissyttranden, och med ett system, enligt vilket kommunala beslut om bostadstillägg skulle underställas Kungl. Maj:t eller eventuellt pensionsstyrelsen, anser jag mig böra godtaga revisionens förslag i detta hänseende. Jag vill emellertid tillägga, att utvecklingen på området kommer att följas med uppmärksamhet. Därest det till äventyrs skulle visa sig att utvecklingen tenderade att ej följa rätta linjer, torde spörsmålet få tagas under förnyad prövning.

Vad angår storleken av de nya bostadstilläggen har, såsom berörts, revisionen ej ansett sig böra knyta densamma direkt till pensionstagarens bostads- och bränslekostnader. Anledningen härtill är, att i sådant fall en sänkning av bostadstilläggen skulle framtvingas å de orter, där nu genom

de särskilda bostadstilläggen en viss allmän standardhöjning åstadkommits för folkpensionärerna. Jag utgår emellertid ifrån, att kommunerna, när de skola utforma förutsättningarna för tilläggens utgivande, taga sikte endast på vederbörandes mera stadigvarande behov och regelmässigt anknyta tilläggen till de bostads- och bränslekostnader, som den enskilde pensionären kan antagas ha. En sådan anknytning kan givetvis ske på olika sätt. I en del kommuner kan det måhända visa sig lämpligt att stadga att kostnaden för egen bostad skall anses utgöra visst lägsta belopp. Vissa schematiska regler att beräkna bostadskostnaderna för fall att pensionären sammanbor med annan kunna visa sig erforderliga liksom även bestämmelser, enligt vilka tilläggen maximeras eller varigenom eljest förhindras att hänsyn tages till högre bostads- och bränslekostnader än som kunna anses svara mot bostad av skälig storlek och standard. I likhet med revisionen förutsätter jag, att de olika kommunalförbunden komma att såvitt möjligt bistå kommunerna, när grunderna för de nya bostadstilläggen skola fastställas. Härigenom och genom vägledande upplysningar av pensionsstyrelsen torde en eftersträvansvärd enhetlighet kunna vinnas.

Någon indexreglering av bostadstilläggen anser jag mig ej böra förorda, särskilt med hänsyn till de administrativa komplikationer som en sådan anordning skulle medföra, och då det dessutom torde vara att förvänta, att mera stadigvarande avsevärda förändringar i levnadskostnaderna ändock komma att beaktas av kommunerna.

Av vad förut anförts framgår, att den omläggning av bostadstilläggen, som jag ansett böra komma till stånd, föranletts därav att en uppmjukning av inkomstprövningen inom folkpensioneringen ej synes kunna ske, därest icke härutinnan i lag fastställda regler vunne generell tillämpning. En följd härav är kommunernas frihet att bestämma om grunderna för de nya bostadstilläggen måste såtillvida begränsas, att avvikelser ej får ske från vad i lagen stadgas om inkomstens beräkning och om pensionsförmånens minskning vid stigande inkomst.

Även i ett annat avseende synes, i överensstämmelse med vad revisionen föreslagit, det nya systemet ävensom folkpensionärernas intresse kräva, att rätten till bostadstillägg fastställs i lag. Jag syftar härvid på förslaget att de bostadstillägg, som en kommun beslutat införa, endast må tillkomma den som är mantalsskriven inom kommunen och att kommun för rätten till bostadstillägg icke må uppställa fordran å viss tids bosättning inom kommunen eller annat därmed jämförligt villkor. I annat fall skulle ju kunna inträffa att en pensionär, som vore mantalsskriven inom en kommun med ett tämligen lågt bostadstillägg och som flyttade till och bleve mantalsskriven i en kommun med ett högre bostadstillägg, helt uteslötes från tillägg, trots att de kommunala grunderna eljest skulle berättigat honom därtill. De i vissa remissyttranden yppade betänkligheterna mot att ett genomförande av revisionens förslag i denna del skulle leda till att

folkpensionärer opåkallat sökte sig till orter med höga bostadstillägg anser jag vara betydligt överdrivna.

Vad i detta sammanhang slutligen angår beteckningen å den nu behandlade pensionsförmånen synes mig den föreslagna benämningen kommunalt bostadstillägg väl täcka förmånens karaktär och huvudsyfte, varför densamma ej föranleder någon erinran från min sida.»

Motioner.

I *motionen II: 651* hemställes, »att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 215 måtte förklara sig icke kunna antaga Kungl. Maj:ts förslag i oförändrat skick;

att förslaget, i vad det avser kommunalt bostadstillägg, måtte avslås;

att riksdagen i anledning därav i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förnyad utredning och nytt förslag angående bostadstilläggets utformning.»

I likalydande *motionerna I: 490 och II: 655* sägs bl. a. följande.

Landets kommuner bör åläggas att med tillämpning av de nya avdragsreglerna utbetala bostadstillägg av minst samma storleksordning som de nu utgående statliga bostadstilläggen, till vilka bör komma den förhöjning av dessa belopp som en indexreglering medför. Även kommuner tillhörande den lägsta bostadskostnadsgruppen bör få ett sådant åläggande, varvid de bör jämföras med kommunerna i nuvarande bostadskostnadsgrupp 2. Därtill bör kommunerna få rätt att höja dessa tillägg och även för denna förhöjda del åtnjuta statsbidrag.

I sistnämnda motioner yrkas jämväl, att bostadstilläggen skola indexregleras enligt samma grunder, som gälla för de egentliga pensionsbeloppen.

I *motionerna I: 491 och II: 653*, som äro likalydande, uttalas, att sammanslagningen av de båda nuvarande bostadstilläggen till ett ter sig som en riktig och rationell lösning, men att det bör överlämnas till pensionsstyrelsen att pröva grunderna för de kommunala bostadstilläggen. I motionerna hemställes, att riksdagen skall besluta, att det kommunala bostadstillägget skall minimi- och maximibegränsas genom att avgörandet om dess storlek lägges i pensionsstyrelsens hand samt att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderliga ändringar i lagtexten.

Utskottet.

Mot den nuvarande utformningen av bostadstilläggen har riktats allvarlig kritik. Denna kritik synes utskottet befogad. De rådande förhållandena äro icke tillfredsställande. Särskilda bostadstillägg utgå efter mycket varierande grunder, och utformningen av dessa tillägg har medfört, att avdragsreglerna fått högst olyckliga verkningar. Vidare har sedan lång tid

rätt delade meningar om rättvisan med den nuvarande bostadskostnadsgrupperingen.

Tanken att sammanslå det statliga och särskilda bostadstillägget till ett enda tillägg synes utskottet i och för sig riktig. Därigenom kan man tillskapa enhetliga avdragsregler och nå en rationell lösning av avdragsproblemet samt komma ifrån bostadskostnadsgrupperingen. Under utredningsarbetet och remissbehandlingen av folkpensionsrevisionens betänkande synes icke ha framkommit något annat förslag, varigenom man skulle kunna nå en tillfredsställande lösning av dessa komplicerade frågor. Mot det förslag, som framlagts av pensionsstyrelsens majoritet, har departementschefen anfört vägande invändningar. Utskottet delar således den uppfattningen, att de nuvarande bostadstilläggen böra sammanslås till ett gemensamt bostadstillägg.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag — som i denna del överensstämmer med revisionens förslag — skall det ankomma på kommunerna att besluta om kommunalt bostadstillägg skall utgå och med vilket belopp ävensom — med vissa undantag i fråga om avdragsregler m. m. — de närmare grunderna för rätt till bostadstillägg. Härutinnan få kommunerna således fullt fria händer. Beträffande denna del av det nu föreliggande förslaget råda mycket delade meningar bland remissinstanserna. Även inom utskottet har rätt tveksamhet på denna punkt, och olika förslag att lösa frågan ha övervägts.

Att i folkpensioneringslagen bestämma vissa minimi- och maximibelopp för bostadstilläggen synes icke kunna ske utan att viss dyrortsgruppering måste tillgripas. I annat fall skulle man med hänsyn till de mycket skiftande förhållandena i olika kommuner behöva fastställa så bred marginal, att bestämmelserna sannolikt skulle bli utan större betydelse. Därest man fastställer vissa minimi- och maximibelopp torde vidare viss risk uppstå för avsteg från de grunder, som böra tillämpas av kommunerna vid avvägningen av bostadstilläggen. En viss tendens skulle måhända uppkomma i en del kommuner att fastställa maximibeloppet oberoende av föreliggande behov. Det må jämväl synas inkonsekvent att låta kommunerna besluta, huruvida bostadstillägg över huvud skall utgå men däremot icke angående bostadstilläggets belopp. Liknande invändningar kunna riktas mot det i motionerna I: 491 och II: 653 framförda förslaget, att bostadstillägget skulle minimi- och maximibegränsas genom att avgörandet om dess storlek lades i pensionsstyrelsens hand. En sådan anordning skulle medföra svårigheter för pensionsstyrelsen. Med all sannolikhet bleve det även i detta fall ofrånkomligt att verkställa viss schematisk gruppering, motsvarande bostadskostnadsgrupperingen. Vidare skola bostadstilläggens belopp anpassas efter levnadsstandarden och de särskilda förhållandena inom vederbörande kommun. Med hänsyn härtill borde avvägningen av skäliga minimi-

och maximibelopp närmast ankomma, icke på pensionsstyrelsen utan på socialstyrelsen. Det i motionerna föreslagna förfarandet skulle jämväl lätt kunna skapa vissa motsättningar mellan kommunerna och pensionsstyrelsen.

Utskottet har efter ingående prövning av frågan stannat för att biträda Kungl. Maj:ts förslag att nu överlämna åt kommunerna att på egen hand bestämma om det kommunala bostadstillägget. Utskottet utgår därvid från att kommunerna skola rätt förstå sin uppgift och fylla det förtroende, som statsmakterna härigenom visa. Det bör vara angeläget för envar kommun att tillse, att bostadstilläggen bliva lämpligt avvägda. Uppenbarligen är det av största betydelse att bostadstilläggen utformas efter så likformiga och rättvisa principer som möjligt. En sådan utveckling som beträffande de nuvarande särskilda bostadstilläggen måste undvikas. Till ledning för kommunernas beslut i detta hänseende bör tagas de upplysningar och förslag, som pensionsstyrelsen och kommunalförbunden komma att bistå med. Enligt vad utskottet erfarit komma Stadsförbundet, Landskommunernas förbund och Socialvårdsförbundet att i samråd med pensionsstyrelsen utarbeta förslag till normalbestämmelser för kommunerna. Detta initiativ hälsar utskottet med största tillfredsställelse. I detta sammanhang må jämväl anmärkas, att kommunerna efter kommunindelningsreformen torde vara bättre rustade för att påtaga sig ansvaret för denna nya uppgift. Därest utvecklingen skulle giva anledning därtill, får man, såsom departementschefen även understrukit, taga upp spørsmålet till omprövning och då taga konsekvenserna av de olägenheter, som synas vara förbundna med varje annat ifrågasatt system.

Till grund för avvägningen av tilläggen bör, såsom departementschefen anført, läggas endast stadigvarande behov, och tilläggen böra regelmässigt anknytas till de bostads- och bränslekostnader, som den enskilde pensionären kan antagas ha. Därvid bör dock uppenbarligen tillses, att pensions-tagarnas ställning icke försämras i förhållande till vad nu gäller.

Mot vad som i propositionen anförts i fråga om anknytningen till kommun för rätt till bostadstillägg har utskottet intet att erinra.

Beträffande frågan om indexreglering av bostadstillägget torde sådan reglering ej böra ifrågakomma med hänsyn till de administrativa besvärigheter, som detta skulle medföra. Det får ankomma på kommunerna att vid avsevärda förändringar i penningvärdet besluta om därav motiverade ändringar av bostadstilläggens belopp.

Såsom departementschefen föreslagit böra tilläggen benämnas kommunala bostadstillägg.

Av vad ovan anförts framgår, att utskottet ej kan biträda de förslag i fråga om bostadstillägget, som framföras i motionerna I: 490, I: 491, II: 651, II: 653 och II: 655.

5. Avdragsfri inkomst.

Folkpensionsrevisionen.

Därest en tillräcklig mildring av inkomstprövningens verkningar skall ernås, är det enligt revisionens mening uppenbarligen icke till fyllest att återställa realvärdet av den avdragsfria inkomsten. Huru stor den ytterligare höjningen borde bli berodde på en avvägning emellan å ena sidan intresset av att öppna möjligheter för en utvidgad och förbättrad arbetarpension, en ökad arbetsinsats från pensionärernas sida och ett ökat sparande och å andra sidan kostnaderna för staten och kommunerna samt frågan hur långt upp på inkomstskalan inkomstprövade förmåner skulle kunna utgå. Ehuru de två sista synpunkterna icke minst i nuvarande ekonomiska läge manade till försiktighet, borde likväl, enligt vad revisionen uttalar, icke tagas ett alltför kort steg härvidlag, ty i så fall skulle de föreliggande problemen icke lösas i nämnvärd omfattning.

Vid övervägande av detta spörsmål har revisionen ansett sig främst böra taga hänsyn till arbetarpensioneringsfrågan; och med denna utgångspunkt har revisionen stannat för en höjning av den avdragsfria inkomsten till 1 000 kronor för ogift och 1 500 kronor för makar. I fråga om den höjda avdragsfria inkomstens inverkan på förmögenhetsavkastning framhåller revisionen.

Då det gäller att bedöma den avdragsfria inkomsten med hänsyn till avkastningen av sparkapital och annan förmögenhetsavkastning måste verkningarna av skärpningsreglerna samtidigt beaktas. Om man räknar med 3 procents kapitalavkastning kan för närvarande inom den avdragsfria inkomsten rymmas inkomsten av kapital uppgående till för ogift 10 789 och för makar 16 154 kronor. Detta innebär att pensionstagare, som inte har annan inkomst än kapitalavkastningen, kan ha de nämnda förmögenhetsbeloppen utan att de statliga pensionsförmånerna minskar. Rätten till särskilt bostadstillägg upphör i regel vid avsevärt lägre belopp. Bibehåller man de nuvarande skärpningsbestämmelserna blir, om den avdragsfria inkomsten höjes till 1 000 resp. 1 500 kronor, motsvarande förmögenhetssiffror 15 385 resp. 23 077 kronor. Dessa siffror ligger 42 å 43 procent över de nuvarande och täcker sålunda mer än väl penningvärdeförsämringen sedan folkpensioneringslagen antogs 1946. De torde också regelmässigt såvitt angår egna hem och därmed jämförliga fastigheter täcka de nettoförmögenhetsbelopp, som framkommer vid den väntade omtaxeringen av fastigheterna. Höjes den avdragsfria inkomsten på nu antytt sätt föreligger sålunda inte behov av ändring av skärpningsgränserna. Höjningen möjliggör sparande utan inverkan å folkpensionen i något större omfattning än vid lagens tillkomst. Det nu förda resonemanget har ur enkelhetens synpunkt förts med utgångspunkt från att endast ett slags inkomst föreligger, men detta torde inte i större mån behöva påverka slutsatserna.

Revisionen har beräknat den kostnadsökning för stat och kommun, som skulle bli följderna enbart av den föreslagna höjningen av den avdragsfria
4 — *Bihang till riksdagens protokoll 1952. 6 saml. 2 avd. Nr 5.*

inkomsten — d. v. s. med bibehållande av den nuvarande avdragsfaktorn å $\frac{5}{10}$ — till 14,38 milj. kronor om året, om man bortser från de särskilda bostadstilläggen.

En höjning av den avdragsfria inkomsten till resp. 520/780, 600/900 och 800/1 200 kronor beräknas till resp. 4,37 6,74 och 11,25 milj. kronor.

Även om ytterligare kostnadsökning uppkomme å de belopp, som motsvarade de nu utgående särskilda bostadstilläggen, syntes det revisionen som om en höjning av den avdragsfria inkomsten till, även såvitt anginge de särskilda bostadstilläggen, 1 000 kronor för ogift och 1 500 kronor för makar, skulle medföra en kostnadsökning av högst 17 milj. kronor om året. Denna kostnadsökning vore enligt revisionens mening väl motiverad av de fördelar åtgärden skulle medföra.

Departementschefen.

»För att härefter övergå till spørsmålet om den avdragsfria årsinkomsten så innebär den av folkpensionsrevisionen föreslagna höjningen av denna inkomst från 400 kronor till 1 000 kronor för ogift samt från 600 kronor till 1 500 kronor för äkta makar ungefär en fördubbling av den avdragsfria inkomstens realvärde. Med utgångspunkt från att enligt gällande regler inom den nuvarande avdragsfria inkomsten vid en avkastning av 3 procent rymmes ett kapital av 10 800 kronor för ogift och 16 200 kronor för äkta makar, medför den ifrågasatta höjningen av den avdragsfria inkomsten att nyssnämnda belopp höjes till 15 400 kronor resp. 23 100 kronor, d. v. s. en höjning med något över 40 procent.

Vid remissbehandlingen ha framkommit såväl yrkanden om en mera begränsad höjning av den avdragsfria inkomsten — 800 resp. 1 200 kronor — som önskemål om en ytterligare höjning därav. I ett par yttranden ha i detta sammanhang föreslagits ändringar i den nuvarande regeln att vid inkomstberäkningen förmögenhets avkastning skall höjas med 10 procent av det belopp, varmed förmögenhet överstiger för gift 7 500 kronor — d. v. s. för äkta makar 15 000 kronor — och för annan pensionsberättigad 10 000 kronor. En höjning av skärpningsgränsen har motiverats med farhågor för att pensionärer med egna hem eljest kunde efter den pågående allmänna fastighetstaxeringen få vidkännas en minskning av folkpensionsförmånerna. En ytterligare belastning av förmögenhetsinkomsten i högre lägen har i andra yttranden ansetts påkallad, emedan de förmögenhetsgränser, som utestängde från rätt till inkomstprövade förmåner, eljest komme att ligga mycket högt, då höga bostadstillägg införts. För Stockholms del skulle t. ex. dessa förmögenhetsgränser med nuvarande bostadstillägg och med en till 2,5 procent beräknad avkastning av förmögenhet höjas för en ogift ålderspensionär från 20 800 kronor till 31 900 kronor och för ett gift åldringspar från 29 600 till 46 800 kronor. För invaliderna skulle gränserna komma att ligga än högre.

För egen del finner jag den av revisionen föreslagna höjningen av den avdragsfria inkomsten vara väl avvägd och tillstyrker därför förslaget i denna del. För att klargöra förslagets verkningar må nämnas att — med utgångspunkt från det nuvarande pensionspristalet 133 — för en ogift pensionär med allmän ålderspension av 1 000 kronor kommer att å ort, där bostadstillägget kan tänkas bli 600 kronor — en medelstor stad — finnas utrymme för en helt avdragsfri egeninkomst eller pension å 1 000 kronor, med påföljd att vederbörande erhåller åtminstone 2 900 kronor om året till sin försörjning. Å en ort med 1 000 kronor i bostadstillägg — en storstad — skulle nyssnämnda belopp motsvaras av beloppet 3 300 kronor. För makar, som båda äro folkpensionärer, skulle motsvarande belopp bli 4 180 resp. 4 580 kronor.

Någon ändring av den nu i lagen föreskrivna skärpningsregeln med anledning av förmögenhetsinnehav vill jag ej f. n. förorda. I likhet med revisionen finner jag vidare det vara administrativt alltför svärgenomförbart med en särskild indexreglering av den avdragsfria inkomsten.»

Motioner.

I likalydande *motionerna I: 490 och II: 655* uttalas, att den avdragsfria inkomsten bör indexregleras enligt samma grunder, som gälla för de egentliga pensionsbeloppen.

I *motionerna I: 489 och II: 654*, som äro likalydande, yrkas, under åberopande bland annat av de vid den senaste fastighetstaxeringen beslutade höjningarna av taxeringsvärdena samt den ytterligare försämring av penningvärdet, som inträtt efter 1951, då revisionen gjorde sina beräkningar, och som kan förväntas innan reformen kan träda i kraft, att skärpningsgränserna för förmögenhet bestämmas till 10 000 kronor för gift pensionsberättigad och 15 000 kronor för annan pensionsberättigad. I *motionerna* hemställas därför, att riksdagen måtte besluta, att 13 § 2 mom. i förslaget till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering skall erhålla följande lydelse:

13 §.

2 mom. Där inkomst helt eller delvis utgöres av naturaförmåner skall uppskattningen verkställas efter regler, som fastställas av Konungen.

Vid uppskattningen av förmögenhets avkastning skall denna höjas med 10 procent av det belopp, varmed förmögenheten må överstiga för gift pensionsberättigad 10 000 kronor och för annan pensionsberättigad 15 000 kronor.

I *motionen II: 619* yrkas — likaledes under hänvisning till bl. a. de förhöjda taxeringsvärdena — att nämnda skärpningsgränser skola fastställas till 11 000 respektive 15 000 kronor och att 13 § 2 mom. i ifrågavarande lagförslag förty skall erhålla denna lydelse:

Där inkomst helt eller delvis utgöres av naturaförmåner, skall uppskattningen verkställas efter regler, som fastställas av Konungen.

Vid uppskattningen av förmögenhets avkastning skall denna höjas med 10 procent av det belopp, varmed förmögenheten må överstiga för gift pensionsberättigad 11 000 kronor och för annan pensionsberättigad 15 000 kronor.

Utskottet.

Vid bestämmandet av gränsen för den avdragsfria inkomsten har man — förutom att taga hänsyn till försämringen av penningvärdet — att avväga å ena sidan det syfte man vill nå med förevarande reform och å andra sidan de kostnadsökningar m. m. som uppkomma. Revisionens förslag att höja gränsen för den avdragsfria inkomsten från 400 till 1 000 kronor om året för ogift och från 600 till 1 500 kronor för äkta makar har tillstyrkts i flertalet remissyttranden och biträts av departementschefen. Även utskottet ansluter sig till detta förslag, som enligt utskottets bedömande fått en skälig avvägning.

Såsom framgår av revisionens utredning skulle en indexreglering av den avdragsfria inkomsten medföra en mycket komplicerad lagtillämpning, och utskottet kan därför icke tillstyrka en sådan anordning.

I propositionen föreslås icke någon ändring av de i folkpensioneringslagen föreskrivna skärpningsreglerna med anledning av förmögenhetsinnehav. I samband därmed åberopas bl. a., att genom höjningen av gränserna för den avdragsfria inkomsten kommer det kapital, som rymmes inom dessa gränser, att öka från 10 800 kronor för ogift och 16 200 kronor för äkta makar till respektive 15 400 och 23 100 kronor. Detta skulle innebära en höjning med något över 40 procent.

Emellertid framhålles i motionerna, att vid den nyligen avslutade fastighetstaxeringen taxeringsvärdena i många fall höjts betydligt mera än 40 procent och det måhända särskilt i fråga om sådana fastigheter, egna hem och liknande, som kunna antagas innehavas av pensionärer. För deras del skulle den föreslagna reformen icke komma att medföra någon förbättring.

Det vill synas som om visst fog finnes för en justering uppåt av ifrågasvarande förmögenhetsgränser. För att rätt kunna bedöma frågan har utskottet försökt införskaffa upplysningar om utfallet av fastighetstaxeringen. Detta material är emellertid ännu icke så bearbetat, att några genomsnittliga siffror angående de företagna höjningarna av taxeringsvärdena kunnat erhållas. Utskottet anser sig därför icke ha tillräckligt underlag för att nu föreslå någon ändring av förmögenhetsgränserna. Enligt utskottets mening bör emellertid denna fråga följas med uppmärksamhet. Skulle det visa sig att höjningen av taxeringsvärdena å fastigheter av den art, varom här närmast är fråga, är betydande bör spørsmålet tagas under omprövning. Därvid måste emellertid tillses, att de gränser, vid vilka rätt till in-

komstprövade pensionsförmåner upphör, icke förskjutas uppåt alltför mycket. Det kan nämligen icke anses principiellt riktigt att i fall, då pensionstagarna innehava betydande förmögenheter, utgiva med skattemedel finansierade inkomstprövade pensionsförmåner. Om behov att höja förmögenhetsgränserna skulle visa sig föreligga, torde man därför jämväl få överväga, huruvida icke procentsatsen bör graderas så att en högre procentsats för skärpning blir tillämplig beträffande förmögenheter över viss gräns.

Under hänvisning till vad nu anförts kan utskottet icke tillstyrka bifall till motionerna I: 489, I: 490, II: 619, II: 654 och II: 655, såvitt nu är i fråga.

6. Avdragsfaktorns storlek.

Folkpensionsrevisionen.

Vad angår avdragsfaktorn uttalar revisionen, att en måttlig avdragsfaktor vore av särskild betydelse, då det gällde att tillvarataga pensionstagarnas arbetsförmåga. Om denna utnyttjades på bästa sätt, överstege ju arbetsinkomsten relativt ofta varje avdragsfri inkomst som kunde övervägas. Icke minst för invalidpensionstagarnas del vore avdragsfaktorn betydelsefull ur nämnda synpunkt. Men givet vore att en låg avdragsfaktor även verkade fördelaktigt för såväl tjänstepensionsfrågan som sparviljan. Å andra sidan funnes omständigheter, som talade för att avdragsfaktorn ej borde fastställas för lågt, främst det förhållandet att avdragsfaktorn vore det utslagsgivande momentet i avdragsreglerna i fråga om att reglera den övre inkomstgräns, som utestängde en pensionstagare från rätt till inkomstprövade förmåner. Ju högre avdragsfaktorn vore, desto lägre bleve inkomstgränsen.

Efter att ha prövat olika alternativ har revisionen stannat för att förorda en avdragsfaktor å $33\frac{1}{3}$ procent intill en årsinkomst av 1 400 kronor för ogift och 2 100 kronor för makar tillsammans och därefter $66\frac{2}{3}$ procent.

Remissyttranden.

I remissyttrandena ha framförts olika förslag om delad avdragsfaktor, om lägre avdragsfaktor för inkomster över 1 400 kronor respektive 2 100 kronor och om en enhetlig avdragsfaktor å 25, $33\frac{1}{3}$ eller 50 procent.

Departementschefen.

»Avdragsfaktorn i inkomstskiktet närmast över den avdragsfria inkomsten synes mig ej få sättas alltför högt, detta särskilt med tanke på att förenkomsten av någon mindre sidoinkomst eljest kunde föranleda därtill att ej hela den avdragsfria inkomsten skulle kunna utnyttjas för enskild pensionering. Ur denna synpunkt torde den föreslagna avdragsfaktorn om $33\frac{1}{3}$ procent inom inkomstintervallet 1 000—1 400 kronor för ogift och

1 500—2 100 kronor för äkta makar vara lämplig. En avdragsfaktor av nämnda storlek medför emellertid, att avdragsfaktorn måste skärpas för större inkomster, om ej alltför höga inkomstgränser skola uppkomma. I beaktande härav synes den föreslagna avdragsfaktorn om $66\frac{2}{3}$ procent för inkomster över 1 400 kronor för ogift och 2 100 kronor för äkta makar även böra godtagas. Angivna avdragsfaktor kan visserligen i och för sig synas hög. Härvidlag bör dock hållas i minnet, att det sammanlagda avdraget f. n. ofta, då särskilt bostadstillägg utgår, motsvarar 100 procent. Ser man för övrigt ej blott till själva marginalavdraget utan till storleken av den inkomst pensionären får behålla av hela sin inkomst, visar det sig, att avdraget blir tämligen måttligt. Det kan emellertid ej förnekas att genom beskattningsreglerna marginalavdraget kan bli kraftigt höjt. Eftersom de fall det här gäller torde vara förhållandevis fåtaliga, anser jag mig dock med hänsyn till övriga på frågan inverkan omständigheter sakna anledning att frågå revisionens förslag i förevarande hänseende.»

Motioner.

I likalydande *motionerna I: 490 och II: 655* yrkas en enhetlig avdragsfaktor å $33\frac{1}{3}$ procent.

Utskottet.

En lämpligt avvägd avdragsfaktor är uppenbarligen av största betydelse för att stimulera pensionstagarna till att utnyttja sin arbetsförmåga. Det föreslagna systemet med en delad avdragsfaktor synes utskottet lämpligt och ändamålsenligt, även om det måhända i viss utsträckning kan försvåra det praktiska handhavandet av inkomstprövningen. Väl kan sägas, att en avdragsfaktor å $66\frac{2}{3}$ procent för inkomster, som överstiga 1 400 kronor för ogift och 2 100 kronor för äkta makar, drabbar hårt. Men därest man önskar bibehålla en lägre avdragsfaktor beträffande inkomster, som ligga närmast de avdragsfria — vilket uppenbarligen är önskvärt — måste avdragsfaktorn göras förhållandevis hög, om icke inkomstgränserna för rätt till inkomstprövade förmåner skola förskjutas uppåt alltför mycket. Med en enhetlig faktor å $33\frac{1}{3}$ procent, vilket föreslås i *motionerna I: 490 och II: 655*, skulle inkomstgränserna höjas högst avsevärt, vilket i sin tur skulle medföra starkt ökade kostnader. Utskottet får därför med avstyrkande av sistnämnda motioner i denna del förorda Kungl. Maj:ts förslag.

7. Finansieringsfrågan.

Folkpensionsrevisionen.

Efter att ha lämnat en översikt över den nuvarande kostnadsfördelningen mellan stat och kommun framhåller revisionen, att den ej ansett

sig böra upptaga frågan om en ändrad kostnadsfördelning i vidare mån än som nödvändig göres av att vissa inkomstprövade förmåner få en annan konstruktion än hittills. Revisionen har därför sökt finna sådana regler att den nuvarande kostnadsfördelningen rubbas i minsta möjliga mån. Ett ytterligare skäl för denna ståndpunkt är enligt revisionen att den allmänna statsbidragsutredningen f. n. är sysselsatt med att överväga de allmänna principerna för kostnadsfördelningen rörande all statskommunal verksamhet.

Revisionens överväganden ha lett till att kommunbidraget i princip bör beräknas efter nu gällande grunder för tilläggs pension, änkepension, hustrutillägg men att för det kommunala bostadstilläggets del utformas särskilda regler.

I fråga om kommunbidragsreglerna för det kommunala bostadstillägget föreslår revisionen en sådan anknytning till skatteunderlaget, att kommunbidragets storlek — i likhet med vad som gäller för det nuvarande kommunbidraget — göres beroende av antalet skatteören per invånare i kommunen, dock att kommunbidraget får uppgå till högst 60 procent och lägst 25 procent av kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen. Nämda maximiregel har revisionen ansett böra gälla även för kommunernas bidrag till övriga inkomstprövade förmåner.

Sedan revisionen ingående prövat olika alternativ i fråga om kommunbidragsfaktorns storlek har revisionen stannat för att föreslå, att kommunbidragsbestämmelserna utformas så, att för tilläggs pensioner, hustrutillägg, änkepensioner samt änke- och änklingsbidrag tillämpas den nuvarande bidragsregeln, d. v. s. att bidragsandelen skall utgöra $\frac{3}{20}$ (= 0,15) procent gånger antalet hela tiotal skatteören per invånare, dock att maximibidraget sättes till $\frac{3}{5}$ mot nu $\frac{1}{2}$. För de kommunala bostadstilläggen föreslås kommunbidragsandelen skola utgöra $\frac{1}{5}$ (= 0,20) procent gånger antalet hela tiotal skatteören per invånare, dock högst $\frac{3}{5}$ och lägst $\frac{1}{4}$.

Remissyttranden.

Den av revisionen föreslagna lösningen av frågan om finansieringen av de inkomstprövade folkpensionsförmånerna har — om bortses från de i ärendet hörda kommunerna — tillstyrkts eller lämnats utan erinran i omkring hälften av de avgivna yttrandena. Av de hörda kommunerna har ett hundratal ej haft något att erinra mot de föreslagna finansieringsbestämmelserna, därav ungefär en fjärdedel städer.

I vissa av de kritiskt inställda yttrandena göres gällande, att de föreslagna kommunbidragsreglerna ej skapade tillräcklig garanti för att kommunerna införde erforderliga kommunala bostadstillägg. I andra yttrandena uttalas farhågor för alltför stor generositet från vissa kommuners sida vid bostadstilläggens avvägning.

I flera yttranden framhålles, att den föreslagna kostnadsfördelningen ej vore riktigt avvägd, enär kommunen belastades i alltför hög grad. Dessa yttranden ha i flertalet fall avgivits av städer.

Stadsfullmäktige i Stockholm finna förslaget för stadens vidkommande helt oantagligt. Enligt förslaget skulle de av de ändrade avdragsreglerna föranledda ökade kostnaderna, sammanlagt ungefär 3 milj. kronor, praktiskt taget helt falla på staden. Statens andel i kostnadsökningen skulle utgöra endast 4 procent, medan staden skulle få bära icke mindre än 96 procent. Mot bakgrunden av att folkpensioneringen obestriddligen måste anses vara en statlig uppgift yrkade staden, att de ökade kostnaderna för reformens genomförande helt skulle bäras av staten.

Överståthållarämbetet uttalar bl. a., att revisionens förslag om kostnadsfördelningen tyder på att kommunen skulle få bära praktiskt taget hela bördan av reformen. Detta vore ej någon rimlig konsekvens av en reform, som vore betingad av förhållanden, för vilka i varje fall Stockholms stad icke kunde åläggas något ansvar.

Stark kritik mot revisionens förslag angående kostnadsfördelningen framföres vidare av bl. a. *Svenska stadsförbundet*.

I yttranden från bl. a. *Svenska landskommunernas förbund* framhålles, att det vore uteslutet att ge bostadstilläggen den föreslagna konstruktionen, förrän om och när den kommunala skatteutjämningsfrågan lösts. Förbundet hade tidigare givit uttryck åt sin åsikt att kommunbidragen ej vore berättigade. Det vore i stort sett en fiktion att dessa bidrag verkade återhållande på pensionsnämnderna vid beviljande av inkomstprövade folkpensionsförmåner, ty dessa nämnder valdes ej för att tillvarata kommunalekonomiska intressen och fattade ej heller sin uppgift så.

Departementschefen.

»Utgångspunkten för folkpensionsrevisionens överväganden kring detta spörsmål har varit, att genomförandet av den av revisionen förordade reformen borde i minsta möjliga mån rubba den nuvarande kostnadsfördelningen i stort mellan stat och kommun. Denna utgångspunkt synes mig riktig.

Beträffande de nya kommunala bostadstilläggen torde man böra eftersträva en ordning som ställer kommunerna i paritet i fråga om möjligheterna att utgiva erforderliga dylika tillägg. Dessa möjligheter äro givetvis beroende på flera olika omständigheter, bl. a. skatteunderlaget och skattetrycket i kommunen samt antalet folkpensionärer, vilka äro i behov av extra tillskott utöver folkpensionens grundförmåner. Att avväga kommunbidraget efter alla dessa faktorer — av vilka den förstnämnda torde vara den mest utslagsgivande — går näppeligen, utan att kommunbidragsreglerna bli mycket komplicerade och svårtillämpliga. Under angivna förhållanden och då de allmänna principerna för kostnadsfördelningen rö-

rande all statskommunal verksamhet f. n. prövas av därför utsedda sakkunniga, torde det ej vara anledning att frångå den nuvarande avvägningsnormen för kommunernas bidrag, d. v. s. det faktiska skatteunderlaget per invånare i kommunen.

När det sedan gäller att bedöma storleken av kommunernas andel i förhållande till statens, synes man i fråga om kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen böra iakttaga, att statens andel å ena sidan avväges relativt rikligt för att hindra att bostadstilläggen bestämmas till för ringa belopp och å andra sidan ej göres så stor, att kommunerna frestas fastställa för höga tillägg. En dylik avvägning är givetvis alltid vansklig att göra, och försiktigheten torde bjuda att man — innan närmare erfarenheter vunnits — gör avvägningen sådan, att den nuvarande kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna i stort sett bibehålles. I detta sammanhang må erinras om det förslag till ändrade kommunbidragsgrunder, som framlagts av 1950 års besparingsutredning. Detta förslag innebär bl. a. en viss generell höjning av kommunbidragsandelen i syfte att därigenom till den kommunala delen av den offentliga förvaltningen utsträcka den besparingsaktion, som utredningen haft att befrämja inom statsförvaltningen. En på sådana grunder byggd generell höjning av kommunbidraget synes mig ej tillräddig i nuvarande sammanhang, särskilt emedan den innan de kommunala bostadstilläggen hunnit stabiliseras skulle kunna tänkas leda till en för folkpensionärerna menlig återhållsamhet hos kommunerna i fråga om dessa tillägg.

Den kommunbidragsfaktor som skall fastställas bör givetvis, om kostnadsfördelningen i stort skall bibehållas oförändrad, vara högre än den för statliga inkomstprövade förmåner fastställda bidragsfaktorn, enär kommunerna ju f. n. helt bekosta de särskilda bostadstilläggen. Fastställdes en enhetlig faktor för såväl de kommunala bostadstilläggen som övriga inkomstprövade förmåner, medförde detta emellertid, att alla kommuner bleve belastade med den högre procentsats, som nödvändiggöres av sammanslagningen av bostadstilläggen; och detta alldeles oavsett om kommunen hade bostadstillägg eller ej. Bl. a. med hänsyn härtill har revisionen — trots de därmed förenade administrativa komplikationerna — ansett sig böra föreslå, att den nuvarande kommunbidragsprocenten bibehålles i fråga om andra inkomstprövade förmåner än kommunala bostadstillägg samt att en särskild och högre procentsats fastställes för detta tillägg. Jag biträder detta förslag.

Såsom förut nämnts är kommunbidraget nu maximerat till 50 procent beträffande andra inkomstprövade förmåner än de särskilda bostadstilläggen. Medräknas kostnaderna för sistnämnda tillägg, överstiger kommunandelen i flera fall denna gräns och kommer i vissa fall upp till omkring 60 procent, för att i något enstaka fall överstiga detta procenttal. Med den förut givna förutsättningen, att den nuvarande kostnadsfördelningen mellan stat och

kommun bör bibehållas såvitt möjligt orubbad, synes maximigränsen sålunda böra höjas till 60 procent. Besparingsutredningens nyssnämnda förslag innebär emellertid även ett borttagande av maximigränsen för kommunbidraget. Detta har motiverats med att de ekonomiskt bäst ställda kommunerna eljest ej skulle bli engagerade i den avsedda besparingsaktionen och vidare med att varje maximiregel innebure ett opåkallat gynnande av nämnda kommuner. Att nu helt slopa maximigränsen synes dock ej böra ske. Däremot anser jag det motiverat att höja den övre bidragsgränsen till 60 procent. Såsom revisionen funnit, bör denna gräns räknas särskilt för de kommunala bostadstilläggen och särskilt för övriga inkomstprövade förmåner. Eljest torde det i många fall bli svårt för kommunerna att bedöma de ekonomiska verkningarna av sina beslut rörande kommunala bostadstillägg.

Med hänsyn till kommunernas stora inflytande på de kommunala bostadstilläggen har revisionen ansett det påkallat, att kommunerna få bära en ej alltför oväsentlig del av kostnaderna för dessa tillägg. Revisionen har därför föreslagit en minimigräns å 25 procent för nämnda kostnader. Trots att man därmed — såsom även framhållits i några remissyttranden — gör ett avsteg från principen om lika belastning av kommunerna med hänsyn till skatteunderlaget, anser jag mig böra godtaga förslaget härom.

Med utgångspunkt från det anförda har revisionen funnit, att kommunbidraget till de särskilda bostadstilläggen bör sättas till 0,19 eller 0,20 procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen av kostnaderna för dessa tillägg. Det förra alternativet skulle resultera i en genomsnittlig kommunbidragsprocent för hela riket av 41,73, under det att det senare alternativet skulle giva en bidragsprocent av 42,32. Revisionen har även gjort stickprovsberäkningar rörande huru de båda alternativen skulle verka i praktiken, varvid 32 kommuner utvalts. Resultatet av dessa beräkningar har revisionen redovisat i en sammanställning, vilken såsom bilaga fogats till protokollet i detta ärende och till vilken jag hänvisar. Med hänsyn till resultatet av dessa beräkningar samt övriga överväganden i denna fråga har revisionen förordat, att kommunbidragsfaktorn fastställs för de kommunala bostadstilläggen till 0,20 procent och för övriga inkomstprövade förmåner till 0,15 procent med en begränsning av kommunandelen till, i båda fallen, ett maximum å 60 procent samt, i fråga om de kommunala bostadstilläggen, ett minimum å 25 procent.

I remissyttranden har gjorts gällande, att resultatet av de föreslagna kommunbidragsreglerna bleve obilligt för vissa kommuner. Jag vill ej heller förneka att de föreslagna reglerna komma att för många kommuner medföra någon merbelastning i förhållande till vad nu gäller. Förslaget innebär emellertid också en lättnad för vissa kommuner, och enligt min mening innebär förslaget i det stora hela en rimlig avvägning. Det torde för övrigt vara ogörligt att skapa kommunbidragsregler, som för varje enskild

kommun helt bibehåller den andel i folkpensionskostnaderna, som gäller enligt nuvarande regler. Redan under rådande förhållanden ske dessutom förskjutningar i kommunens andel i sagda kostnader, exempelvis genom ändringar i skatteunderlag och invånarantal eller genom införandet av särskilda bostadstillägg.

Som bekant skola de kommunala ortsavdragen höjas fr. o. m. den 1 januari 1952, dock att i fråga om 1952 års taxering äldre bestämmelser skola gälla. Höjningen kommer att medföra en sänkning av de kommunala skatteunderlagen, och därav följer i sin tur en automatisk sänkning av kommunernas efter skatteunderlaget graderade andel av kostnaderna för folkpensioneringen. Folkpensionsrevisionen har i sina beräkningar ej tagit någon hänsyn till nu angivna förhållande, ehuru väl en justering förutsatts enligt de uttalanden, som av chefen för finansdepartementet gjordes vid anmälan av propositionen nr 93 till 1951 års riksdag och som godkändes av riksdagen. Med beaktande av de ökningar av de kommunala skatteunderlagen, som sedermera inträffat, kan jag emellertid efter samråd med chefen för finansdepartementet tillstyrka, att vid förevarande reglering bortses från den för kommunerna gynnsamma verkan av ortsavdragsreformen.»

Motioner.

I likalydande *motionerna I: 490 och II: 655* sägs bl. a.:

Folkpensioneringen bör i princip betraktas som en samhällsuppgift av statlig karaktär. Kommunerna borde inte belastas med utgifter för densamma. Då förslaget i propositionen innebär, att kommunernas andel i kostnaderna ytterligare skall ökas, bör förslaget i denna del icke godtagas av riksdagen. De förhöjda utgifter för samhället, som följer av de föreslagna ändringarna, bör i stället i sin helhet bäras av staten.

Motionärerna hemställa därför under punkt c) i *motionerna* »att riksdagen måtte avslå förslaget i proposition nr 215 om ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen och att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om skyndsamt framläggande av sådant förslag till ändring i nämnda lagförslag, att de förhöjda utgifter för samhället, som följer av ändringarna i de lagar som omnämnas i proposition nr 215 i sin helhet kommer att bäras av staten».

I *motionen II: 651* föreslås, att — i avbidan på förnyad utredning och nytt förslag angående bostadstilläggets utformning — fördelningen mellan staten och kommunerna av kostnaderna för de behovsprövade folkpensionerna tills vidare skall verkställas efter nu gällande regler. Motionären yrkar därför, att Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 215, i vad det avser ändrade grunder för fördelningen mellan staten och kommunerna av kostnaderna för behovsprövade folkpensioner, måtte avslås.

I likalydande *motionerna I: 489 och II: 654* föreslås, att maximigränsen för kommunernas bidragsskyldighet skall höjas från 60 procent till 75 procent. Motionärerna hemställa därför, att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 215 måtte besluta

»2) följande ändring i 1 § i förslaget till lag om ändring i lagen den 30 juni 1947 om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensionering: ringen:

1 §.

Kommun skall för varje kalenderår bidraga till kostnaderna för pensioner enligt lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering med

dels viss andel, motsvarande tre tjugondels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaden för tilläggs pensioner, änke pensioner och hustrutillägg, som under året utbetalats för inom kommunen mantalsskrivna pensionsberättigade, dock högst tre fjärdedelar av nämnda kostnad,

dels ock viss andel, motsvarande en femtedels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaden för kommunala bostadstillägg, som under året utbetalats för pensionsberättigade, mantalsskrivna inom kommunen, dock högst tre fjärdedelar och lägst en fjärdedel av sagda kostnad.

Därest tilläggs pensioner, änke pensioner och hustrutillägg förhöjts genom indextillägg, skall vad i första stycket stadgats om kommuns skyldighet att bidraga till kostnaderna för dylika pensioner avse även indextillägg därå.»

Jämväl i *motionen II: 617* föreslås, att maximigränsen för kommunernas bidrag skall bestämmas till 75 procent. Motionären hemställer, »att riksdagen ville besluta sådan ändring av Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse av 1 § Lag angående ändring i lagen om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen, att den genom angivna paragraf reglerade skatteunderlagsgraderade kommunandelen av kostnaderna för olika pensionsförmåner må utgå med högst tre fjärdedelar av ifrågavarande kostnader.»

Utskottet.

Enligt nu gällande regler åvila staten kostnaderna för de icke inkomstprövade pensionsförmånerna, under det att kommunerna svara för de särskilda bostadstilläggen. Beträffande övriga inkomstprövade pensionsförmåner bestridas dessa av staten med bidrag från kommunerna. Kommunandelen utgör tre tjugondels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, dock högst 50 procent av kostnaden. I enlighet med dessa regler ha kommunerna bidragit till kostnaderna för inkomstprövade pensionsförmåner — med utgångspunkt från 1950 års skattekrontal — med i medeltal 35,8 procent eller om kostnaden för de särskilda bostadstilläggen medräknas med 41,6 procent. Enligt vad som upplyses i propo-

sitionen komma dessa båda procenttal att stiga till omkring 38 respektive 43 för åren 1951 och 1952.

I propositionen föreslås nu, att maximigränsen för kommunernas skyldighet att bidra till tilläggspensioner, änkepensioner och hustrutillägg skall höjas från 50 till 60 procent samt att kommunerna skola bidra till kostnaderna för det kommunala bostadstillägget med fyra tjugondels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, dock med högst 60 och lägst 25 procent av totalkostnaden för bostadstilläggen inom kommunen.

I motionerna ha framförts olika ändringsförslag. Vad först angår yrkandet i motion II: 651 om avslag å propositionen i denna del, har detta yrkande främst motiverats med att frågan om bostadstilläggets konstruktion borde göras till föremål för förnyad utredning och att nuvarande bidragsregler borde bibehållas oförändrade i avvaktan på nytt förslag angående bostadstilläggen. Enär, såsom framgår av det ovan anförda, utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag i fråga om bostadstilläggen, får utskottet avstyrka motionärens förslag jämväl såvitt nu är i fråga.

I motionerna I: 490 och II: 655 uttalas, att kostnaderna för den föreslagna reformen i sin helhet böra bäras av staten. Med hänsyn bl. a. till att allmänna statsbidragsutredningen är sysselsatt med att överväga principerna för kostnadsfördelningen rörande all statskommunal verksamhet, bör man enligt utskottets mening såvitt möjligt försöka utforma de nya bidragsreglerna så, att kostnadsfördelningen mellan stat och kommun i stort sett bibehålles. Detta har också varit utgångspunkten för såväl revisionens som Kungl. Maj:ts förslag. Såsom föreslås i propositionen bör det faktiska skatteunderlaget per invånare i kommunen läggas till grund för bidragets beräkning.

Vad härefter angår storleken av kommunernas andel ha motionsledes icke väckts förslag om annan ändring än att maximigränsen måtte höjas från 60 till 75 procent. Vid avvägningen av de kommunala bidragens storlek har hänsyn tagits bl. a. till den synpunkten, att i lagen fastslagna minimi- och maximigränser skulle, såvitt angår de kommunala bostadstilläggen, vara ägnade att påverka kommunerna vid deras beslut om bostadstilläggets belopp. En gränsdragning med hänsyn till detta förhållande är uppenbarligen mycket vanskelig, men såvitt utskottet kunnat bedöma kan man ur denna synpunkt icke göra någon erinran mot Kungl. Maj:ts förslag.

I motionerna göres gällande — liksom i vissa remissyttranden — att en del kommuner bleve särskilt gynnade av en maximiregel om 60 procent. Sålunda säger motionärerna bl. a., att ett betydande antal kommuner komma att skyddas från en med stigande skatteunderlag ökad bidragskyldighet, och att detta i stor utsträckning torde gälla kommuner med relativt låg utdebitering per skattekrona.

Om icke den nuvarande kostnadsfördelningen mellan stat och kommun skall alltför mycket rubbas, måste uppenbarligen viss maximiregel bibehållas. Revisionens förslag om 60 procent grundar sig på beräkningar med utgångspunkt från att kommunbidraget för närvarande är maximerat till 50 procent beträffande andra inkomstprövade förmåner än det särskilda bostadstillägget. Därest man för kommuner med särskilt bostadstillägg medräknade jämväl kostnaderna för sådant tillägg, komme den andel av de sammanlagda inkomstprövade förmånerna, som bestredes av kommunerna, uppenbarligen att öka. I vissa fall överskreds på grund härav kommunandelen av de sammanlagda förmånerna 50 procent, och i några fall överstege den 60 procent. I Stockholm, Göteborg och Malmö närmade sig enligt revisionens beräkningar kommunandelen nämnda procentsats. Revisionen har därför stannat för att föreslå, att maximigränsen för kommunbidraget bestämmes till 60 procent.

Denna grundval för att bestämma kommunbidraget till högst 60 procent synes utskottet riktig. Visserligen medföra de föreslagna reglerna vissa ojämnheter i förhållande till vad som nu gäller, men detta synes ofrånkomligt. Att skapa generella regler, som till fullo tillgodose syftet att bibehålla den nuvarande kostnadsfördelningen, är icke möjligt.

En ytterligare höjning av maximigränsen på sätt motionärerna föreslå skulle komma att medföra en avsevärd merbelastning särskilt för de större städerna. Detta skulle i sin tur kunna medföra en benägenhet hos dessa kommuner att bliva alltför återhållsamma i fråga om bostadstillägg. Utskottet vill i samband härmed hänvisa till de av de större städerna avgivna remissyttrandena, däri stark kritik riktas redan mot en höjning av maximigränsen till 60 procent. Sålunda finna exempelvis stadsfullmäktige i Stockholm revisionens förslag om kostnadsfördelningen för stadens vidkommande helt oantagbart, enär de av de ändrade avdragsreglerna föranledda ökade kostnaderna praktiskt taget helt skulle falla på staden.

Utskottet har vid övervägande av detta spörsmål — därvid utskottet jämväl beaktat den vid propositionen fogade sammanställningen över hur de föreslagna kommunbidragsreglerna komme att verka i praktiken i vissa utvalda kommuner — kommit till den uppfattningen, att propositionens förslag jämväl i nu förevarande del bör godtagas. Utskottet avstyrker förty motionerna I: 489, I: 490, II: 617, II: 651, II: 654 och II: 655, såvitt nu är i fråga.

8. Kostnader för reformen.

Folkpensionsrevisionen.

Angående kostnaderna för den föreslagna reformen beträffande avdragsreglerna och bostadstilläggen anför revisionen bl. a. följande:

Kostnaderna för det allmänna genom enbart de föreslagna ändringarna av avdragsreglerna har beräknats till omkring 17 miljoner kronor. De gjorda

beräkningarna är, särskilt såvitt de berör de särskilda bostadstilläggen, behäftade med en viss osäkerhet, men felmarginalen torde vara relativt obetydlig.

En betydande ovisshet måste däremot känneteckna antagandena rörande den kostnadsökning, som säkerligen uppkommer genom att kommuner som nu inte har bostadstillägg av något slag inför kommunala bostadstillägg och att andra kommuner beslutar sådana grunder för de kommunala bostadstilläggen att dessa tillägg genomsnittligt blir större än de nu utgående statliga och särskilda bostadstilläggen tillsammans. Hur stor denna kostnadsökning kommer att bli kan endast gissningsvis beräknas. Antar man att den skulle uppgå till 5 å 10 miljoner kronor skulle totalkostnaderna för reformen bli omkring 25 miljoner kronor. Av detta belopp skulle i så fall omkring 15 miljoner kronor falla på staten och omkring 10 miljoner kronor på kommunerna.

De nu nämnda beloppen är visserligen betydande i sig själva. Emellertid är det tydligt att alla verkliga förbättringar av folkpensioneringen drar stora kostnader på grund av pensioneringens omfattning. Ser man de angivna siffrorna ur denna synpunkt kan konstateras att de utgör blott ca 2,5 procent av det allmänna utgifterna för folkpensioneringen. Därvid kan erinras om att en höjning av folkpensionerna med ett indexsteg medför en årlig kostnadsökning å ca 35 miljoner kronor. Tillika bör påpekas att en betydande del av de kostnader, som uppkommer vid reformen av avdragsreglerna, direkt föranledes av att det sänkta penningvärdet realiter skärpt avdragsreglerna.

Utskottet.

Totalkostnaderna för det allmänna uppskattas, såvitt angår ändrade regler för inkomstprövning och bostadstillägg, till ett årligt belopp av omkring 25 miljoner kronor, varav ungefär 15 miljoner kronor skulle falla på staten och 10 miljoner kronor på kommunerna.

Dessa kostnadsberäkningar få visserligen anses ganska osäkra, men föranleda icke någon erinran från utskottets sida. Med hänsyn till de avsevärda förbättringar, som reformen torde komma att medföra, bör man enligt utskottets mening icke i anledning av de beräknade merkostnaderna hysa någon tvekan mot reformens genomförande.

9. Reformens genomförande.

Folkpensionsrevisionen.

Under själva övergångstiden skulle enligt vad revisionen uttalar ett betydande merarbete bli följden. Revisionen konstaterar, att den omräkning av utgående pensioner som måste göras ej kunde ske på tillgängliga, ofta mycket föråldrade uppgifter om inkomster o. dyl. De nya kommunala bostadstilläggsgrunderna skulle medföra att de ekonomiska förhållandena för alla pensionstagare, som åtnjöte bostadstillägg av något slag, eller 260 000—270 000 personer, måste prövas i belysning av dessa grunder.

Revisionen beräknar vidare, att i omkring 90 000 fall ändringen av avdragsreglerna kunde medföra behov av jämkning av pensionerna. Flertalet av dessa fall, nämligen alla i de kommuner i vilka bostadstillägg funnes, bleve omräknade vid genomgången av pensionstagare med bostadstillägg. Återstående omkring 20 000 fall torde helst böra jämkas först efter ansökan, enär det icke vore osannolikt, att de egna inkomsterna i många fall ändrats så att jämkning icke vore befogad. Emellertid syntes möjlighet böra föreligga för pensionsnämnderna att även i dessa fall besluta höjning av pensionerna utan särskild ansökan.

För pensionsstyrelsens del finner revisionen att reformen föranleder ett mycket betydande engångsarbete. Omkring 300 000 huvudkort måste sålunda ändras eller omskrivas och dubbla detta antal hålkort nystansas. Härtill komme att antalet nya pensionsansökningar säkerligen under en övergångstid bleve avsevärt större än normalt.

Revisionen anser, att reformen ej kan genomföras tidigare än den 1 januari 1954. Under förutsättning att 1952 års vårriksdag kunde fatta beslut i saken och att författningsändringarna vore utfärdade i mitten av år 1952, borde kommunerna under hösten 1952 kunna besluta om grunder för bostadstilläggen och de organisatoriska spörsmål, som därmed sammanhänge. Sedan beslut härom fattats — om möjligt senast i oktober 1952 — kunde arbetet igångsättas i pensionsnämnderna med prövningen av de olika pensionstagarnas rätt till inkomstprövade förmåner. Detta arbete torde i regel kunna genomföras ganska snabbt i mindre kommuner med ett relativt litet antal av reformen berörda pensionstagare men måste i de större kommunerna och särskilt i de största städerna bli tidskrävande. Det torde i sådana kommuner vara lämpligt att pensionsnämnderna successivt överlämnade sitt arbetsresultat till pensionsstyrelsen. Då styrelsens personella och tekniska resurser vore begränsade och icke kunde för en kort tid ökas över en viss gräns, vore det enligt revisionens mening synnerligen önskvärt, att den tid som skulle stå till styrelsens förfogande för det tekniska förberedelsearbete som nyss berörts ej utmättes för snävt.

I ett avseende bör emellertid enligt revisionens mening reformen kunna gå i verkställighet redan den 1 juli 1952. Revisionen föreslår nämligen, att *pension på grund av egen eller makes föregående arbetsanställning* icke skall räknas såsom inkomst under tiden 1 juli 1952—31 december 1953 intill 600 kronor för ogift och 900 kronor för makar tillsammans. Detta innebär att den av revisionen föreslagna höjningen av den avdragsfria inkomsten till 1 000 resp. 1 500 kronor i vad angår pensioner från arbetsgivare kan tillämpas omedelbart efter författningsändringarnas tillkomst.

Enligt en grov uppskattning skulle den temporära privilegieringen medföra en kostnadsökning å i runt tal 3 milj. kronor.

För att förhindra att folkpensionär vid reformens ikraftträdande får sina

förmåner försämrade genom de nya bestämmelserna, föreslår revisionen ett stadgande av innebörd att folkpension i vilken *statligt* bostadstillägg ingått vid tiden för upphörandet av de tidigare bestämmelserna, icke får ned sättas enbart på grund av att bestämmelserna om sådant tillägg upphävts. Enligt förslaget skall alltså stadgandet ej omfatta särskilt bostadstillägg. Anledningen härtill är att kommunerna enligt gällande ordning äro oför hindrade att när som helst ändra sina grunder för detta tillägg eller helt slopa tilläggen. Revisionen finner det dock kunna antagas att kommunerna skola tillse, att sådana försämringar i regel icke inträffa.

Remissyttranden.

Pensionsstyrelsen framhåller, att enligt styrelsens mening en tidigare tidpunkt för ikraftträdandet än den 1 januari 1954 av tekniska och andra skäl icke är tänkbar. Vidare finner pensionsstyrelsen för sin del nödvändigt, att antingen i övergångsbestämmelserna till lagen eller i de av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifterna uttryckligen fastslås, att kommunerna skola ha fattat beslut om grunderna för sina bostadstillägg senast i oktober 1952 ävensom att pensionsstyrelsen i nämnda föreskrifter tillerkännes den befogenhet att faställa tider som av revisionen föreslagits.

Statens organisationsnämnd anför bl. a.

Revisionens förslag att ersätta det statliga och det särskilda bostadstillägget med kommunalt bostadstillägg kommer i samband med reformens genomförande att medföra ett betydande engångsarbete för pensionsstyrelsen. Sålunda måste cirka 300 000 huvudkort antingen omskrivas eller ändras och cirka 600 000 hålkort nystansas. För omskrivning eller ändring av huvudkortet samt kontroll dels av pensionsnämndernas uppgifter i vad avser kontrollsummering av inkomstuppgifterna och dels av att riktiga avdragsregler tillämpats, vilken kontroll enligt av kommitténs ordförande lämnad upplysning de sakkunniga anse böra utföras av styrelsen, kommer att erfordras ungefärligen 35—45 personer under ett år. I detta antal har inräknats den personal, som åtgår för in- och utplockning av huvudkort. I förutsättningen ingår även att uppgifterna utföras av personer, som äro vana vid dylikt arbete. Nystansningen av hålkort — stansning och kontrollstansning — kommer att erfordra cirka 7 personer under ett år, därest varje person beräknas kunna medhinna stansning av 100 kort per timme, vilket antal måste vara en måttlig prestation. Med ett medelgott underlag borde emellertid normalt cirka 120 kort per timme och person kunna medhinnas. Styrelsens personal kan icke vid sidan av sitt ordinarie arbete utföra dessa arbeten av engångsnatur utan extra arbetskraft måste anlitas för desamma. Till följd av inkomstgränsernas förskjutning uppåt komma flera personer att få del av de inkomstprövade förmånerna, vilket medför, att antalet ansökningar blir större och detta medför i sin tur någon ökning av arbetet, i första hand för försäkringsbyrån.

I ett flertal remissyttranden ha framställts önskemål om ett tidigare ikraftträdande än vad revisionen föreslagit.

Revisionens förslag att pension från arbetsgivare skulle privilegieras under en övergångstid avstyrkes av *pensionsstyrelsen*. Enligt styrelsens mening vore det nämligen svårt att undgå att jämväl privilegiera benefika understöd, enär det i praktiken ofta vore mycket svårt att göra skillnad mellan sådana understöd och arbetarpensioner. Ur rättvisesynpunkt borde privilegieringen vidare omfatta med arbetarpension jämförliga pensionsförsäkringsförmåner, som hantverkare m. fl. förskaffat sig genom inbetalning till försäkringsinrättning. Slutligen borde, av skäl som revisionen antytt, även arbetsinkomst privilegieras.

Vad slutligen angår den av revisionen föreslagna övergångsbestämmelsen i fråga om bostadstilläggens storlek framför *pensionsstyrelsen* kritiska synpunkter mot densamma.

Departementschefen.

»Det är givet att genomförandet av en reform av den art det nu gäller kräver betydande omräknings- och annat förberedelsearbete — erforderliga föreskrifter härom torde få utfärdas i administrativ ordning — och det torde därför icke vara möjligt att låta de nya reglerna träda i kraft förrän den 1 januari 1954. Härigenom komma alltså kostnaderna för reformen icke att belasta statsbudgeten under instundande budgetår.

Folkpensionsrevisionen har emellertid föreslagit, att pension på grund av egen eller makes föregående arbetsanställning icke skall räknas såsom inkomst under tiden den 1 juli 1952—den 31 december 1953 intill 600 kronor om året för ogift och 900 kronor om året för makar tillsammans. Den föreslagna höjningen av den avdragsfria inkomsten kan härigenom omedelbart tillämpas på enskild pensionsinkomst upp till angivna belopp. Jag finner en sådan temporär privilegiering av dylik inkomst synnerligen värdefull med hänsyn till den relativt långa övergångstiden för reformen i övrigt. Trots de principiella invändningar, som enligt vad jag förut anfört kunna resas mot att endast ifrågavarande slag av inkomst privilegieras, anser jag därför att förslaget såsom en övergångsarrangemang bör genomföras. Härigenom torde, såvitt nu kan överblickas, icke under nästkommande budgetår uppstå någon merkostnad för statsverket. Någon ändring i det under femte huvudtiteln, punkt 90, i årets statsverksproposition till Bidrag till folkpensioner m. m. för budgetåret 1952/53 äskade förslagsanslaget av 741 milj. kronor ger förslagets genomförande sålunda ej anledning till.

Av vad jag anfört vid behandlingen av frågan om bostadstilläggens konstruktion framgår att jag anser, att lagen bör innehålla en garanti för att de folkpensionärer, som vid den nya lagstiftningens ikraftträdande uppbära statliga bostadstillägg, bli bibehållna vid sina nuvarande förmåner i detta hänseende. Mot en motsvarande av folkpensionsrevisionen föreslagna övergångsbestämmelse har emellertid pensionsstyrelsen invänt, att en

sådan bestämmelse skulle vålla alltför stora administrativa besvärligheter. Dessa farhågor förefalla mig överdrivna. Sannolikheten synes tala för att i det alldeles övervägande antalet fall de nya bostadstilläggen i kommuner, belägna inom de nuvarande bostadskostnadsgrupperna II—V, komma att utgå med belopp och efter grunder, som äro förmånligare för pensionärerna än vad som nu gäller för de statliga bostadstilläggen; och i dessa fall torde någon jämförande beräkning av de särskilda pensionernas storlek ej behöva göras eller i varje fall kunna ske tämligen överslagsmässigt.»

Motioner.

I likalydande *motionerna I: 490 och II: 655* yrkas, att de ändrade bestämmelserna om änkepensioner, hustrutillägg och karenstiden för sjukbidrag skola träda i kraft den 1 juli 1952 och övriga ändringar den 1 januari 1953.

Utskottet.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen förestår ett betydande merarbete, innan reformen kan träda i kraft. Även om det är önskvärt, att de föreslagna förbättringarna genomföras så fort som möjligt, synes det utskottet uppenbart, särskilt vid beaktande av pensionsstyrelsens och statens organisationsnämnds yttranden, att den föreslagna tidpunkten för ikraftträdandet, den 1 januari 1954, är den tidigaste möjliga. Redan denna tidpunkt för reformens ikraftträdande torde komma att medföra vissa svårigheter för pensionsnämnderna och pensionsstyrelsen att medhinna förberedelsearbetet. Utskottet kan alltså icke tillstyrka det i *motionerna I: 490 och II: 655* framförda yrkandet om att reformen skall träda i kraft den 1 januari 1953. Bestämmelserna om änkepensionerna torde böra träda i kraft samtidigt med reformen i övrigt. Vad angår tidpunkten för ikraftträdandet av bestämmelserna om hustrutillägg och karenstiden för sjukbidrag återkommer utskottet därtill nedan.

Utskottet vill i samband med vad nu anförts understryka vikten av att kommunerna snarast möjligt efter det ifrågavarande lagbestämmelser utfärdats fatta beslut om grunderna för de kommunala bostadstilläggen. Pensionsnämnderna böra efter samråd med pensionsstyrelsen på lämpliga tider kunna överlämna sitt arbetsresultat till pensionsstyrelsen. Övergångsarbetet bör bedrivas i sådan takt, att eftersläpningar med de nya pensionernas utbetalning undvikas.

Förslaget att under övergångstiden privilegiera pension på grund av egen eller makens föregående arbetsanställning föranleder icke någon erinran från utskottets sida. Visserligen kan med fog hävdas, att även andra likartade inkomster i så fall borde privilegieras, men med den principiella inställning i fråga om privilegiering, som utskottet ovan givit uttryck åt, och med hänsyn till de svåra gränsdragningsproblemen kan utskottet icke förorda någon utvidgning av privilegieringsbestämmelserna för denna be-

gränsade tidrymd. Det angelägnaste synes vara att snarast möjligt förbättra möjligheterna för själva arbetarpensioneringen.

I anslutning till de föreslagna övergångsbestämmelserna angående bostadstilläggen vill utskottet här ånyo understryka vikten av att kommunerna tillse, att de kommunala bostadstilläggen utformas så, att reformen icke medför någon försämring för pensionstagarna.

10. Inkomstprövning av de särskilda barnbidragen.

Folkpensionsrevisionen.

Revisionen har funnit att man vid behandlingen av folkpensioneringens avdragsregler även måste taga hänsyn till inkomstprövningen av de särskilda barnbidragen.

Revisionen har härvid i första hand övervägt om inkomstprövningen av barnbidragen kunde helt slopas. Revisionen framhåller i anslutning därtill att vid 1947 års revision av barnbidragen framhölls, att barnbidragen till invaliderna i realiteten hade karaktär av tillägg till invalidpensionen. Samma skäl som talade för att göra själva pensionen inkomstprövd — nämligen de svårigheter som eljest skulle uppstå vid invaliditetsprövningen — talade även för inkomstprövning av tillägget. Revisionen har vidare beräknat den kostnadsökning, som skulle bli följden om inkomstprövningen av barnbidragen borttogs, till 10—12 miljoner kronor om året. Därav skulle med bibehållande av nuvarande kommunbidragsregler ca 8 miljoner kronor falla på staten och ca 3 miljoner kronor på kommunerna. Med hänsyn till denna merkostnad och till de skäl, som tidigare åberopats mot ett borttagande av inkomstprövningen för de särskilda barnbidragen, har revisionen funnit att en sådan åtgärd icke bör vidtagas.

Revisionen har i stället föreslagit, att avdragsreglerna skola mildras. I fråga om änkers och invaliders m. fl. barn har revisionen förordat en höjning av det avdragsfria beloppet från 100 till 200 kronor, såvitt angår barnets egen inkomst. Beträffande försörjarens inkomst har revisionen föreslagit, att det avdragsfria beloppet höjes från 1 800 kronor om året till 2 400 kronor för ogift och från 2 200 kronor till 3 000 kronor för äkta makar eller föräldrar. Vidare har revisionen föreslagit, att avdragsfaktorn genomgående måtte bli 25 procent. Om avdrag samtidigt skulle göras å folkpension och särskilt barnbidrag, har revisionen ansett, att den för folkpensioneringen eljest föreslagna avdragsfaktorn å 66 $\frac{2}{3}$ procent borde nedsättas till 50 procent.

Remissyttranden.

Revisionens förslag i denna del har i det stora flertalet remissyttranden lämnats utan erinran. I vissa yttranden, exempelvis från *socialstyrelsen*, *Landsorganisationen*, *TCO* m. fl., förordas dock att inkomstprövningen helt

skall slopas. Pensionsstyrelsen framhåller bl. a. att kostnadsökningen genom en slopad inkomstprövning torde komma att stanna vid ca 5 miljoner kronor om året.

Departementschefen.

»Bestämmelserna i lagen om särskilda barnbidrag äro f. n. föremål för översyn av särskilt tillkallade sakkunniga, som antagit benämningen änke-pensioneringskommittén och vilka under innevarande år torde komma att framlägga ett förslag i ämnet. Med hänsyn härtill torde det nu icke böra ifrågakomma att överväga andra ändringar i denna lag än sådana, som äga ett nära samband med de föreslagna ändringarna i folkpensioneringslagens avdragsregler. Av denna anledning bör alltså spörsmålet om att helt slopa inkomstprövningen i fråga om de särskilda barnbidragen — något som yrkats i vissa remissyttranden — lämnas åsido. Vidare bör bortses från de barnbidrag, som äro inkomstprövade endast med hänsyn till barnets inkomst.

I fråga om den förut omnämnda av revisionen föreslagna höjningen av den avdragsfria inkomsten från 100 till 200 kronor har pensionsstyrelsen anmärkt, att densamma vore för stor med hänsyn till att därigenom en ganska avsevärd förmögenhet kunde innehavas av en familj med flera bidragsberättigade barn utan att barnbidragen reducerades. Ehuru den föreslagna höjningen — vilken lämnats utan erinran av änke-pensioneringskommittén — går utöver vad som synes vara motiverat enbart med hänsyn till penningvärdeförsämringen, anser jag mig likväl ej böra frångå revisionens förslag med hänsyn till det starka avdrag som sker för överskjutande inkomst.

Vad angår förslaget i övrigt har pensionsstyrelsen förordat, att den avdragsfria inkomsten höjdes till 3 000 kronor för ensamstående försörjare och motsvarande högre belopp för makar samt att avdragsfaktorn sattes lika med folkpensioneringens. Då dubbelt avdrag förekomme, borde det sammanlagda avdraget ej överstiga den för folkpensionen gällande faktorn. I andra yttranden har framhållits, att det sammanlagda avdraget ej borde överstiga 50 procent.

Med anledning härav vill jag erinra om att den nuvarande avdragsfria inkomsten ansågs böra sättas tämligen högt för att undvika att dubbelt avdrag skedde vid låga inkomster. Övergången till avdragsfaktorn å 75 procent avvägs med tanke på att inkomstprövade folkpensionsförmåner då skulle ha bortfallit. De senare tillkomna indextilläggen samt de särskilda bostadstilläggen ha emellertid medfört, att dessa gränser blivit alltför låga. Ovissheten om indextilläggens och de kommunala bostadstilläggens blivande storlek medför, att det nu ej går att fastställa någon viss gräns, där inkomstprövade folkpensionsförmåner helt bortfalla, för den händelse man ej sätter beloppet synnerligen högt. Man måste alltså räkna

med att dubbelt avdrag kan förekomma och avväga avdragsfaktorn där-
efter. Under sådana förhållanden synes denna ej böra sättas högre än
25 procent. Även denna procentsats torde bli för hög, när avdrag efter
66²/₃ procent samtidigt sker å folkpension. En reduktion av den samman-
lagda avdragseffekten bör därför ske, enligt min mening lämpligen genom
minskning av avdragsfaktorn för de särskilda barnbidragen. Jag föreslår
därför, att avdragsfaktorn 25 procent sänkes till 10 procent, när försörjare
åtnjuter inkomstprövad folkpensionsförmån, dvs. tilläggs pension, änkepen-
sion eller hustrutillägg. Härvid erhålles ett sammanlagt avdrag å 76²/₃ pro-
cent, vilket visserligen i och för sig kan synas högt men som dock innebär
en väsentlig mildring, eftersom det nuvarande avdraget kan utgöra 125
procent.

I fall, då den inkomstprövade folkpensionsförmånen bortfaller före det
särskilda barnbidraget — men däremot ej i det motsatta oftare förekom-
mande fallet — uppstår visserligen med den angivna reduktionsregeln en
mindre avdragströskel. Så länge någon del av nämnda folkpensionsförmån
utgår, blir nämligen avdraget å barnbidraget 10 procent av inkomsten, i
vad den ligger ovanför det avdragsfria beloppet, men i och med att folk-
pensionsförmånen bortfaller blir avdraget 25 procent av samma del av
inkomsten. Att helt undgå denna tröskel synes icke vara möjligt.

De av revisionen föreslagna avdragsfria beloppen tillgodose väl det sänkta
realvärdet av nuvarande avdragsfria inkomst. Att ytterligare höja dessa
belopp synes ej lämpligt med tanke på de höga inkomstgränser, som upp-
komma, särskilt i familjer med flera bidragsberättigade barn, vid en av-
dragsfaktor av 25 procent 6 400 kronor om året för ensamstående med
fyra barn, 7 000 kronor om året för två makar med samma antal barn samt
7 400 resp. 8 000 kronor, då fem barn finnas.

Merkostnaderna för denna reform beräknas till 300 000 kronor om året.
Anledning torde saknas att i detta sammanhang ändra de regler, som gälla
för kommunernas skyldighet att bidraga till kostnaderna för dessa bidrag.
På staten torde av nämnda belopp belöpa omkring 200 000 kronor av mer-
kostnaden och på kommunerna omkring 100 000 kronor.

De nu föreslagna ändringarna böra träda i kraft den 1 januari 1954.»

Motioner.

I likalydande *motionerna I: 490 och II: 655* yrkas, att inkomstprövningen
i fråga om de särskilda barnbidragen till änkers och invaliders m. fl. barn
mätte slopas.

Utskottet.

Bestämmelserna om de särskilda barnbidragen äro, såsom av det ovan-
stående framgår, föremål för översyn av änkepensioneringskommittén. I
avbidan på kommitténs förslag, som kan förväntas innevarande år, böra

endast sådana ändringar i fråga om inkomstprövningen vidtagas, som be-
tingas av övriga nu föreslagna reformer. Utskottet kan därför redan av
detta skäl icke tillstyrka det i motionerna I: 490 och II: 655 framförda
förslaget om att helt slopa inkomstprövningen beträffande ifrågavarande
barnbidrag. Anmärkas må i samband härmed, att en sådan reform skulle
medföra en kostnadsökning av cirka 5 miljoner kronor om året. Härtill
kommer att inkomstprövningen i fråga om barnbidragen till invaliders barn
äger visst samband med inkomstprövningen av själva invalidpensionerna.
Barnbidragen ha nämligen ansetts ha karaktären av tillägg till invalidpen-
sion. Här möta alltså åter, därest inkomstprövningen slopades, de tidigare
omförmälda svårigheterna att anpassa beloppen efter graden av invaliditet.

Beträffande de i propositionen föreslagna reglerna för inkomstprövning i
fråga om de särskilda barnbidragen har utskottet ej funnit anledning till
erinran. Bestämmelserna synas ha fått en lämplig avvägning, och längre
torde man för närvarande icke böra gå i fråga om uppmjukning av avdrags-
reglerna.

C. Övriga reformförslag.

I. Vilande pensionsrätt.

Folkpensionsrevisionen.

Rätt till invalidpension föreligger under förutsättning bl. a. att nedsätt-
ningen av arbetsförmågan kan anses varaktig. Även för rätt till sjukbidrag
fordras höggradig nedsättning av arbetsförmågan. Om arbetsförmågan hos
den som åtnjuter invalidpension eller sjukbidrag befinnes ej längre vara
så nedsatt, som i lagens sägs, skall folkpensionen indragas.

För att förkorta tiden för återbehandlingen av vissa pensionsfall har
revisionen föreslagit en sådan ändring i folkpensioneringslagens 15 § 1
mom. att pensionsrätten skulle kunna vara vilande tills vidare under viss
tid. Beslut om vilande pensionsrätt skulle kunna fattas, då arbetsförmågan
hos den som åtnjöt folkpension eller sjukbidrag icke längre vore så ned-
satt, som förutsattes för att sådan förmån skulle kunna utgå, men man
icke vore övertygad om att förbättringen skulle bli bestående under avse-
värd tid. Förordnande om vilande pensionsrätt skulle i angivna fall ersätta
indragning av folkpensionen och kunde karakteriseras som en villkorlig
indragning.

Remissyttranden.

Pensionsstyrelsen har avstyrkt förslaget. Styrelsen har uttalat, att sty-
relsen funnit det föreslagna institutet vilande pensionsrätt obehövt och
mera tillkrånglat än den metod som f. n. användes för att förhindra för-
hastade beslut om invalidpensions indragning.

Departementschefen.

»Av vad jag redan anfört framgår att jag helt ansluter mig till den tanke, som uppbär detta förslag. Jag är emellertid likväl tveksam om förslaget bör genomföras. Skälen härför framgå av vad pensionsstyrelsen anfört i sitt remissyttrande. Genom att pensionsnämnderna och pensionsstyrelsen i tveksamma fall se tiden an och icke företaga någon åtgärd, förrän en ej alltför kort tid förflutit från det vederbörande återgått i arbete, bli förutsättningarna att avgöra om hans arbetsförmåga varaktigt förbättrats större än eljest. Pensionsstyrelsen har dessutom möjlighet att låta ett ärende vila på det förberedande stadiet samt att under ärendets gång, närhelst så befinnes skäligt, tillse att en eventuellt spärrad invalidpension ånyo utbetalas.

Det vill sålunda synas som om syftet med folkpensionsrevisionens ifrågasvarande förslag — att uppnå större snabbhet vid återbehandlingen av pensionsfall av detta slag — kan utan lagändring vinnas genom en tillämpning av den nuvarande lagen i överensstämmelse med vad pensionsstyrelsen anfört. På grund härav ställer jag mig i detta hänseende tills vidare avvaktande och finner alltså att ifrågasvarande lagbestämmelser nu böra lämnas orubbade.»

Utskottet.

Då syftet med folkpensionsrevisionens förslag om vilande pensionsrätt synes kunna tillgodoses inom ramen för gällande bestämmelser, ansluter sig utskottet till departementschefens uppfattning, att en sådan ändring av lagen som den av revisionen härutinnan föreslagna icke nu bör genomföras.

2. Grunderna för hustrutillägg.

Folkpensionsrevisionen.

Enligt 8 § lagen om folkpensionering utgår hustrutillägg till pensionsberättigad gift mans hustru, om hon fyllt 60 år och makarna varit gifta minst fem år. När särskilda skäl föranleda därtill må, om mannen åtnjuter ålderspension, hustrutillägg utgå, oaktat hustrun icke fyllt 60 år. Hustrutillägget är i sin helhet beroende av inkomstprövning.

Vid sina överväganden har revisionen kommit fram till att undantagsbestämmelsen bör utvidgas till att avse även hustrur till andra än ålderspensionärer. Revisionen framhåller emellertid, att i sådant fall tillämpningen måste bli restriktiv för att hindra att hustrur med god förvärvsförmåga genom möjligheten att få hustrutillägg föranleddes att icke utnyttja sin arbetskraft. Revisionen anför vidare.

Enligt revisionens mening bör på grund av undantagsstadgandet hustrutillägg huvudsakligen kunna utgå 1) då mannen stadigvarande vårdas i hemmet och hans tillstånd är sådant att hustrun inte mera än tillfälligt

kan lämna honom utan hjälp eller tillsyn, 2) då hustrun på grund av egen sjuklighet — utan att arbetsförmågan är så nedsatt att rätt till invalidpension eller sjukbidrag föreligger — är ur stånd att utföra förvärvsarbete av någon betydenhet, och 3) då hustrun med hänsyn till förekomsten i hemmet av små barn är ur stånd att utföra förvärvsarbete av någon betydenhet.

Då fråga är om hustrur i relativt ung ålder bör givetvis tillämpningen vara mera restriktiv än med avseende å äldre hustrur. I detta avseende bör hänsyn tagas till den gränsdragning vid 55 års ålder som stadgats för änkepensioneringen.

Vad angår förhandenvaron av barn i hemmet såsom en förutsättning för rätt till hustrutillägg enligt undantagsstadgandet torde böra iakttagas den gränsdragningen att endast barn under 10 år anses vara små och även beaktas mannens eller annan hemmavarande familjemedlems möjligheter att öva tillsyn över barnen. Hustrutillägg bör inte beviljas om endast ett barn under 10 år finnes som redan inom något år skall uppnå denna ålder. Tillämpningen av en undantagsbestämmelse sådan som den förevarande bör nämligen inte avse allt för kort tid.

Revisionen tillägger, att indragning av hustrutillägget givetvis borde ske, då förutsättning för undantagsbestämmelsens tillämpning icke längre föreläge, och att observationsförfarande därför regelmässigt borde komma till användning, såvida ej hustruns ålder blott mera obetydligt understige 60 år.

Revisionen beräknar antalet nytillkomna hustrutilläggsberättigade på grund av reformen till några hundratal och merkostnaderna till 200 000 å 300 000 kronor om året.

Remissyttranden.

I något remissyttrande har hemställts, att ändringen i grunderna för hustrutillägget skulle få träda i kraft den 1 juli 1952.

Departementschefen.

Folkpensionsrevisionens förslag om utvidgad rätt till hustrutillägg har icke föranlett någon erinran från departementschefens sida. Beträffande den ifrågavarande undantagsbestämmelsens tillämpning syntes departementschefen vad revisionen därom anfört böra iakttagas.

Motioner.

I likalydande *motionerna I: 490 och II: 655* yrkas, att ifrågavarande bestämmelse om hustrutillägg skall träda i kraft den 1 juli 1952.

Jämväl i *motionen II: 618* yrkas, att förevarande bestämmelse skall träda i kraft den 1 juli 1952.

I *motionerna* framhålles, att något skäl för att låta med ikraftträdandet av denna reform anstå till den 1 januari 1954 icke synes föreligga.

Utskottet.

I sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1 vid 1950 års riksdag behandlades förevarande spörsmål om utvidgning av rätten till hustrutillägg. Utskottet ansåg då, att någon bärande motivering icke föreläge för att undantagsbestämmelsen i 8 § andra stycket folkpensioneringslagen vore begränsad till att avse endast sådana fall, då mannen åtnjöte ålderspension. Arten av den folkpension, som mannen uppbure, borde icke vara avgörande utan de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet. Behovet av hustrutillägg kunde uppenbarligen vara lika stort vare sig mannen uppbure ålderspension eller invalidpension. Den nuvarande undantagsbestämmelsens begränsning till ålderspensionärernas hustrur hade enligt utskottets uppfattning för allmänheten framstått såsom egendomlig.

Den nu verkställda utredningen har visat, att det icke är motiverat att i denna del göra skillnad mellan ålderspensionärer och invalidpensionärer. Allmän enighet råder också om att bestämmelsen nu bör ändras, och utskottet tillstyrker att så sker. Såsom framhålles av såväl folkpensionsrevisionen som departementschefen bör ifrågavarande undantagsbestämmelse tillämpas restriktivt.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall reformen träda i kraft samtidigt med de nya bestämmelserna om avdragsregler och bostadstillägg m. m., d. v. s. den 1 januari 1954. Något samband föreligger emellertid icke mellan denna mindre delreform och övriga nu föreslagna ändringar i folkpensioneringslagen. I propositionen åberopas ej heller något särskilt skäl för att låta med ikraftträdandet anstå, och enligt utskottets mening saknas fog för sådant anstånd. Utskottet anser reformen angelägen och att den bör träda i kraft så fort som möjligt. Utskottet tillstyrker därför yrkandet i motionerna I: 490, II: 618 och II: 655, att reformen skall träda i kraft den 1 juli 1952.

3. Underskrift å pensionsansökan.*Folkpensionsrevisionen.*

I 33 § folkpensioneringslagen stadgas, att folkpensionsansökning, som skall avfattas enligt fastställt formulär, skall innehålla nödiga upplysningar för utredande av sökandens pensionsrätt ävensom en av sökanden och, om han är gift, jämväl hans make på heder och samvete avgiven förklaring, att de lämnade upplysningarna äro med sanningen överensstämmande.

Bestämmelsen, att ansökan för gift person skall innehålla förklaring angående uppgifternas riktighet även av dennes make, motiverades vid dess tillkomst med att de av inkomstprövning beroende pensionsförmånerna vore avhängiga av båda makarnas inkomst- och förmögenhetsförhållanden.

Revisionen föreslår nu, att makes underskrift ej skall fordras å ansökning, som endast avser allmän ålderspension eller grundpension.

Departementschefen.

Departementschefen har tillstyrkt revisionens förslag.

Utskottet.

I sitt ovannämnda utlåtande nr 1 till 1950 års riksdag uttalade sammansatta stats- och andra lagutskottet, att någon förklaring till varför makes skyldighet att underteckna andre makens pensionsansökning utsträckts till att avse även ansökningar om icke inkomstprövade pensionsförmåner ej stode att hämta i förarbetena till bestämmelsen. Utskottet fann därför, att övervägande skäl talade för att bestämmelsen borde ändras såvitt anginge ansökningar om allmän ålderspension eller grundpension.

Vid den nu företagna utredningen har bestyrkts att bestämmelsen bör ändras, och utskottet tillstyrker därför den föreslagna ändringen.

4. Utbetalning till annan än pensionsberättigad.*Folkpensionsrevisionen.*

Enligt 38 § 2 mom. tredje stycket folkpensioneringslagen äger pensionsstyrelsen på framställning av nykterhetsnämnd förordna, att folkpension till den som är eller nyligen varit hemfallen åt alkoholmissbruk skall utbetalas till kommunal myndighet eller den pensionsberättigades make eller annan person att användas till den pensionsberättigades eller hans familjs uppehälle. Också för det fall att den pensionsberättigade till följd av ålderdomssvaghet, sjuklighet eller annan därmed jämförlig orsak är ur stånd att själv omhändervärd honom tillkommande folkpension, må pensionsstyrelsen förordna, att folkpensionen skall utbetalas till annan än den pensionsberättigade.

Revisionen har prövat frågan, huruvida en utvidgning av möjligheterna till utbetalning av pensionen till annan än den pensionsberättigade borde företagas. Närmast har revisionen prövat ett av 1948 års lösdriveriutredning i betänkande rörande lösdrivarlagens upphävande m. m. (SOU 1949:4) föreslaget tillägg till 38 § folkpensioneringslagen av innebörd, att pensionsstyrelsen, om anledning funnes till antagande att folkpension ej komme till behörig användning, skulle på framställning av fattigvårdsstyrelse äga förordna, att pensionen skulle utbetalas till annan än den pensionsberättigade att användas till dennes eller hans familjs uppehälle. Med detta förslag hade lösdriveriutredningen åsyftat att förhindra att folkpensionsmedel skulle komma dem som förde ett parasiterande levnadssätt till godo. Folkpensionsrevisionen har anslutit sig till lösdriveriutredningens förslag i denna del, dock att enligt revisionens mening krav icke borde uppställas på framställning från fattigvårdsstyrelse för bestämmelsens tillämpning.

Departementschefen.

Departementschefen har ställt sig avvisande till detta förslag och därom anfört bl. a. följande:

»Folkpensionärerna böra självklart ha största möjliga frihet att själva bestämma, hur de helst vilja utnyttja sin pension. Och jag anser det vara av synnerlig vikt, att lagens innehåll på denna punkt icke blir så obestämt att det kan giva anledning till onödig irritation. Redan enligt gällande lag (38 § 2 mom. folkpensioneringslagen) har pensionsstyrelsen befogenhet att förordna om utbetalning till annan än pensionären, nämligen i sådana fall då denne är hemfallen åt alkoholmissbruk eller till följd av ålderdomssvaghet, sjuklighet eller annan därmed jämförlig orsak är ur stånd att själv omhänderha folkpensionen. Genom detta stadgande böra möjligheter finnas att komma till rätta med fall, där ett ingripande i förevarande hänseende framstår såsom befogat, och alltså även i fall sådana som de av revisionen åsyftade, d. v. s. då pensionärens viljesvaghet eller godtrogenhet grovt utnyttjas av anhörig eller annan.»

Utskottet.

I likhet med departementschefen anser utskottet icke tillräckliga skäl föreligga för att nu utvidga bestämmelserna om rätt att utbetala pension till annan än den pensionsberättigade. Utskottet biträder alltså departementschefens förslag, att lagändring i denna del icke bör vidtagas.

5. Rörlig pensionsålder.

Folkpensionsrevisionen.

Revisionen har funnit skälen mot en rörlig pensionsålder så vägande, att den anser införandet av ett dylikt system ej böra ifrågakomma i vårt land. Emellertid kunde enligt revisionens mening de önskemål, som låge bakom förslagen om rörlig pensionsålder, i viss mån realiseras genom utnyttjande och förbättring av den frivilliga statliga pensionsförsäkringen.

Remissyttranden.

Revisionens inställning till frågan om en rörlig pensionsålder samt dess förslag om viss utbyggnad av pensionsstyrelsens frivilliga försäkring ha väckt kritik i några yttranden. Vissa remissinstanser finna frågan om en rörlig pensionsålder böra ytterligare utredas.

Departementschefen.

Departementschefen erinrar om att ifrågavarande spørsmål vid flera tidigare tillfällen varit föremål för uppmärksamhet. Tanken på en anordning med rörlig pensionsålder hade avvisats redan av socialvårdskommittén

i dess betänkande (SOU 1945: 46) med förslag till lag om folkpensionering. Även pensionsutredningen hade i sitt principbetänkande (SOU 1950: 33) med förslag till allmän pensionsförsäkring uttalat sig mot valfri pensionsålder. Departementschefen tillägger, att frågan om hur en obligatorisk allmän pensionsförsäkring och folkpensioneringen lämpligen kunde organisatoriskt och sakligt sammanföras till ett enhetligt system, nu prövades av sakkunniga, som tillkallats för att utarbeta slutligt förslag till allmän pensionsförsäkring. Därvid komme alltså frågan om en rörlig pensionsålder upp i sitt vidare sammanhang. Skäl att nu vidtaga ändring i folkpensionslagens såvitt anginge tidpunkten, då rätt till ålderspension inträdde, torde därför enligt departementschefen icke föreligga.

Motioner.

I likalydande *motionerna I: 491 och II: 653* beröres jämväl frågan om rörlig pensionsålder och därom uttalas bl. a. följande:

Enligt min mening har utvecklingen gått därhän att de äldres möjligheter och vilja till arbetsinsats böra stimuleras på alla sätt. Därtill kommer att de medicinska skälen för att de gamla skola få fortsätta sitt arbete, var och en efter sin förmåga och lust, äro tungt vägande. Frågan om pensionärernas möjlighet till kompensation för sitt arbete är därför värd att tas upp, eventuellt med utgångspunkt från folkpensionsrevisionens förslag om utnyttjande och förbättrande av den frivilliga statliga pensionsförsäkringen. Önskvärt är därför att frågan ägnas uppmärksamhet i fortsättningen.

Något yrkande i denna del framställes icke av motionärerna.

Utskottet.

Frågan om införandet av rörlig pensionsålder har, såsom av det ovan anförda framgår, vid upprepade tillfällen varit föremål för uppmärksamhet. Här må endast erinras om att såväl socialvårdskommittén som pensionsutredningen och folkpensionsrevisionen ställt sig avvisande mot en sådan anordning.

Vid innevarande riksdag väckta motioner om utredning och förslag i ämnet ha på hemställan av andra lagutskottet i dess utlåtande nr 22 av riksdagen lämnats utan åtgärd. Utskottet finner icke anledning att här göra något ytterligare uttalande i denna fråga utan får hänvisa till andra lagutskottets nämnda utlåtande.

I anslutning till vad folkpensionsrevisionen anfört vill utskottet dock i förevarande sammanhang understryka önskvärdheten av att den frivilliga statliga pensionsförsäkringen utnyttjas i större utsträckning än för närvarande. Ökad upplysningsverksamhet angående denna försäkringsform torde härvidlag vara av betydelse.

6. Besvärsförfarandet.

Gällande rätt.

Över pensionsstyrelsens beslut i ärende rörande pension må jämlikt 37 § klagan föras av justitiekanslern eller efter justitiekanslerns medgivande av kommun, pensionsnämnds ordförande och pensionsstyrelsens ombud. Enskild sakägare må fullfölja talan allenast såframt pensionsstyrelsen lämnat tillstånd därtill. Sådant tillstånd skall lämnas där vid ärendets behandling inom styrelsen uttalats avvikande mening, så ock där styrelsen finner fråga huruvida sökanden är arbetsoförmögen eller fråga om beräkning av sökandens inkomst vara tveksam och tillika av stor betydelse ur ekonomisk synpunkt eller fråga är om tillämpning av påföljdsbestämmelse eller styrelsen eljest finner särskilda skäl föreligga att bevilja tillstånd. Klagan föres hos Konungen genom besvär, vilka vid talans förlust skola å trettionde dagen från den dag beslutet gavs vara inkomna till socialdepartementet. Ärendena prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet.

1947 års riksdag angående högsta prövningsinstans.

I proposition nr 317 till 1947 års riksdag föreslogs bl. a. att mål angående folkpensionering m. m. skulle undantagas från regeringsrättens prövning. I sitt utlåtande nr 48 avstyrkte andra lagutskottet propositionen i denna del och anförde bl. a. följande:

Mål angående folkpensionering, invalidunderstöd och barnbidrag prövas enligt regeringsrättslagen i dess nu gällande lydelse av regeringsrätten. I förevarande proposition föreslås att nu nämnda mål skola undantagas från regeringsrättens prövning. Den i propositionen föreslagna lagändringen innebär, att besvär i mål angående tillämpning av 1946 års lag om folkpensionering ävensom de föreslagna lagarna om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn och om bidrag till änkor och änklingar med barn skola avgöras av Kungl. Maj:t i statsrådet. Statsrådet och chefen för socialdepartementet har i propositionen nr 50 såsom skäl för att förlägga prövningen av besvärsärenden beträffande folkpensioneringen till Kungl. Maj:t i statsrådet anført, att det särskilt under de första åren efter den nya folkpensioneringslagens ikraftträdande vore av vikt att chefen för socialdepartementet bleve i tillfälle att följa tillämpningen av lagen. Förslaget till lag om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn hänvisar i fråga om besvär till folkpensioneringslagens bestämmelser. Enligt förslaget till lag om bidrag till änkor och änklingar med barn skall beträffande sådant bidrag i huvudsak gälla vad i lagen om folkpensionering stadgas om änkepension, bostadstillägg och särskilt bostadstillägg. Chefen för justitiedepartementet har anslutit sig till den uppfattningen, att besvär över pensionsstyrelsens beslut i ärenden angående folkpension och särskilda barnbidrag böra prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet. I motionerna I: 363 och II: 521 hemställes, att sådan ändring vidtages i det genom propositionen nr 317 framlagda lagförslaget, att besvär i mål angående folkpensionering, särskilda barnbidrag och bidrag till änklingar och änkor med barn upptagas och prövas av regeringsrätten. Enligt utskottets mening ha tillräckliga skäl

icke anförts för avsteg från de hittills tillämpade principerna för fördelning av besvärsmål mellan Kungl. Maj:t i statsrådet och regeringsrätten. Hänsyn till regeringsrättens arbetsbörda och önskvärdheten av att mål angående folkpensionering, barnbidrag och bidrag till änkor och änklingar med barn snabbt avgöras kunna måhända dock motivera att målens prövning flyttas från regeringsrätten till Kungl. Maj:t i statsrådet. Här om kräves närmare utredning. Måhända skulle emellertid den lämpligaste lösningen av frågan vara inrättandet av en socialförsäkringsöverdomstol, som då skulle kunna vara högsta instans även för de mål, varom här är fråga.

Enligt utskottets mening har det sociala reformarbetet nu fortskridit så långt, att inrättandet av en för olika socialförsäkringsgrenar gemensam högsta prövningsinstans bör allvarligt övervägas. En utredning av denna fråga bör ske snarast möjligt. I avbidan på resultatet av utredningen synes regeringsrätten fortfarande böra vara högsta instans för här ifrågavarande mål.

Av nu anförda skäl föreslår utskottet, att det genom propositionen nr 317 framlagda lagförslaget kompletteras med bestämmelser om att mål angående folkpensionering, barnbidrag och bidrag till änkor och änklingar med barn skola tillhöra regeringsrättens prövning.

I en reservation av herr Norman m. fl. yrkades, att Kungl. Maj:t i statsrådet skulle vara högsta instans beträffande ifrågavarande mål. Reservationerna anförde bl. a.

Chefen för justitiedepartementet har anslutit sig till den uppfattningen att besvär över pensionsstyrelsens beslut i ärenden angående folkpension och särskilda barnbidrag böra prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet. I motionerna I: 363 och II: 521 hemställes, att sådan ändring vidtages i det genom propositionen nr 317 framlagda lagförslaget, att besvär i mål angående folkpensionering, särskilda barnbidrag och bidrag till änkor och änklingar med barn upptagas och prövas av regeringsrätten. Frågan om vilken myndighet som skall vara högsta instans i dessa mål är av stor betydelse. Skäl kunna anföras både för regeringsrätten och för Kungl. Maj:t i statsrådet som högsta instans. Ur flera synpunkter skulle måhända den lämpligaste lösningen av frågan vara inrättandet av en socialförsäkringsöverdomstol, som då skulle kunna vara högsta instans även för de mål, varom här är fråga. Enligt utskottets mening har det sociala reformarbetet nu fortskridit så långt, att inrättandet av en sådan prövningsinstans bör allvarligt övervägas. En utredning av denna fråga bör ske snarast möjligt. I avbidan på resultatet av utredningen synes Kungl. Maj:t i statsrådet från och med den 1 januari 1948, såsom föreslås i propositionen, böra vara högsta instans beträffande ifrågavarande mål.

Reservationen bifölls av riksdagen.

1950 års riksdag angående besvärsrätten.

Vid 1950 års riksdag behandlades två motioner, vari hemställdes, att riksdagen skulle besluta om sådan ändring av 37 § lagen om folkpensionering att enskild klagande utan pensionsstyrelsens medgivande måtte få rätt att vända sig till Kungl. Maj:t i berörda frågor. I sitt av riksdagen godkända

utlåtande nr 10 avstyrkte andra lagutskottet motionerna. I sitt utlåtande anförde utskottet bl. a. följande.

Utskottet delar motionärernas uppfattning, att den nu gällande ordningen, enligt vilken pensionsstyrelsen — med undantag för vissa särskilt angivna fall — själv har att pröva, huruvida talan mot dess beslut må fullföljas, icke kan anses fullt tillfredsställande. I det stora flertalet fall är beviljandet av folkpension m. m. en fråga av synnerlig vikt för den sökande. Det måste för denne framstå såsom egendomligt, att samma myndighet, som avslagit hans ansökan, jämväl har att pröva om talan mot beslutet skall få fullföljas. En dylik bestämmelse synes kunna skapa viss misstro hos den enskilde sakägaren.

Utskottet vill emellertid först erinra om att enligt den intill den 1 januari 1948 gällande lagen om folkpensionering enskild sakägare över huvud taget icke ägde klaga över pensionsstyrelsens beslut i pensionsärenden. Genom den ökning av pensionsförmånernas storlek, som den nya lagen om folkpensionering medförde, skärptes måhända kravet på tillförlitlighet vid pensionsärendenas avgörande. Detta förhållande talade sålunda för att pensionsstyrelsens beslut borde kunna överklagas i viss utsträckning. Men såväl pensionsstyrelsen som flertalet av de under förarbetena till de nu gällande reglerna hörda pensionsombuden och pensionsnämnderna funno icke något behov av utvidgning av rätten till besvär föreligga.

Såsom under förarbetena till de nu gällande besvärreglerna framhölls, torde det vara nödvändigt, att besvärsrätten i folkpensionsärenden begränsas, enär eljest kan befaras, att en mycket stor del av de ärenden, i vilka ansökan om pension eller ansökan om högre pension avslagits av pensionsstyrelsen, komma att dragas inför den högsta instansen. Denna begränsning i besvärsrätten synes i varje fall med hänsyn till ärendenas antal oundgängligen erforderlig, så länge prövningen av ärendena i högsta instans är förlagd till Kungl. Maj:t i statsrådet.

Enligt de gällande reglerna om besvärsrätt torde alla ärenden av principiell art ävensom ärenden av mera tveksam natur kunna bli föremål för prövning av Kungl. Maj:t. I vad mån verkligt behov föreligger av besvärsrätt över pensionsstyrelsens beslut i det stora flertalet övriga ärenden, synes dock kunna ifrågasättas. Enligt utskottets uppfattning bliva pensionsärendena inom pensionsstyrelsen föremål för en mycket omsorgsfull prövning.

På grund av det anförda anser sig utskottet icke kunna tillstyrka den i motionerna I: 94 och II: 70 föreslagna ändringen av 37 § lagen om folkpensionering. Frågan om en ändring av de nu gällande besvärreglerna i folkpensioneringslagen torde emellertid komma att bliva föremål för förnyat övervägande i samband med frågan om inrättandet av en för olika socialförsäkringsgrenar gemensam högsta prövningsinstans.

Folkpensionsrevisionen.

Revisionen har prövat frågan, huruvida ordningen för besvär till Kungl. Maj:t över pensionsstyrelsens beslut i pensionsärenden borde göras mera enhetlig. Revisionen har därvid övervägt olika lösningar för att göra fullföljdsprövningsrätten mera enhetlig men har stannat för att tillräckliga skäl nu ej funnes för att göra en ändring i dessa regler. Frågan om fullföljdsrätten inom folkpensioneringen hängde nämligen intimt samman med

spörsmålet om skapandet av en enhetlig ordning för prövning av socialförsäkringsärendena i högsta instans, något som i sin tur blott vore en detalj i det större problemet om en allmän samordning av de olika socialförsäkringsgrenarna.

Departementschefen.

»Det synes mig visserligen kunna ifrågasättas om den nuvarande dualismen på detta område alltjämt bör bestå. Spörsmålet härom är emellertid nära förbundet med den större, sedan flera år tillbaka aktuella frågan om ordningen för socialförsäkringsärendenas prövning i högsta instans. Under sådana förhållanden anser jag mig kunna biträda revisionens mening att det icke i detta sammanhang bör företagas någon ändring härvidlag.»

Motioner.

I likalydande *motionerna I: 491 och II: 653* yrkas sådan ändring i folkpensioneringslagen att besvär över pensionsstyrelsens beslut skall få föras utan att särskilt medgivande behöves inhämtas samt att målen skola prövas av regeringsrätten i stället för Kungl. Maj:t i statsrådet.

Utskottet.

Såsom framhölls i andra lagutskottets ovan omförmälda utlåtande nr 10 till 1950 års riksdag synes den nuvarande ordningen i fråga om rätten att föra talan mot pensionsstyrelsens beslut icke fullt tillfredsställande. För den enskilde sakägaren kan det synas egendomligt, att han icke får fullfölja talan mot ett beslut av pensionsstyrelsen utan att först ha fått styrelsens medgivande. Det torde därför framstå som ett befogat önskemål att kunna undvika dylika begränsningar i besvärsrätten. Viss begränsning lär emellertid ännu så länge vara ofrånkomlig. De skäl, som åberopades av andra lagutskottet i nämnda utlåtande mot att företaga en ändring av fullföljdsreglerna innan ställning tagits till frågan om införandet av en för olika socialförsäkringsgrenar gemensam högsta prövningsinstans, finner utskottet alltjämt bärande. Härtill kommer, att frågan om det administrativa besvärsförfarandet i sin helhet är föremål för utredning av särskilda sakkunniga, besvärssakkunniga. I frågans nuvarande läge kan utskottet därför icke förorda någon ändring av bestämmelserna angående rätt att fullfölja talan mot pensionsstyrelsens beslut.

Då målen angående folkpensionering m. m. år 1947 överflyttades från regeringsrätten till Kungl. Maj:t i statsrådet åberopades såsom skäl därför, att det särskilt under de första åren efter den nya folkpensioneringslagens ikraftträdande vore av vikt att chefen för socialdepartementet bleve i tillfälle att följa tillämpningen av lagen. Denna motivering — om vilken delade meningar rådde redan 1947 — måste efter hand anses ha förlorat i styrka. Då emellertid jämväl denna fråga äger nära samband med

6 — *Bihang till riksdagens protokoll 1952. 6 saml. 2 avd. Nr 5.*

det ovan berörda spörsmålet om inrättande av en högsta prövningsinstans för alla socialförsäkringsärenden, anser sig utskottet icke nu böra tillstyrka någon ändring av det nuvarande förfarandet.

Med hänvisning till vad nu anförts får utskottet avstyrka motionerna I: 491 och II: 653, såvitt nu är i fråga.

7. Karenstiden för rätt till sjukbidrag.

Gällande rätt.

Jämlikt 3 § 2 mom. folkpensioneringslagen utgår invalidpension för tid före fyllda 67 år till den som på grund av kropps- eller sinnessjukdom, sinnesslöhet, vanförhet eller annat lyte är ur stånd att försörja sig genom sådant arbete, som motsvarar hans krafter och färdigheter, under förutsättning att nedsättningen av arbetsförmågan kan anses varaktig. Har sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som nyss sagts varit oavbrutet bestående minst ett år och kan den, utan att anses varaktig, antagas bli bestående ytterligare avsevärd tid, skall enligt 3 § 3 mom. därunder utgå folkpension i form av sjukbidrag.

Frågans behandling vid 1951 års riksdag.

I en vid 1951 års riksdag väckt motion (II: 18) yrkades i första hand sådan ändring av 3 § 3 mom. i folkpensioneringslagen, att sjukbidrag skulle kunna utgå redan från början av tillstånd av nedsatt arbetsförmåga, vilka utan att kunna anses varaktiga dock kunde antagas bestå minst ett år.

I yttrande över motionen förordade pensionsstyrelsen en sänkning av karenstiden från ett år till sex månader och anförde därvid bl. a.

En mycket stor del av dem som söka sjukbidrag torde vara personer lidande av olika slag av tuberkulos, främst då lungtuberkulos. Med de nya behandlingsmetoderna på detta område torde det vara synnerligen svårt, i många fall till och med ogörligt, att redan i början av sjukdomsförloppet, innan vård och behandling påbörjats eller resultaten därav hunnit visa sig, uttala sig om huru länge den höggradiga nedsättningen av arbetsförmågan kommer att bestå. Sedan ansökningen bifallits och sjukbidraget börjat utbetalas, tillfrisknar måhända pensionstagaren rätt snart och börjar arbeta — vården och behandlingen, som kanske påbörjats först efter det att läkarutlåtandet utfärdades, visa sig måhända ha haft ett gynnsammare resultat än vad man vid insjuknandet beräknade. Arbetsförmågan visar sig då efteråt ha varit höggradigt nedsatt under måhända blott 5—6 månader eller ännu kortare tid, vadan sjukbidrag ej alls skulle ha utgått. Vad nu anförts angående tuberkulosfallen, torde i ej ringa utsträckning vara tillämpligt även på andra sjukdomstyper, som föranleda sjukbidragsansökningar. Fall av ovan beskriven art kunna givetvis inträffa någon gång även med nuvarande utformning av sjukbidragsbestämmelserna, men det är sannolikt, att antalet sådana fall kommer att högst avsevärt öka, om motionärernas förslag om att slopa hela karenstiden genomföres. Likaledes torde man då kunna vänta sig en ej oväsentlig ökning av antalet avslagna sjukbidragsansökningar. Sjukbidrag torde nämligen ofta komma att sökas

på tämligen lösa grunder för varjehanda rätt snart övergående sjukdomar. Antingen sjukbidrag, på sätt nyss nämnts, felaktigt beviljas med ty åtföljande förluster för stat och kommun eller sjukbidragsansökningar i vidgad omfattning avslås, ökas för övrigt pensionsstyrelsens arbetsbörda utan att någon motsvarande samhällsvinst göres.

Med hänsyn härtill anser sig pensionsstyrelsen ej kunna förorda det av motionärerna föreslagna borttagandet av hela karenstiden. Däremot anser styrelsen skäl föreligga för att minska densamma från nuvarande ett år till sex månader. När sex månader med höggradig nedsättning av arbetsförmågan förflutit, torde man vanligtvis med rätt stor säkerhet kunna förutsäga, huru länge nedsättningen av arbetsförmågan kommer att vara; den sjuke har då i regel erhållit vård och behandling under en ej alltför kort tid, så att resultatet därav har hunnit visa sig. Rätt till sjukbidrag skulle alltså föreligga, när en höggradig nedsättning av arbetsförmågan kunde antagas bestå minst ett år och sex månader, av vilken tid sex månader eller möjligen något mera finge avse tid före ansökningstillfället.

Andra lagutskottet, som behandlade motionen, fann i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 24, att bestämmelserna om rätt till sjukbidrag blivit förenade med vissa icke helt tillfredsställande verkningar på grund av att lagen om allmän sjukförsäkring icke — såsom ursprungligen avsågs — trädde i kraft vid samma tidpunkt som lagen om folkpensionering. Starka skäl talade enligt utskottets mening för en uppmjukning av de tämligen stränga villkor, som uppställts i fråga om varaktigheten av arbetsförmågans nedsättning. På de av pensionsstyrelsen angivna skälen avstyrkte utskottet emellertid att karenstiden helt slopades men förordade en begränsning av tiden till sex månader. Spörsmålet om en sådan begränsning borde enligt utskottets mening upptagas till prövning av Kungl. Maj:t.

Riksdagen beslöt i överensstämmelse med vad utskottet förordat (skrivelsen nr 229).

Pensionsstyrelsens förslag.

I sitt nu i ärendet avgivna utlåtande har pensionsstyrelsen allenast hänvisat till sitt tidigare yttrande i frågan och förklarat sig vidhålla sin där uttalade mening att karenstiden borde minskas från ett år till sex månader. Den därav föranledda årliga kostnadsökningen har styrelsen beräknat till omkring 2,25 milj. kronor, varav kommunerna med gällande kommunbidragsregler skulle få svara för omkring 0,7 milj. kronor.

I samtliga remissyttranden — avgivna av statskontoret, medicinalstyrelsen, riksförsäkringsanstalten, försäkringsrådet, Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund — har pensionsstyrelsens förslag tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Departementschefen.

»Redan vid lagens tillkomst rådde viss tvekan om det berättigade i att fordra en så lång karenstid som ett helt år, innan rätt till sjukbidrag in-

trädde. I avbidan på erfarenhet hur lagen i detta hänseende skulle verka ansåg man sig dock böra stanna vid en karenstid av denna längd.

Genom en vid 1951 års riksdag väckt motion har detta spörsmål ånyo aktualiserats; och sedan vederbörande riksdagsutskott uttalat sig för en minskning av karenstiden från ett år till sex månader, har riksdagen begärt en utredning av frågan. Pensionsstyrelsen, som numera verkställt denna utredning, har anslutit sig till utskottets uppfattning i saken, och denna mening delas av alla dem som hörts i ärendet.

På grund härav och då utredningen ger vid handen att man, när sex månader med höggradig nedsättning av arbetsförmågan förflutit, vanligtvis med rätt stor säkerhet kan avgöra huru länge nedsättningen kommer att bestå samt skäl jämväl i övrigt tala för den ifrågasatta nedsättningen, tillstyrker jag att denna genomföres.

Den förordade minskningen av karenstiden för sjukbidragen med sex månader föranleder naturligen en ökning av kostnaderna för sjukbidragen. Pensionsstyrelsen har beräknat den årliga kostnadsökningen till 2,25 milj. kronor, därav för staten 1,55 milj. kronor och för kommunerna 0,7 milj. kronor. Ett genomförande av förslaget om ändrade avdragsregler medför, att dessa belopp torde få jämkas något uppåt.

Förslaget i denna del synes böra genomföras vid samma tidpunkt som folkpensionsrevisionens huvudförslag eller den 1 januari 1954.»

Motioner.

I likalydande *motionerna I: 490 och II: 655* yrkas, att den ändrade bestämmelsen om karenstiden för rätt till sjukbidrag skall träda i kraft den 1 juli 1952.

I *motionen II: 142* hemställes, »att riksdagen beslutar låta den av 1951 års riksdag rekommenderade ändringen av 3 § 3 mom. lagen om folkpensionering träda i kraft den 1 juli 1952, och att riksdagen för att möjliggöra detta ikraftträdande beslutar att till bidrag till folkpensioner m. m. för budgetåret 1952/53 anvisas 742 000 000 kronor i stället för av departementschefen föreslagna 741 000 000 kronor.»

Jämväl i *motionen II: 618* yrkas, att förslaget i denna del skall träda i kraft den 1 juli 1952. I motionen — som även berör frågan om rätt till hustrutillägg — föreslås att riksdagen om lagens ikraftträdande måtte besluta sålunda:

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1954. Dock skall nuvarande 8 § erhålla följande lydelse från 1 juli 1952: När särskilda skäl därtill föranleda må hustrutillägg utgå, oaktat hustrun ej fyllt 60 år.

Och skola 3 § samt 33 § andra stycket i deras nya lydelse likaledes lända till efterrättelse från samma datum.

Under tiden den 1 juli 1952 — — — utan ansökning. I likhet med Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet.

Redan fjolårets riksdag fann, att karenstiden för rätt till sjukbidrag borde ändras från ett år till sex månader. Förslaget om sådan ändring har därefter ytterligare prövats och ånyo tillstyrkts av pensionsstyrelsen. Vidare ha samtliga remissinstanser tillstyrkt förslaget eller lämnat detsamma utan erinran. Även departementschefen tillstyrker att karenstiden nedsättes till sex månader. Enighet råder sålunda om att en ändring av ifrågavarande bestämmelse bör komma till stånd. Den av reformen föranledda årliga kostnadsökningen har beräknats till omkring 2,25 milj. kronor, varav kommunerna med gällande kommunbidragsregler skulle få svara för omkring 0,7 milj. kronor.

Anledning till att någon lagändring icke vidtogs vid fjolårets riksdag synes — enligt vad som framgår av andra lagutskottets ovannämnda utlåtande — ha varit, att reformen skulle komma att medföra en viss ökning av kostnaderna för sjukbidragen och att vederbörande anslag vid det tillfället redan hade varit föremål för riksdagens behandling. På grund därav förordade utskottet i stället en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om att Kungl. Maj:t ville upptaga spörsmålet till omprövning.

Såsom framhålles i motionerna har något skäl icke anförts för att låta med ikraftträdandet av denna, enligt utskottets mening mycket angelägna delreform anstå ända till den 1 januari 1954, då den ovan behandlade större reformen skall träda i kraft. Frågan om karenstiden för rätt till sjukbidrag har icke samband med övriga nu aktuella reformförslag. Utskottet får därför, oaktat de med reformen förenade merkostnaderna, med tillstyrkande av motionerna I: 490, II: 142, II: 618 och II: 655 i denna del föreslå, att den ändrade bestämmelsen om rätt till sjukbidrag skall träda i kraft redan den 1 juli 1952. Till frågan om uppräknings av vederbörande anslag återkommer utskottet nedan.

D. Vissa fristående motioner m. m.**1. Höjning av pensionernas grundbelopp.***Utskottet.*

Frågan om höjning av pensionernas grundbelopp har utskottet behandlat i sitt utlåtande nr 4, till vilket utskottet får hänvisa.

2. Avskaffande av folkpensionsavgifterna.*Gällande rätt.*

Jämlikt 19 § folkpensioneringslagen skall såsom bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen för varje år pensionsavgift erläggas av envar svensk medborgare, dock ej för år före det, under vilket han fyller aderton år, eller efter det, under vilket han fyllt sextiosex år, eller för år, för vilket

han icke är i riket mantalsskriven, ej heller för år för vilket hans enligt förordningen om statlig inkomstskatt taxerade inkomst icke uppgår till 1 200 kronor eller, om han är gift och mantalsskriven såsom tillhörande samma hushåll som sin make, för år för vilket makarnas taxerade inkomster sammanlagt icke uppgå till 1 200 kronor. Pensionsavgift erlägges icke av person, som under juni månad det år avgiften skall slutligen påföras ägt uppbära folkpension eller den 1 juli samma år förlorat sitt svenska medborgarskap, eller för den som vid sistnämnda tidpunkt avlidit.

Beloppet av den pensionsavgift, som skall av avgiftspliktig årligen erläggas, utgör en procent av hans enligt förordningen om statlig inkomstskatt för året taxerade inkomst eller, om den avgiftspliktige är gift och mantalsskriven såsom tillhörande samma hushåll som sin make, en halv procent av makarnas sammanlagda taxerade inkomster. För varje avgiftspliktig vare dock högsta avgift 100 kronor. Pensionsavgift, som enligt angivna grunder ej skulle vara bestämd till helt antal kronor, skall med uteslutande av öretalet utgå efter närmast lägre hela krontal.

Pensionsavgifterna ingå till en fond, kallad folkpensioneringsfonden. Konungen och riksdagen fastställa plan för fondens användning.

Motionen I: 111.

I motionen yrkas, att folkpensionsavgifterna skola avskaffas och att riksdagen till följd därav för sin del skall besluta sådan ändring av lagen om folkpensionering, att paragraferna 19, 20, 21 och 22 upphävas.

Utskottet.

Vid tillkomsten av 1946 års lag om folkpensionering övervägdes frågan om att slopa folkpensionsavgifterna. Därvid framhölls, att det ur psykologisk synpunkt vore riktigt, att varje medborgare i arbetsför ålder åtminstone i någon mån bidroge till sin egen försörjning vid ålderdom och invaliditet. Avgifterna vore sålunda huvudsakligen avsedda att betona folkpensioneringens karaktär av socialförsäkring och medborgarnas rätt till folkpension. Rätten att erhålla vissa förmåner utan behovsprövning bleve också mera markerad genom att var och en bidroge till förmånernas finansiering. Ur statsfinansiell synpunkt kunde heller icke bortses från de avsevärda belopp som inflöte till statskassan.

Utskottet anser icke något skäl föreligga för riksdagen att nu intaga annan ståndpunkt till ifrågavarande spørsmål än 1946. Tilläggas må, att det belopp, som inflyter genom folkpensionsavgifterna, avsevärt stigit under senare år. Sålunda uppgår beloppet av under år 1951 påförda avgifter till i runt tal 144 miljoner kronor. För budgetåret 1951/52 ha inkomsterna av folkpensionsavgifter uppskattats till 150 miljoner kronor och för budgetåret 1952/53 till 155 miljoner kronor.

Med hänvisning till det anförda får utskottet avstyrka förevarande motion.

3. Rätt till fria resor.

Motioner.

I likalydande *motionerna I: 2 och II: 3* hemställes, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag om att varje folkpensionär årligen måtte beviljas en fri resa till nära anhöriga.»

I *motionen II: 430* hemställes, »att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för beredande av möjligheter för folkpensionär att företaga tvenne resor per år av obegränsad längd till halvt ordinarie pris å statens järnvägar och busslinjer samt å busslinjer, som drivas av kungl. postverket.»

Utskottet.

Det av motionärerna framförda förslaget att bereda folkpensionärerna ökade möjligheter att företaga resor till nära anhöriga antingen kostnadsfritt eller till nedsatt pris finner utskottet behjärtansvärt. Säkerligen förhåller det sig i många fall så som uttalas i motionerna, att folkpensionärerna av kostnadsskäl icke ha möjlighet att resa för att besöka barn och nära anhöriga.

Inom folkpensioneringen strävar man emellertid efter att avskaffa all behovsprövning. Redan med hänsyn därtill synes det mindre lämpligt att nu införa en ny behovsprövad förmån. Enligt utskottets mening bör man, när så befinnes möjligt, i stället för att införa förmåner av denna art förbättra själva pensionsförmåner. Det torde också vara obestridligt, att motionärernas förslag skulle medföra icke obetydliga administrativa svårigheter. På grund av vad sålunda anförts kan utskottet icke tillstyrka bifall till förevarande motioner.

E. Lagtext och anslag.

1. Lagtext.

Utskottet.

Mot den i propositionen föreslagna lagtexten har utskottet icke funnit anledning till erinran. Till följd av att utskottet tillstyrkt, att reformerna angående ändrade grunder för rätt till hustrutillägg och angående karenstiden för rätt till sjukbidrag skola träda i kraft den 1 juli 1952, erfordras emellertid särskilda övergångsbestämmelser därom i lagen angående ändring i lagen om folkpensionering.

Vidare får utskottet som en följd av den ändrade konstruktionen och benämningen å bostadstillägget ävensom till följd av att tilläggs pension ej längre kommer att omfatta hustrutillägg förorda, att ändringar av redaktionell art måtte vidtagas jämväl i lagen den 20 mars 1936 om socialregister och lagen den 26 juli 1947 om kommunala pensionstillskott m. m. Ändringarna framgå av de i utskottets hemställan upptagna lagförslagen.

2. Anslag.

A. Anslaget *Bidrag till folkpensioner m. m.* är för innevarande budgetår upptaget med 741 000 000 kronor.

Pensionsstyrelsen har beräknat medelsbehovet för nästa budgetår till 742 000 000 kronor. Följande sammanställning utvisar antalet pensionsstagare i januari 1949 samt det för december 1952 uppskattade antalet.

<i>Ålderspension.</i>	Januari 1949	December 1952
1. Ogifta pensionstagare	333 005	360 000
2. Giftna pensionstagare, vilkas make ej uppbär folkpension eller hustrutillägg	57 429	62 000
3. Giftna manliga pensionstagare med hustrutillägg	13 735	15 000
4. Giftna pensionstagare, vilkas make uppbär folkpension	177 115	192 000
	<u>Summa</u> 581 284	<u>629 000</u>
<i>Invaldpension och sjukbidrag.</i>		
Enbart grundpension	13 430	16 000
Tilläggs-pension	136 482	134 000
<i>Änkepension</i>	12 600	15 000
<i>Hustrutillägg</i>	18 110	20 000
	<u>Summa</u> 180 622	<u>185 000</u>

Styrelsen framhåller, att ökningen i totalantalet ålderspensioner sammanhänger med den alltmera skönjbara förskjutningen i åldersfördelningen. Antalet tilläggs-pensioner uppskattades vid anslagsberäkningen för innevarande budgetår till 148 000 vid utgången av 1951, medan antalet nu uppskattas till 134 000 vid utgången av 1952. Skillnaden beror till största delen på att antalet i brist på detaljerad statistik tidigare upptagits alltför högt. I verkligheten minskar antalet tilläggs-pensioner f. n. med ca 1 800 om året.

Departementschefen.

Departementschefen har i statsverkspropositionen anfört:

F. n. befinna sig flera olika förslag beträffande folkpensioneringen under remissbehandling eller under övervägande inom socialdepartementet. Vissa av dessa förslag, främst det som framlagts av folkpensionsrevisionen i dess betänkande angående avdragsregler och bostadstillägg, torde komma att föranleda särskild proposition till årets riksdag. Då flertalet av de ändringar beträffande folkpensioneringen, som sålunda äro aktuella, av organisatoriska skäl icke kunna förutsättas träda i kraft under nästa budgetår, torde förevarande anslag emellertid kunna beräknas definitivt redan i statsverkspropositionen.

Såsom framgår av vad pensionsstyrelsen anfört torde anslaget för innevarande budgetår ha upptagits till något för högt belopp på grund av att antalet invaldpensionärer antagits vara större än det numera visat sig vara. Under förutsättning att uppskattningen av kommunernas andel i

kostnaderna för folkpensioneringen visar sig hållbar erfordras för nästa budgetår icke någon uppräknings av anslaget. Pensionsstyrelsen har föreslagit, att anslaget höjes med 1 000 000 kronor, vilket belopp ungefär motsvarar kostnaden för en ifrågasatt förkortning av karenstiden för erhållande av sjukbidrag. Till denna fråga torde jag få återkomma i förenämnda sammanhang. Jag förordar, att anslaget upptages till oförändrat belopp, 741 000 000 kronor.

Motionen II: 142.

I motionen yrkas, att reformen angående karenstiden för rätt till sjukbidrag skall träda i kraft den 1 juli 1952 samt att riksdagen för att möjliggöra detta ikraftträdande måtte uppräknas förevarande anslag med 1 000 000 kronor.

Utskottet.

Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda beräkningar av förevarande anslag föranleda icke någon erinran från utskottets sida.

Enär utskottet ovan förordat, att reformerna angående utvidgad rätt till hustrutillägg och angående karenstiden för rätt till sjukbidrag skola träda i kraft redan den 1 juli 1952, bör emellertid anslaget uppräknas. Kostnaderna ha beräknats för förstnämnda reform till 200 000 å 300 000 kronor, varav omkring 185 000 kronor skulle falla på staten, samt för den senare reformen till 2,25 miljoner kronor, därav 1,55 miljoner kronor å staten. Utskottet förordar därför, att ifrågavarande anslag uppräknas med ett avrundat belopp om 2 miljoner kronor.

B. Anslaget *Indextillägg å folkpensioner* är för innevarande budgetår upptaget med 102 000 000 kronor.

I statsverkspropositionen har departementschefen föreslagit, att anslaget för nästkommande budgetår måtte upptagas till 205 000 000 kronor. Till stöd härför har departementschefen anfört:

»Pensionspristal har numera fastställts till 130 för månaderna november och december 1951 samt januari 1952. Anslaget till indextillägg bör beräknas under antagande att samma pensionspristal blir gällande under nästa budgetår. Till följd härav bör det av pensionsstyrelsen beräknade medelsbehovet ökas med 34 000 000 kronor. Anslaget bör alltså upptagas till (171 000 000 + 34 000 000) 205 000 000 kronor.

Utskottet.

Genom kungörelse den 18 april 1952 (nr 146) har pensionspristal för månaderna maj—juli 1952 fastställts till 135. Ytterligare ett indextillägg kommer sålunda att utgå å folkpensionerna. Förevarande anslag bör därför uppräknas med kostnaderna för ett indextillägg, eller 34 miljoner kronor. Anmärkas må i samband härmed, att chefen för finansdepartemen-

tet i proposition nr 233 angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1952/53 m. m. funnit sig böra räkna med att eventuellt ytterligare ett indextillägg kan komma att utgå under nästkommande budgetår. Anslaget bör nu upptagas med 239 000 000 kronor.

F. Utskottets hemställan.

Under återopande av vad utskottet ovan anfört får utskottet hemställa,

A. att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen nr 215 framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering — måtte för sin del med bifall till motionerna I: 490, II: 142, II: 618 och II: 655, såvitt de avse vissa övergångsbestämmelser i förevarande lagförslag, antaga nämnda förslag med den ändringen att första stycket i övergångsbestämmelserna erhåller följande lydelse:

»Denna lag träder i kraft den 1 januari 1954; dock skola 3 § 3 mom. och 33 § andra stycket i den nya lydelsen lända till efterrättelse från och med den 1 juli 1952, varjämte 8 § andra stycket i nu gällande lag under tiden den 1 juli 1952 —den 31 december 1953 skall hava följande lydelse: När särskilda skäl därtill föranleda, må hustrutillägg utgå, oaktat hustrun ej fyllt sextio år.»

B. att riksdagen oförändrade måtte antaga de genom propositionen nr 215 framlagda förslagen till

1) lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen;

2) lag angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 531) om bidrag till änkor och änklingar med barn; samt

3) lag angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn.

C. att riksdagen måtte för sin del antaga följande förslag till

1) L a g

angående ändring i lagen den 20 mars 1936 (nr 56) om socialregister.

Härigenom förordnas, att 2 och 4 §§ lagen den 20 mars 1936 om socialregister¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

¹ Senaste lydelse se SFS 1947:525.

(Gällande lydelse:)

2 §.

I socialregistret skola antecknas:

- 1) de personer — — — kommunens organ;
- 2) inom kommunen boende personer, vilka uppbära folkpension i form av tilläggs pension, änkepension, *bostadstillägg*, *särskilt bostadstillägg*, *hustrutillägg* eller *blindtillägg*, bidrag enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn, mödrahjälp, *särskilt barnbidrag* eller *bidragsförskott* eller som med bidrag av allmänna medel åtnjuta sjukvård eller yrkesutbildning, varom i 15 § lagen om folkpensionering förmäles, för förebyggande eller hävande av höggradig nedsättning av arbetsförmågan;
- 3) personer, som — — — i registret.

4 §.

Beslutar kommunalt organ, att hjälp skall utgå till viss person, skall beslutet omedelbart delgivas det registerförande organet. Sådan delgivningsplikt åligger pensionsnämndens ordförande i fråga om folkpension i form av tilläggs pension, änkepension, *bostadstillägg*, *särskilt bostadstillägg*, *hustrutillägg* eller *blindtillägg* ävensom beträffande bidrag enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn, *särskilt barnbidrag* samt bidrag av allmänna medel för sjukvård eller yrkesutbildning, varom i 2 § 2) sägs, samt barnavårdsnämnd i fråga om mödrahjälp och *bidragsförskott*.

(Föreslagen lydelse:)

2 §.

- 2) inom kommunen boende personer, vilka uppbära folkpension i form av tilläggs pension, änkepension, *kommunalt bostadstillägg*, *hustrutillägg* eller *blindtillägg*, bidrag enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn, mödrahjälp, *särskilt barnbidrag* eller *bidragsförskott* eller som med bidrag av allmänna medel åtnjuta sjukvård eller yrkesutbildning, varom i 14 § lagen om folkpensionering förmäles, för förebyggande eller hävande av höggradig nedsättning av arbetsförmågan;

4 §.

Beslutar kommunalt organ, att hjälp skall utgå till viss person, skall beslutet omedelbart delgivas det registerförande organet. Sådan delgivningsplikt åligger pensionsnämndens ordförande i fråga om folkpension i form av tilläggs pension, änkepension, *kommunalt bostadstillägg*, *hustrutillägg* eller *blindtillägg* ävensom beträffande bidrag enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn, *särskilt barnbidrag* samt bidrag av allmänna medel för sjukvård eller yrkesutbildning, varom i 2 § 2) sägs, samt barnavårdsnämnd i fråga om mödrahjälp och *bidragsförskott*.

Denna tag träder i kraft den 1 januari 1954.

2) L a g

angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 528) om kommunala pensionstillskott m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 26 juli 1947 om kommunala pensionstillskott m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse:)

Till beredande *dels* av understöd (kommunala pensionstillskott), i penningar eller naturaförmåner, åt personer, vilka uppbära folkpension enligt lagen d. 29 juni 1946 om folkpensionering och icke jämlikt 16 § första—tredje styckena samma lag äro uteslutna från tilläggspension, änkepension eller *bostadstillägg*, men ändock av särskilda skäl finnas vara i behov av fattigvård, *dels* av understöd (kommunala tillskott till bidrag till änkor och änklingar med barn) av enahanda slag åt personer, vilka finnas vara i behov av fattigvård, oaktat de åtnjuta bidrag enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn, *dels* av understöd (kommunala tillskott till särskilda barnbidrag eller till bidragsförskott) av enahanda slag åt barn, vilka finnas vara i behov av fattigvård, oaktat för dem utgå barnbidrag enligt lagen d. 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn eller bidragsförskott enligt bidragsförskottslagen d. 11 juni 1943, *dels ock* av bidrag (kommunala sjukvårdsbidrag) till bestridande, gemensamt med pensionsstyrelsen, av kostnader för åtgärder till förebyggande eller hävande av höggradig nedsättning av arbetsförmågan, må fattig-

(Föreslagen lydelse:)

Till beredande *dels* av understöd (kommunala pensionstillskott), i penningar eller naturaförmåner, åt personer, vilka uppbära folkpension enligt lagen d. 29 juni 1946 om folkpensionering och icke jämlikt 16 § första—tredje styckena samma lag äro uteslutna från tilläggspension, änkepension, *hustrutillägg* eller *kommunalt bostadstillägg*, men ändock av särskilda skäl finnas vara i behov av fattigvård, *dels* av understöd (kommunala tillskott till bidrag till änkor och änklingar med barn) av enahanda slag åt personer, vilka finnas vara i behov av fattigvård, oaktat de åtnjuta bidrag enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn, *dels* av understöd (kommunala tillskott till särskilda barnbidrag eller till bidragsförskott) av enahanda slag åt barn, vilka finnas vara i behov av fattigvård, oaktat för dem utgå barnbidrag enligt lagen d. 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn eller bidragsförskott enligt bidragsförskottslagen d. 11 juni 1943, *dels ock* av bidrag (kommunala sjukvårdsbidrag) till bestridande, gemensamt med pensionsstyrelsen, av kostnader för åtgärder till förebyggande eller hävande av höggradig nedsättning av arbetsförmågan, må fattigvårds-

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

vårdssamhälle ställa medel till fattigvårdsstyrelsens förfogande med föreskrift, att tillskott och bidrag, som utdelas av dessa medel, icke skola vara att anse såsom fattigvård. Sådana tillskott och bidrag må icke tilldelas andra personer än dem, som äro mantalsskrivna inom fattigvårdssamhället och där äga hemortsrätt i fråga om fattigvård. I övrigt äger samhället bestämma de grunder, som för beviljande av tillskott och bidrag böra av fattigvårdsstyrelsen iakttagas. Har sådant bestämmande ej skett, ankommer på styrelsen att bevilja tillskott och bidrag i den mån styrelsen prövar nödigt. Tillskott må efter omständigheterna jämkas eller indragas.

samhälle ställa medel till fattigvårdsstyrelsens förfogande med föreskrift, att tillskott och bidrag, som utdelas av dessa medel, icke skola vara att anse såsom fattigvård. Sådana tillskott och bidrag må icke tilldelas andra personer än dem, som äro mantalsskrivna inom fattigvårdssamhället och där äga hemortsrätt i fråga om fattigvård. I övrigt äger samhället bestämma de grunder, som för beviljande av tillskott och bidrag böra av fattigvårdsstyrelsen iakttagas. Har sådant bestämmande ej skett, ankommer på styrelsen att bevilja tillskott och bidrag i den mån styrelsen prövar nödigt. Tillskott må efter omständigheterna jämkas eller indragas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1954.

D. att riksdagen måtte för budgetåret 1952/53 under femte huvudtiteln anvisa

1) till *Bidrag till folkpensioner m. m.* ett förslagsanslag av 743 000 000 kronor; samt

2) till *Indextillägg å folkpensioner* ett förslagsanslag av 239 000 000 kronor;

E. att motionerna I: 490 och II: 655, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

F. att motionerna

1) I: 2 och II: 3,

2) I: 111,

3) I: 489 och II: 654,

4) I: 491 och II: 653,

5) II: 430,

- 6) II: 617,
- 7) II: 619,
- 8) II: 651 och
- 9) II: 652

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 maj 1952.

På sammansatt stats- och andra lagutskotts vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från statsutskottet: herrar Mårtensson i Uddevalla, Iwar Anderson, Bergman, Magnusson, Boman i Kieryd och Johansson i Mysinge;

från andra lagutskottet: herrar Norman, Nils Elowsson*, Bengtson, Jacobsson i Igelsbo, fru Nordgren och herr Hagård.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

RESERVATIONER

I) beträffande 7 § i förslaget till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering av herrar *Magnusson* och *Hagård*, vilka

a) ansett, att utskottets utlåtande i fråga om bostadstilläggens konstruktion (s. 46—48) bort ha följande lydelse:

Mot den — — — (lika med utskottet) — — — nuvarande bostadskostnadsgrupperingen.

Tanken att — — — (lika med utskottet) — — — gemensamt bostadstillägg.

Enligt Kungl. Maj:ts — — — (lika med utskottet) — — — ha övervägts.

Utskottet har därvid kommit till den uppfattningen, att det icke är tillrådligt att helt överlämna åt kommunerna att besluta om bostadstilläggens storlek. Risk uppkommer då för att bostadstilläggen ej få en lämplig avvägning. Det torde för pensionstagarna vara av största intresse, att garantier skapas för deras skäligen försörjning. Propositionens förslag innebär vidare stor risk för att bostadstilläggen komma att utgå efter högst olikartade grunder inom olika kommuner; olikheter som icke äro betingade av

skillnader i fråga om bostads- och bränslekostnader o. dyl. Utvecklingen beträffande det nuvarande särskilda bostadstillägget visar, att stor risk för obefogade olikheter i detta hänseende föreligger. Därjämte kan det synas tveksamt, om staten bör helt avhända sig alla möjligheter att utöva kontroll i fråga om storleken av en social förmån, till vilken staten skall bidra med så betydande del av kostnaderna.

Utskottet har försökt finna någon lämplig form för att — utan anlitande av systemet med dyrortsgruppering — kunna reglera bostadstilläggets belopp. Att i lagtexten fastlåsa detta belopp torde icke böra komma i fråga. Såsom föreslås i motionerna I: 491 och II: 653 synes det emellertid lämpligen kunna anförtros åt pensionsstyrelsen att fastställa gränserna för de bostadstillägg, som vederbörande kommun må besluta om. Utskottet förordar därför, att pensionsstyrelsen skall äga föreskriva det lägsta och högsta belopp, som envar kommun må utbetala i kommunalt bostadstillägg, samt b), under åberopande av vad sålunda anförts, hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna I: 491 och II: 653, såvitt nu är i fråga, måtte besluta, att 7 § i förslaget till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering skall erhålla följande lydelse:

7 §.

Där kommun så beslutat, skall kommunalt bostadstillägg utgå till pensionsberättigad som är mantalsskriven inom kommunen eller till där mantalsskriven hustru som uppbär hustrutillägg. Sådant tillägg skall anses såsom folkpension.

Kommunalt bostadstillägg utgår enligt de grunder kommunen bestämmer, dock att det skall ankomma på pensionsstyrelsen att besluta om det lägsta och högsta belopp varmed kommunalt bostadstillägg må utgå inom kommunen.

Kommun må ej besluta om avvikelser från vad nedan i 8 och 13 §§ stadgas och ej heller må för rätt till kommunalt bostadstillägg fordras viss tids bosättning inom kommunen eller uppställas annat därmed jämförligt villkor.

Om kommuns beslut rörande kommunalt bostadstillägg skall pensionsstyrelsen ofördröjligen underrättas.

II) beträffande besvärsförfarandet av herrar *Magnusson* och *Hagård*, vilka

a) ansett, att utskottets utlåtande angående denna fråga (s. 81—82) bort ha följande lydelse:

Den nuvarande ordningen i fråga om besvärsförfarandet finner utskottet icke tillfredsställande. Såsom redan i tidigare sammanhang framhållits,

synes det i hög grad stötande, att — med vissa undantag — en enskild sakägare ej må föra talan över pensionsstyrelsens beslut utan att först ha erhållit *styrelsens* tillstånd. Starka skäl tala för att envar sakägare bör, när det gäller folkpensioner lika väl som i fråga om andra sociala förmåner, äga obegränsad rätt att fullfölja talan till högsta instans. Detta bör vara en självklar rätt för den enskilde medborgaren. Rätten till folkpension är för flertalet pensionstagare en angelägenhet av utomordentlig vikt. Det kan vara ägnat att framkalla viss misstro, när talan icke får fullföljas över pensionsstyrelsens beslut. För den enskilde sakägaren måste det framstå såsom egendomligt, att samma myndighet som exempelvis avslagit hans ansökan om pension skall pröva om han får klaga på beslutet.

Att kommunerna m. fl. skola begära tillstånd av justitiekanslern för att få klaga på pensionsstyrelsens beslut framstår också som ett anmärkningsvärt förhållande. En sådan inskränkning synes helt obefogad.

Då folkpensionsmålen år 1947 överflyttades från regeringsrätten till Kungl. Maj:t i statsrådet motiverades detta med att det vore av vikt, att chefen för socialdepartementet under de första åren efter den nya lagens ikraftträdande finge tillfälle att följa lagens tillämpning. Denna motivering kan nu icke längre anses bärande. Ifrågavarande mål böra därför överföras till regeringsrätten, som torde vara den rätta prövningsinstansen för mål av denna art. Med mål om folkpensionering böra likställas mål om bidrag till änkor och änklingar med barn.

Önskvärt är givetvis att en högsta prövningsinstans för socialförsäkringsärenden snarast möjligt inrättas. Redan 1947 begärde riksdagen utredning angående detta spörsmål. Såvitt nu kan bedömas torde det emellertid komma att dröja ännu en avsevärd tid innan en sådan särskild prövningsinstans kan komma till stånd. I avbidan därpå böra de här ovan förordade ändringarna i besvärsförfarandet nu genomföras. På grund av vad sålunda anförts tillstyrker utskottet motionerna I: 491 och II: 653 i nu förevarande delar.

samt b), under återopande av vad sålunda anförts, hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna I: 491 och II: 653, såvitt nu är i fråga, måtte för sin del besluta

1) att ingressen till förevarande förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering skall erhålla följande lydelse:

Härigenom förordnas, att 4 § 4 mom. och 11 a § lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering skola upphöra att gälla samt att 3 § 3 mom., 4 § 1 och 2 mom., 5—16 §§, 18 § 1 mom., 33, 34, 36 och 37 §§ ävensom 38 § 1 mom. och 39 § samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

2) att 37 § i lagen om folkpensionering skall erhålla följande lydelse:

37 §.

Över pensionsstyrelsens beslut i ärende rörande pension må klagan föras av justitiekanslern, kommun, pensionsnämnds ordförande och pensionsstyrelsens ombud ävensom av enskild sakägare. Klagan föres hos Konungen genom besvär, vilka vid talans förlust skola å trettionde dagen från den dag beslutet gavs vara inkomna till socialdepartementet.

3) att antaga följande förslag till

L a g

angående ändrad lydelse av 2 § 2:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Härigenom förordnas, att 2 § 2:o lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2:o) mål om — — — till barn;

mål angående folkpensionering;

mål angående bidrag till änkor och änklingar med barn;

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1954.

III) beträffande 1 § i förslaget till lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen av herrar *Johansson* i Mysinge och *Bengtson*, vilka

a) ansett, att utskottets utlåtande angående finansieringsfrågan (s. 60—62) bort ha följande lydelse:

Enligt nu — — — (lika med utskottet) — — — och 1952.

I propositionen — — — (lika med utskottet) — — — inom kommunen.

I motionerna — — — (lika med utskottet) — — — i fråga.

I motionerna I: 490 och II: 655 uttalas, att kostnaderna för den föreslagna reformen i sin helhet böra bäras av staten. Med hänsyn bl. a. till att allmänna statsbidragsutredningen är sysselsatt med att överväga principerna för kostnadsfördelningen rörande all statskommunal verksamhet ävensom med hänsyn till gällande principer för kostnadsfördelningen och det statsfinansiella läget kan utskottet icke ansluta sig till den ståndpunkt, som framföres i sistnämnda motioner.

Vad härefter angår storleken av kommunernas andel har motionsledes icke väckts förslag om annan ändring än att maximigränsen måtte höjas från 60 till 75 procent. I de likalydande motionerna I: 489 och II: 654 samt motionen II: 617 framhålls sålunda — liksom i vissa remissyttranden — att ett betydande antal kommuner skulle bli särskilt gynnade av en

7 — *Bihang till riksdagens protokoll 1952. 6 saml. 2 avd. Nr 5.*

maximiregel om 60 procent, vilken skulle skydda dem från en med stigande skatteunderlag ökad bidragsskyldighet. I stor utsträckning torde detta gälla kommuner med relativt låg utdebitering per skattekrona. Motionärerna göra gällande, att en höjning av den övre gränsen för dessa bidrag till 75 procent förefaller vara väl befogad.

Utskottet finner de synpunkter, som framföres i ovannämnda motioner, riktiga. Kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen böra, anser utskottet, avvägas så rättvist som möjligt i förhållande till skatteunderlaget. En maximiregel om 60 procent av kostnaderna medger icke, att en sådan rättvisa kan uppnås. Utskottet anser, att en viss maximiregel måste bibehållas. En höjning av maximigränsen från 60 till 75 procent bör dock — i enlighet med motionärernas förslag — företagas, varigenom bättre rättvisa vinnes gentemot de hårdare skattetyngda kommunerna.

Utskottet har vid övervägande av detta spörsmål kommit till den uppfattningen, att det förslag, som framförts i motionerna I: 489 och II: 654 samt II: 617, bör godtagas. Utskottet avstyrker därför i detta avseende propositionens förslag.

samt b), under återopande av vad sålunda anförts, hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna I: 489 och II: 654 samt II: 617, såvitt nu är i fråga, måtte besluta, att 1 § i förslaget till lag angående ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen skall erhålla följande lydelse:

1 §.

Kommun skall för varje kalenderår bidraga till kostnaderna för pensioner enligt lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering med

d e l s viss andel, motsvarande tre tjugondels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaden för tilläggs pensioner, änkepensioner och hustrutillägg, som under året utbetalats för inom kommunen mantalsskrivna pensionsberättigade, dock högst tre *fjärdedelar* av nämnda kostnad,

d e l s o c k viss andel, motsvarande en femtedels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaden för kommunala bostadstillägg, som under året utbetalats för pensionsberättigade, mantalsskrivna inom kommunen, dock högst tre *fjärdedelar* och lägst en fjärdedel av sagda kostnad.

Därest tilläggs pensioner, änkepensioner och hustrutillägg förhöjts genom indextillägg, skall vad i första stycket stadgats om kommuns skyldighet att bidraga till kostnaderna för dylika pensioner avse även indextillägg därå.

IV) beträffande frågan om folkpensionärs rätt till fria resor av herr *Bengtson* och fru *Nordgren*, vilka

a) ansett, att utskottets utlåtande angående denna fråga (s. 87) bort ha följande lydelse:

Det av motionärerna framförda förslaget att bereda folkpensionärerna möjlighet att kostnadsfritt få företaga resor till nära anhöriga finner utskottet behjärtansvärt. Säkerligen förhåller det sig i många fall så som uttalas i motionerna, att folkpensionärerna av kostnadsskäl icke ha möjlighet att resa för att besöka barn och nära anhöriga.

Då fria resor för barn och husmödrar redan förekommit under åtskilliga år bör det med ledning av de erfarenheter, som vunnits på detta område, icke stöta på större svårigheter att utforma bestämmelser för de i motionerna I: 2 och II: 3 föreslagna fria resorna åt folkpensionärer. Utskottet vill dessutom som sin mening framhålla, att de kategorier det här gäller i behovshänseende äro jämställda med de grupper, för vilka riksdagen tidigare beviljat fria resor. Rätt till fria resor bör dock endast tillkomma ålderspensionärer och av dessa endast dem, som erhålla behovsprövade pensionsförmåner. Om denna begränsning införes och resorna dessutom få företagas endast till direkt angivna nära anhöriga torde icke något missbruk av förmånen kunna komma i fråga. På grund av vad sålunda anförts tillstyrker utskottet att förevarande spörsmål göres till föremål för utredning.

samt b), under åberopande av vad sålunda anförts, hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 2 och II: 3 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående rätt för varje ålderspensionär med behovsprövade pensionsförmåner att årligen företaga en fri resa till nära anhöriga.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid
Lagtext	2
A. Huvudsakliga innehållet i proposition nr 215	28
B. Reglerna om inkomstprövning och bostadstillägg	29
1. Allmänna synpunkter	29
2. Avskaffande av inkomstprövningen	32
3. Privilegiering av vissa inkomstslag. Blindtillägget	34
4. Bostadstilläggens konstruktion	37
5. Avdragsfri inkomst	49
6. Avdragsfaktorns storlek	53
7. Finansieringsfrågan	54
8. Kostnader för reformen	62
9. Reformens genomförande	63
10. Inkomstprövning av de särskilda barnbidragen	68
C. Övriga reformförslag	71
1. Vilande pensionsrätt	71
2. Grunderna för hustrutillägg	72
3. Underskrift å pensionsansökan	74
4. Utbetalning till annan än pensionsberättigad	75
5. Rörlig pensionsålder	76
6. Besväröförfarandet	78
7. Karenstiden för rätt till sjukbidrag	82
D. Vissa fristående motioner m. m.	85
1. Höjning av pensionernas grundbelopp	85
2. Avskaffande av folkpensionsavgifterna	85
3. Rätt till fria resor	87
E. Lagtext och anslag.	
1. Lagtext	87
2. Anslag	88
F. Utskottets hemställen	90
Reservationer	94